

**Quaestio medica, quod libetariis disputationibus mane discutienda ... die
Lunae vigesimâ-quintâ mensis Februarii, anno Domini m.DCC.LIV. / M.
Joanne-Baptista Basseville, ..., praeside.; Utrum Aquitaniae minerales
aqua morbis chronicis?**

Contributors

Basseville, Jean Baptiste.
Bordeu, Théophile de, 1722-1776.

Publication/Creation

[Parisiis] : [Typis viduae Quillau, ...], [1754]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/bdzyf4nq>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DEO OPTIMO MAX.

UNI ET TRINO,

VIRGINI DEI - PARÆ, ET S. LUCÆ
Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,

QUOD LIBETARIIS DISPUTATIONIBUS
manè discutienda, in Scholis Medicorum, die Luna vigesimâ - quintâ
mensis Februarii, anno Domini M. DCC. LIV.

M. JOANNE - BAPTISTA BASSEVILLE,
Doctore Medico, Præside.

Utrum AQUITANIÆ Minerales Aqua Morbis chronicis?

I.

ONTES sacros recludere ausi, quæ ex ipsis profunt dicere, quæ nocent prodere animus est. Naiadum Pyrenaicarum assentator non nimius multa quidem laudabit, sed & multa culpabit. Facem feret casta veritas. Vulgi, quantum fieri poterit, præjudiciis expertes experimenta seligemus, imaginationis commenta somniave utique respuentes. Clinicorum aliundè more, observationibus potissimùm, vel ex iis necessariò ac proximè deducendis confisi. *Inveniendum quid Natura ferat*, obsequiosè nec curiosè nimis ipsius oracula excipiendo. Ut igitur omnia ad trutinam æquiorem revocentur, postulat ordo ut primò sanitatis generaliora, morborumque tum acutorum tum chronicorum mores, genium, causæ præcipuaque exponantur phænomena, quò deinde Aquarum Mineralium vis, usus, & applicatio patefiant.

THESES I. Corpus vivens compages est plurium organorum, quæ modo suo peculiari vivunt, agunt, moventur, aut quiescunt statis temporibus, atque magis aut minùs *sentiunt*; *animantur enim animalium omnes partes* (a).

(a) Hipp. de aliment. cap. 2.

THESES II. Compagis hujus vincula, non alia sunt nisi substantia spongiosa, mucosa, cellularis, cujus in penentralibus nidulantur & implantantur organa, veluti totidem rami systematis nervorum, qui partes omnes primò continent, ut gemmæ continent flores & fructus.

THESES III. Vita *generalis*, quæ est summa peculiarium omnium vitam *, præcipuè constat ex motuum fluxu, ordineque determinato, moderato, quo functiones omnes, seu vitæ peculiare exercentur; tota enim vita motuum est series à parte in partem, quæ *omnes pleraque principium, omnesque finis* (a).

* Thef. I.

THESES IV. Ætati cuilibet & sexui sua competit motuum & functionum series; unde, & aliis de causis infra dicendis, vita propria * in quolibet

(a) Hipp. de loc. in homin. cap. 1.

* Thef. 16.

ferè individuo: quæ dum hujus emolumento viget, sanitas est ipsi; sanitas enim, vitæ modus est, qui etiam in eodem subjecto non omninò immutabilis.

THESES V. Nec igitur *una* sanitas est, nec existit sanitas *perfecta*, seu partium earumque motuum eximius ordo qui tantum metaphysicè concipitur; hinc est Medicinæ *ideale* objectum; velut in Physicis perpetuum movens, & materia prima; vel in Mechanicis affrictus omnimoda privatio; vel demum in Chemicis mixtorum mutatio spontanea, in Mathematicis magnitudo.

THESES VI. Sanitatem aut vitam peculiarem quibus Homini frui datum est, magis aut minus à sanitate perfectâ desciscere diceres, secundum organorum quorundam vividiorum aut debilem actionem, ex quâ varia oriuntur temperamenta, vel consuetæ functionum determinationes.

THESES VII. Temperamenta hæc totidem sanitates peculiare, quibus Homines varii fruuntur, & vigent; habent eadem universale quiddam, quo alia assimilantur aliis, & aliundè peculiare aliquid, quo inter sese mutuò differunt; neque tamen minus in vitæ & sanitatis spherâ subsistunt.

THESES VIII. Generaliores existant corporis functiones, quæ in omni temperamento reperiuntur; scilicet cerebri aut nervorum vis & actio, cordis motus, respiratio, digestio quibus agitur & subsistit quicquid ad vitam spectat, & quæ sibi mutuas stipulantur vires, corpus omninò mutando, partiumque vitam fovendo.

THESES IX. Ventriculus alimentorum digestionem præest, sibi organorum omnium conamina invocans (a), & proinde partes suscitans, ut fiant operi habiliores; alibilem scilicet *mucum* exprimit ab alimentis & præparat, quem sanguini miscet & à fæcibus separat vires digestivæ, quæ à ventriculo in intestina & in mesenterium proferuntur juxta viarum & motuum distributiones.

THESES X. Cordis atque respirationis vi, undequaque vibrantur motus ad omnem corporis circumferentiam; chylus motibus illis mutatur in sanguinem, ex quo substantia *mucosa* seu *albuminosa* extracta, auxiliisque eiusdem cellulari substantiæ applicata, coalescit in *glutinosa* lamellas quibus roborantur aut crescunt partes, seu potius ipsemet textus cellularis.

THESES XI. Nervi ad cerebrum collecti, *vitalitate* inter organa distinctissimi, propaginibus suis omne complectuntur corpus, ita ut cuilibet parti impertiant fibrillas, quæ vario usu nexuque variam sortiuntur constitutionem (a) ex quâ sobolescit actionis varietas, seu motus sensusque cuilibet parti proprius quo fibrillæ illæ functiones regunt corporis. Systema omne nervorum innatâ sibi proprietate polypum esse dicimus, qui ad organa sensuum, radículas seu ora sua emittit; hæc ora pertinent etiam ad partes alias, quoniam *more suo*, *sensibilitate*, & *activitate* seu motu vitali quem sensus regit, fruuntur; namque vita sensus est & motus.

THESES XII. Atqui cerebrum, cor, atque ventriculus, naturæ verus triumviratus vitæque tripus; inter sese mirabili nexu consociata, vires suas inde fovent, ut periferiam corporis irradiantes, peculiari omni vitæ * præsent & functioni; foci, habenda præcipui, ex quibus vita partium seu sensus atque motus oriuntur, & in quæ denuò revertunt; vires enim corporis indefinenter circumfluunt aut abeunt in circulum sanitatis exercitio.

THESES XIII. Hinc functiones aliæ, ut sunt excretionum & secretionum ordo & harmonia, motus omnes musculares, atque sensuum ex-

(a) Quæstio
Medica An
omnes corp.
partes digest.
opitulentur?
Parif. 1753.

(a) Vid. §. V.

* Thes. 1. 3.

ternorum usus, aut feriatio sive somnus & vigilia generalioribus functionibus subditæ, harum auxilio perennantur, nec sanè absque determinato ordine; sunt enim in excretionem quâlibet v. g. vires præparantes, actio efficiens & effectus ejus, proinde reditus corporis in pristinum statum. Quoniam verò hæc omnia variis animi pathematis sæpè mutantur, ideò semper attendendum ad animi pathemata.

THESES XIV. Præterea ætas, sexus, temperamentum, functionibus vitæ generalioribus peculiare quiddam addunt; *idiosyncrasiam* dixere, quâ individuum omne *tale* determinatur, & differt ab aliis; licet enim partes omnes digestionem semper opitulentur, nervi partes regant, fiatque semper ex chylo sanguis eadem constans materiâ, & applicentur succi nutritii lamellæ, proprio tamen signantur typo hæc omnia in quolibet individuo, quod proinde reperitur in animalibus & in vegetalibus, inter se similibus & diversis.

THESES XV. Ditissimam verò Naturæ Chemiam & Mechanicam imitari omninò non licet artibus nostris, quæ ruunt imprudentes, dum *vitalitatis* œconomiam curiosè nimis indagant, vel nosse confidenter gloriantur; nec enim meliùs sanguinem effingent Chemici, quàm Mechanici machinulam cordi similem, cerebro, vel stomacho; quid, si mutuos inter varia corporis organa renixus altiùs disquirere satagerent? *Subtiliori Mathematico, Physico, Chemico, subtilior est Natura (a).*

THESES XVI. Nimiùm ergò distant à moribus Naturæ, in corpore animali, præcepta Chemiæ & Mechanicæ. Hinc Medici vitæ phænomena, leges, organorum mores, consensus, functionum seriem, tempora, in corpore viventi observatione prosequamur; hæc omnia motibus perficiuntur & se præbent noscenda; qui quidem motus status œconomix animalis indicia vera, artis materiem legesque ponunt, omni ævo commendanda.

THESES XVII. Morbus verò nil nisi functionum *perturbatio* à læsâ constitutione, vel imminutâ, aut adauctâ vi partis alicujus quæ vividiùs opere suo fungitur, aut desidiosè. *Ægrotationibus enim tentamur, dum aliquarum partium perturbantur functiones (a); sique natura nexus, id est tenor, dissolutus sit, affectus oritur (b).* Tenorem illum Aretæo aliisque Medicis habemus subodoratum, sed non omninò intellectum; eundem verò, juxta Naturæ normam existimamus nuper (c) prolatum & enucleatum; undè constitutio, ordo, & series status sani & morborum se præbent intelligenda, ita ut ea quæ de observationibus mox proferendis differemus, hocce fundamento plurimùm juverit adstruere. Motuum igitur seriem ordinemque determinatum in corpore postulamus; series naturalis, vis, sanitas; series perturbata inversa, ægritudo, morbus.

THESES XVIII. Unde temperamentum, ætas, sexus, peculiareque omnes sanitates ferè semper morbos mentiuntur, saltem respectivè ad sanitatem perfectiorem quæ attingi posset in œconomia nostrâ; *Quotquot sumus ægrotamus, inæqualibus fractisque modis fluunt per corpora nostra vires; vitam degimus à morbo in morbum præcipites (a); nemo enim facile est, qui non habeat partem aliquam imbecillem (b).*

THESES XIX. Digestionis opus, somnus, profunda aut diuturnior meditatio, vividiora animi pathemata, universales corporis mutationes, quibus diu satis cohibentur cæteræ functiones, morbi leviores viderentur, quatenus directè fluxui expedito motuum opponuntur, quibus sanitas stat integra. Opus digestionis prima arguit morborum *lineamenta*; etenim alimen-

(a) Bagliv. lib. 1. praxi Med. cap III.

(a) Illust. Hæstetius principia Physico-Medica.

(b) Aretæus lib. 2. cap. 3. de caus. & simp. morb. acut.

(c) Specimen novi Medicinæ conspectus.

(a) Quæstio Medic. An venatio cæteris exercit. salubrior. Paris. 1753.

(b) Cels. de Medici cap. 3.

tis irritatus ventriculus, corporis omnem agitat molem; postea vires ad se trahit ab exterioribus, quæ denuò ad eadem exteriora redeunt, centripetarum & centrifugarum virium exercitio constanti & ordinato. Atque hæc in morbis confirmatis, æquâ satis proportione eveniunt. Sic digestio præsertim dum laboriosè conficitur, febrilis insultus operisque suppuratorii speciem refert.

THESES XX. Lineamenta morborum, quò magis profunda, impressa, indelebilia, eò etiam contumaciores constituunt morbos, ordinatos evidenter aut contrà, sensibiles aut insensibiles, breves aut longos, graves vel leves, faustos vel lethales; faustos scilicet, dum vitiatam vitam peculiarem aut idiosyncrasiam, in melius mutant; lethales verò, vel essentialiter, quando ex naturâ suâ ita consistunt, ut invito artis quolibet conamine in dies ingravescant, vel solummodò lethales, artis errore, aut dum victæ naturæ committuntur; sunt & insanabiles morbi haud tamen lethales, quoniam cum ipsis vita superstes, unde temperamenta oriuntur veluti fictitia, immutabilia, quod longis affectibus familiarissimum.

THESES XXI. Prætereà morbo cuilibet ordo & progressus insunt, uti & sphaera seu spatium, insultus, fluxus, ac tempora sæpè sæpiùs immutabilia. Detegit attentus observator in omni morbo, velut in functione enarratâ *, aut in digestionis opere, 1°. corporis mutationem quâ morbus incipit, præparatur aut denuntiatur; 2°. Morbi ipsius existentiam, aut præsentem statum; 3°. Vires & phænomena, quorum auxilio vel confortio, mutatur aut desinit, denuòque corpus ad statum sanum redire incipit, vel ultimùm cum morte luctatur; morbi omnes in eo consentire videntur; vis aut debilitas, tarditas aut celeritas, &c. non omnimodè morbi essentiam vel naturam mutant, *est enim una omnium morborum forma (a)*.

THESES XXII. Hinc morbum habeas, vel Naturæ conamen morbum debellans, vel motuum corporis everisionem principio vitali oppositam, quorum consideratio ad scholas deleganda; Metaphysica enim hujusmodi jurgia respuit Clinicorum tribunal verum, quoniam opinio alterutra fusque deque potest haberi; non secùs ac ex iis oriunda dubia multa, de intentione Naturæ in morbis, de *finalitate* eorum, de obtemperacione Medici Naturæ viribus, vel contrà. Ventilent illa ultra modum curiosi; curet Medicus ut sectæ non adhæreat; movenda distinguat à non movendis, nec otiosæ *expectationi* magis aut minùs indulgeat, quàm præcipiti *inexpectationi*; par est periculum ex utrâque methodo, quoniam morbi genium, tempora, progressus, atque symptomata, *sanabilitas & insanabilitas* perperam confunduntur, aut non rectè satis distinguuntur.

THESES XXIII. Quæ ut cautè vitentur, sit nobis exemplo morbus simplicior, functioni excretoriæ *, ut innuimus suprâ, non malè æquiparandus. Apparent enim in morbo, corporis vicissitudines morbum præfagientes aut præparantes, phænomena statum morbi concomitantia, ejusdem morbi in pejus meliusve mutatio; sic dùm morbo ex irritatione oriundo tentatur pars quædam, tunc vires ad eam nimiùm appellunt, vividius quàm par est agitilla pars; tempus hoc primum seu tempus *irritationis*, glandularum *erectioni* excretionem præparanti idoneè satis comparandum; dum verò morbus eò devenerit, ut pars affecta motu jam referta, ulteriorem nequeat sibi trahere actionem, tunc motus hîc collectus aliam sortitur determinationem, unde phænomena accedunt excretioni fienti (a) haud dissimilia; morbi *existentia* vel *maturatio*, secundum illud tempus erit; de-

* Theol. 13.

(a) Hipp. de flatib. cap. 2.

* Theol. 13.

(a) Recherch. Anatomiques sur la position des glandes & sur leur action.

num solvitur morbus; quiescit dein pars aut ad quietem progreditur non secus ac glandula post excretionem (b), en morbi tempus tertium aut ultimum, *excretio*; quæ omnia in sequentibus magis dilucidare conabimur.

(b) *Ibid.*

THESIS XXIV. Dum hæc fiunt in corpore morbo tentato, viget *commotio* (a) vel virium inassueta distributio, fanitatisque vel contentus motuum ejus feratio, perturbatio, *febris*, quam ex symptomatis quibusdam habebis pro calore & frigore contra naturam, ordinatè vel non, sibi mutuò succedentibus, vel pro pulsus frequentia, debilitate, vi, magis durantibus quàm in omni functione naturali; unde sectas omnes, Antiquiores cum Recentioribus, Theoreticos cum Clinicis, conciliabis. Demum febris erit in corpore deviatio virium, quæ ad quamdam partem vividius quàm par est tendentes, cordis præsertim motus, ex eo plerumquè augent aut disturbant; ubi sedulo notandum, hæc omnia solummodò febris phænomena quædam explicare; nam de ipsius febris essentiâ, non magis præcisè dici potest quid sit, quàm de naturâ motus, caloris, aliorumque similium; quoniam in illis experientia aliundè satis informata sufficit, vel rectius edocet quàm subtiliores istæ definitiones; hinc qui circà febrim doceri cupit, ægros adeat necessum erit; quod non attendentes multi, tædiosa nimis protulere circà naturam febris, quam etiam pro morbo * in genere habere fas est; febris etenim magis vel minùs sensibilis aut insensibilis, generalis aut particularis, semper adest in morbis, saltem *eorum omnium comes est* (b).

(a) Ex Sydenham.

* Thef. 17.

(b) Hippoc. de flatib. cap. 3.

THESIS XXV. In febre omni tria præcipuè existunt tempora; omnis febris triplex est vel rectius *tripartita*, dum febris v. g. suam præcipuè sedem habet in stomacho, ad stomachum primò pertinet; 2°. ad affectam sympathicè peculiarem partem; 3°. demum morbi finem constituit aut operatur; unde febres tres in febre quâlibet latè sumptâ vel pro morbo integro reperiuntur; viscerum turba cum irritatione partis affectæ, primam febrim constituit, vel febrim *irritationis*; partis peculiariter affectæ labore aut commotione existit febris *murationis*; demum virium impetus quo pars affecta in pristinum statum restituitur, quod sæpe fit evacuatione, febris erit *evacuationis* *. Tempora autem illa febrium, aut febres illæ aliquandò intervallis sat evidentibus separantur; quandoque sat æquales existunt, sæpè inæquales; unde oriuntur morbi simplices, quorum tempora vel febres satis æqualia; morbi complicati & intermittentes, in quibus tempora alia in aliis veluti *subintrant*; insuntque simul in corpore morbi peculiare adventitii, morbis insiti, admixti, implicati; in chronicis morbi tempora eadem magis aut minùs extensa atque inter sese distantia, juxta naturam partis affectæ, ætatem & temperamentum, observatio docet. Initium, incrementum, statum, atque finem Antiquiores in morbis rectè annotarunt; ast cum in statu vel in fine symptomata quandoque recrudescant, aut sint in statu debiliora quàm in incremento, hinc divisionibus illis non omninò confidendum, apparebitque prolata hîc divisio temporum, certior & evidentior, nec forsân contemnendæ utilitatis.

* Thef. 22.

23.

THESIS XXVI. Juvabit, febris phænomena moresque perscrutanti, inflammationem & effectus ejus apprimè nosse; est enim inflammatio multorum morborum comes, causa, vel effectus; neque tamen inflammationem ubique suspicaris aut fingas; sin contrà eò cordatos induces Medicos ut dubitent, num Antiquiores circà inflammationem ipsammet sapientiores aut feliciores quibusdam Neotericis, quorum inflammationis scientia ultra

modum ducta nimis exacuit animum, quoad curationem inflammationi propriam, simulque obtundit sæpè, quoad genuinas indicationes, incautos fallente theoriæ superbioris imperio. Inflammationis facinora haud pauca, haud incelebraria temporibus nostris; eorum ut fons exarescat, statim prætermittendæ videntur minutissimæ tot disquisitiones, queis Vieussenii atque Chiraci, inflammationis theoriæ Magistrorum, documenta tumidè nimis ornata fuère vel onerata. *Circà hæc Philosophantium turba nugatur (a).*

* Sydenham.

THESES XXVII. Medicis erit inflammatio, sanguinis, caloris, viriumque collectio in parte, nervorum ope & vasculorum, in quibus contenta moveri possunt antrorsum & retrorsum, fluereque aut refluere, juxta oscillationum vires & determinationes; vascula hæc viribus iis *erecta* tot diceres radios vibratos in centrum peculiare; centrum autem illud nil plerumque reverà est, nisi inordinatio lamellarum aliquot textûs cellularis *velut spina infixa (a)* vicem gerens, ita ut partis inflammatæ vis ultrà modum aucta, *furens (b)* non malè dicatur, ipsaque pars inflammata mutetur in centrum, vires & humores vividius attrahens, advocans, devians.

(a) Helmont.

(b) Idem.

THESES XXVIII. Sunt igitur in quâlibet verâ inflammatione unicùm aut plura centra, veluti *nuclei*, aut textûs cellularis lamellarum compressiones, hinc coalitiones, (quoniam inter sese facili negotio adhærent mucosæ lamellæ ni perpetuò moveantur); unde partis inflammatæ in statum pristinum sive sanum aut naturale omnimoda omninò reductio impossibilis, observatione ipsamet semper callositates aliquot monstrante, quæ sunt reliquæ inflammationis. Resolutio ergò perfecta, vel sanatio intaminata partis verè inflammatæ, rarissima avis in terris.

THESES XXIX. Porrò venularum, arteriolarum, aut vasculorum iis interpositorum plethora simplex possibilis, velut aneurismales aut varicosi affectus, non multò magis ad inflammationem referenda quàm œdemata ipsamet; ita ut dum apertis cadaveribus, maculæ, echymoses, vasorum plethora simplex apparebunt, uti frequentissimè accidit, haud semper accusanda inflammatio. Cautus sedulò partem in aquâ lavabit, coalitiones sic deteget, unde & luculenter patefiet inflammatio, modò hujus signa legitima in vivo præcesserint, scilicèt dolor, morbi velocitas, tensio, febris & spasmus exquisitus; si verò coalitio nulla reperiat in organis potissimùm quæ membranosa omninò non sunt, pars repleta fuit forsitan ex motus ferriatione, non verò inflammata ex virium suarum adauctione, quod sedulò notandum; an verò inflammationem rectè cognoscendi & ab *ingurgitationibus* vasorum distinguendi urgeat necessitas nullus dubitabit; hæc enim ad praxim quotidianam spectant.

THESES XXX. Organum ergò cellulare *textusve mucosus* præbet sedem in inflammatione, extenditur in tumorem, ferè enim nullus tumor in membranis simplicioribus textu mucoso parum præditis; præbet prætereà textus ille cellularis *mucosam* materiem aut *gelatinosam* ex quâ coalitio fit & augetur, materies illa succus est nutritius in lamellas adhuc non rectè extensus, (alimentorum olim pars mucosa), qui multis in morbis turget in sanguine dum à textu cellulari non excipitur; non secus ac bilis in sanguine redundat ab hepate haud secreta; ubi notandum quod uti omnis inflammatio hepatis icterum non semper affert, ita & morbi quidam corporis integumentorum, seu textus cellularis eorum, velut erysipelas, succum nutritium ad sanguinem copiâ ingenti non semper amandant.

Ast plerumque *gelatinosus* seu *nutritius* ille succus in sanguine extracto cuticulas aut concreciones componit ex abundantia & ex concrescendi innata proprietate, dum quiescit; cuticulæ enim illæ quæ eò magis indurescunt quò diutiùs in patellâ v. g. remanent aut quiescunt, malè febris calori tribuuntur, qui nunquam ad gradum concrecioni proprium pervenit, neque feliciùs materiæ morbificæ, quæ sæpè nulla est, ut accidit v. g. in inflammatione à ligaturâ in corpore sano. In omni igitur ferè morbo adest in sanguine plethora succi nutritii, & quæ sanguini innatant concreciones in acutis & chronicis, nil nisi succus idem redundans, quoniam textus cellularis nutritioni non vacat. An ex eo sanguis nutritibus demptus, præsertim si febris adsit, facillimèque albicans, Medicis imponit, humorem & colorem à corruptione judicantibus (a)? Imò non secus ac hîc ab uberibus in sanguinem quem inquinat refluit lac, ita & à pari refluit succus nutritius, sic in *puerperâ*, sanguis è venâ extractus, aliquando lacteus fuit (b).

(a) Vide Ballon. epid. lib. 2.
(b) Idem. conf. 17. lib. 1.

THESIS XXXI. Ex eodem succo malè applicato, fiunt inflammationis *nucleus*, cicatrix *, coalitio, tumorum multorum carnificatio, poliposæ sanguinis concreciones in vasis ipsis, dum præsertim venæ sectionum copiâ nimium motu suo viribusque orbantur vasa. Ille idem succus nutritius, aquosolatici immixtus, heterogeneos præbet humores, morborum effectus, in urinis, sputis, sudore reperiundos, abcessuum metastasiumque materiem. Sic inflammatio sæpe terminatur evacuatione materiei, quam Galenus pro pure malè habuit, *pus enim ex carne fit, simpliciter purulentum ex sanguine, & ex reliquo humore* (a). Num materies illa à pure distinguenda, ex eo quod urinæ sit miscibilis, quod puri sincero recusandum? Excretionibus morborum ultimo tempore fientibus, sæpe excernitur dum favent organa. Succus demùm idem nutritius spongiosis partibus immixtus, sphaceli & gangrænæ materiem præbet peculiari naturæ labore, qui cadaverosæ putrefactioni haud omninò similis; fætor enim gangrænæ non magis ad putrefactionem reverà attinet, quàm fætor materierum fæcalium; ita ut quæ de antiseptiis specificis, ingenti nisu prolata, manca omninò experimentis demonstrantur. Hæc verò * ad chronicos spectant morbos veluti ad acutos, solutio illorum, resolutio vel suppuratio, œdematia, vasorum peculiaris plethora; aliquando enim *quadam corporis partes copioso sanguine refertæ, alia verò exangues fiunt* (b); hos autem in humoribus eventus, à vitiatâ diversimodè solidorum vi oriundos semper habeas.

* Vid. §. 3.
(a) Hipp. de aliment. cap. 3.
(b) Hippocr. de flatib. cap. 3.

THESIS XXXII. Causarum etiam examine, chronicorum cum acutis similitudo demonstratur; causas autem dico corpori inhærentes, immutabiles, morbos continentes; remotæ enim morborum causæ, quæ verbi gratiâ ab aëris mutationibus dependent, vix ad Medicos pertinent; his saltem ipsos, ut quidam augurantur, insistere necessum omninò non videtur; neque enim à scopo aberrandum est; præterea quæ ad quamlibet regionem spectant haud difficili negotio discuntur, millena hâc de re experimenta *frustrante Physicorum diligentia* (a) instituerentur; quæ enim de cælo & solo, sicco & humido, calido & frigido, de aëre & aquis scitu necessaria, uti ab Hippocrate apprimè exposita (b), ita & vulgo ipsomet, variis in regionibus observata; causæ igitur illæ operosè non inquirendæ quas docent usus, experientia, seniorum in peculiaribus regionibus præclamitationes, vulgi decreta, observatio facilis; dummodò Physicæ instrumentis, singulorum in singulis enumeratione, artificiali pompâ non obducatur ars, Hippocratis tempore longa, ideòque extraneis multis quæf-

* Thef. 30.
(a) Plin. lib. 31. cap. 3.
(b) De aer. loc. & aq. & alibi.

tionibus non producenda, sed supervacaneorum amputatione contrahenda:

THESIS XXXIII. Quod spectat ad miasmata, aut atomos deleterios, venena, atque virulentum omne corpusculum, quæ juxta vulgi consensum, sæpe sæpius accusantur, & ideò specifica sibi vindicant, notandum hujusmodi miasmata, in rerum naturâ certissimè existere, corporis nostri inimica. Ast 1°. natura eorum hucusque ignota penitus, æternâque forsan caligine obducetur. 2°. Expertum putamus, horum multa corpus lædere eâ solummodò proportionem, quâ, ipsi inest peculiaris quædam miasmata recipiendi dispositio; sic quod parti alicui inimicum, aliis non rarè medicamentum, quod apprimè notare expedit. 3°. Modus quo corpus vivens miasmatis illis inquinatum corrigitur, specificorum dictorum vi, aut alio modo, vitæ leges semper sequitur, & phænomena morbosa excitat, juxta partium affectarum motum, sensum, functiones; unde colliges 1°. miasmatum naturam ut potè quæ incognita penitus, nullo ratiocinio oppugnari posse, atque metam Medicorum haberi; 2°. statum corporis miasmatis fovendis aptum, Medicorum objectum verum esse, quatenus ad corporis temperamenta, idiosyncrasiamque spectat; 3°. potissimumque phænomena colligenda morborum, quorum ope miasmata in corpore recepta, arte vel naturâ expelluntur, in iisque dirigendis, compescendis, aut excitandis juxta corporis motuum œconomiam, allaborandum.

THESIS XXXIV. Exemplo sit variolarum virus; à loco in locum progreditur tempestatibus quibusdam, inquirunt, esto; ast cur inerme, plerumque, illis qui variolis laborarunt? Nonne in ipsorum respiratione, salivâ, alimentis quibus vescuntur, immiscetur, penetratque sanguinis vias? Imò & cur in ipsis qui variolis actu laborant, scilicet in fine morbi inerme? quoniam inviscatum virus dici nequit; namque si purulenta variolarum excretio corpori viventi, variolas non passo applicatur *inoculatione*, variolas excitat. Pabulum ergo virus illud non reperit semper in corpore, seu dispositionem, quæ variolarum insultu ultimo destructa fuit: hæc eadem dispositio, vera, continens, morbi causa videtur; hæc aptitudo, phænomena quæ ipsi in actum redactæ succedunt, atque mutationes eorum, aut effectus, Medici onus, objectum legitimum, unicum, cætera accessoria habeantur, & remota nimis.

THESIS XXXV. Veluti mulier sterilis fit, aut non, à corporis peculiari dispositione, ita multi virulentis miasmatis, minùs aut magis intaminandi corporis compage, temperamento; & quidè morbi primum insultum atque phænomena ejus, non insulsè ad quasdam generationis leges referres, utrinque nescio quæ animantis succussio, mutatio subita, deinceps corporis functionum nova series, modus novus, excretionem solvendus. Atqui si temperamenta aliquot, morborum semina facilè sæcundant, nec desunt, quæ causas omnes morborum, in peculiare affectus mutant, ut sunt asthmatici, arthritide laborantes, & alii non pauci, qui in quâlibet epidemiâ, arthritide, vel asthmate laborant, licet vulgò pleuritis, aut angina &c. grassetur; ita & saniores eum fore augurandum, qui miasmatis multis resistere capax, vel ex naturâ suâ, vel ex proprietate adventitiâ; venenis enim ipsismet quidam assuescunt. Temperamentum igitur, idiosyncrasia, morborum ager verus, quem aëra, vel aqua, vel alia ferunt, colitque Medicus extranea, juxta naturæ modum, evellendo, vel eorum seminibus (quæ mutare nequit), pabulum auferendo, seu corporis constitutionem mutando. Immutata aut immutabilis constitutio, Turcarum verbi gratiâ, eos pesti obnoxios

obnoxios reddit, uti Anglos sudori suo, &c. Id curandum Medico, ut sua norit; unde multa sponte nascuntur, adversus eos qui non nisi epidemias, morbosque Regionum inquirunt, perpetuò eadem, paucis mutatis, colligentes pingentesque, dum corporis viventis historiam negligunt; Medicum enim minùs scire oportet, quænam constitutiones aëris epidemiarum causæ fuerint, quàm rectè tenere, quænam corporis dispositiones, seu quæ temperamenta, his epidemiis obnoxia, aut non. *Omnis Medicus sciat quid est homo, ad ea quæ comeduntur ac bibuntur, & non simpliciter, quòd malum edulium est caseus, nam & alia multa mala sunt; sed caseus non omnes homines lædit, eorum enim natura differunt, juxta hoc quod est in corpore, caseo contrarium, si enim toti humana natura malus esset, omnes utique laderet (a).*

(a) Hippoc. de veter. Medic. cap. 9.

THESIS XXXVI. Causas morborum exsequamur immediatas, continentés, vel organorum laborem, & mutuas horum læsiones, quibus morbi constituuntur. Porrò Clinicorum omnis ævi consensu, inter organa morborum feracissima, ventriculus ejusque vicinia haberi debent, nullum enim ferè morbum reperies in quo ventriculi affectio non deprehendatur, vel uti causa primaria, vel uti causa secunda, principalis brevi fiens; ventriculi enim provincia inter generaliores exstat corporis, quod millenis probatur observationibus, quarum quædam alibi enarratæ (a), aliæ verò cognitæ satis; in omnibus enim morbis, Medici respiciunt præcipuè ad stomachum; nullaque adest vera convalescentia nisi priùs stomachus redierit in naturalem statum: unde mirandam fertur Promethæus vim stomacho possuisse nostro (b). Stomachus partium omnium quasi promptuarium (c). Considero stomachum, non quidem per modum Galeni, ut sit saccus, vel abenum nudum, coquendis cibus dicatum; sed viscus vitale, quod gustu pollet, olfacit, ferturque diversis appetitibus, tamquàm si animal esset & subinde quadam ita adspersatur, ut homo sæpe mori mallet, quàm unam buccellam invito stomacho, deglutiat (d). Nunc quo mechanismo ventriculus morbos aliis partibus præbeat: undè morbi primò sympathici, dein idiopathici fiant, expedit perpendere; uti etiam omninò necessarium apprimè distinguere, quousquè morbi sympathici remaneant, idiopathici postea habendi.

(a) Quæst. An omnes corp. part. digest. opitul. vid. Thef. 9.

(b) Horat. Od. 16. lib. 1.
(c) Galen. de usu part. lib. 3. cap. 1.

(d) Helmont. ignota actio regimin.

THESIS XXXVII. Cum quis copiosiores cibos exhibeat quàm ferre possit, deinde cum varios & dissimiles inter se cibos assumit, dissimilia seditionem movent, quando corpus cibus expletum fuerit, obstructo inferiore ventre, in univèrsum corpus flatus percurrunt & ad partes illapsi eas refrigerant, inquit Hippocrates (a), festinans nimis, præmaturaque proferens, ut se hominem fateretur; flatus scilicet, aut spiritus, stomachi vim in organa exportantes mandavit, nescio quibus viis; neque multò meliora deinde finxere, ut erant exhalationum, vaporumque profluentes columnæ, à visceribus ad partes; donec Helmontius metaphysica sua Entia genuit, Archeos, iras eorum, morositates, atque lætities. Anatomici & Chemicus fermenta in medium protulère, ad quæ, mutato nomine, saburram stomachi, spissitudinem humorum, vaporum ab eâ obstructions, facili negotio referas. Atqui hypotheses illæ millenis obnoxia difficultatibus. Neque tamen is sum, qui factus hos omnes venerabilium Artis Principum protinùs suffocandos, aut à foro nostro ablegandos putare queam, proponere ausim; Spiritus enim Hippocratis, seu vis impetum faciens, nuper elegantissimè retractata, à melioris notæ autore (b), qui scholam suam exornat, à vulgaribus expurgat, & exacuit, ea sæcundans quæ doctissimus & diligentissimus selegit collegitque sodalis (c); vis, inquam, hæc impetum faciens, denudè perpen-

(a) De flatib. cap. 3.

(b) Kaw (c) VanSwieten, nobite par Archiatrorum.

haud dubiè refulgebit; Helmontii quis plura Paradoxa meditetur, nec mireretur ingenii viri hujus aciem? Ast cuncta hæc Posteris dicanda.

THESIS XXXVIII. Ætate nostrâ satis effulget luminis, inceditque firmo satis gradu Veritas alma, ut citò malè firmatas proterat hypotheses. Jamdudùm inter saluberrimæ Facultatis Magistros, circa vulgatissimas opiniones acriter pugnatum est (a); denegabat materiebus *spissis, viscosis, lentis*, transitum ab intestinis in vias chyli Clariss. *Hecquet*, subterfugioque usus est *Clar. Andry*, dum *spissa* vias lacteas non tranare silentio agnoscens, *liquida* nimis *tenuiaque* voluit à stomacho in vias chyli immitti, quibus *liquidis* massa humorum *inspissaretur*, vel eorum dissolveretur *acrimoniâ*; verùm enim verò *liquida* hæc massâ suâ non *inspissant* humores, *acria* hæc postulas? Spiculis hirsuta, maeste, si placet Diis, acrimoniam ab *attritione* globulorum chyli *mechanicam* finge, fingi potest; cur autem spicula non figuntur in osculis vasorum lacteorum, quoniàm ista sunt minora diametro quàm vascula, in quibus inflammationes cient spicula hæc incuneata? Quî heterogenea illa, in sanguinis oceanum prolata, ad partem inflammatione, doloreque affectam delegabis? Præterea nimis, hercle, postulant dum in acutis præsertim, aridis cute & linguâ, intestinisque spasmo tentatis, secretionem ferè omni in corpore feriente, contendunt venas lacteas materiem cujusque exacerbationis ex intestinis haurire; exacerbatio enim omnis, ut aiunt, à materiâ morbificâ in intestinis nidulante, & absorbtâ procedit; cum materia febrilis *spissa* satis, à primis viis per vias chyliferas, in sanguinis sinum assiduò recipiatur, febris continua est; cum materia hæc, certis temporibus, aut abundantior, aut magis depravata vehitur, exacerbationes constituit (b). Dum cuncta rigent, & convelluntur in corpore, venæ lacteæ functioni suæ infelicitèr indulgent! dum in acutis quibusdam ipsammet deglutitam aquam in intestinis retineri monstrat observatio, vel protinus ano, veluti in *lienteriâ* fit, excerni, tum *spissæ* acresve materies lacteæ oscula penetrabunt! Uno verbo, dum putridæ materiei in intestinis nidulantis colluviem, continuò sanguini inquinamenta præbere prædicant, sexiesque remandunt multi, coram vulgo ora intento tenente, hæc quidem vulgi pabulum. . . Ast nil dubium quin in stomachi & intestinorum cavitate, multa in acutis collecta, impacta, excernenda contineantur, multaque in morbi cursu, trans colatoria abdominalia à sanguine separantur; neque etiam negari potest, cum chylo ipsomet, in statu præcipuè sano, quædam fortè vias lacteas, vel alias absorbentes tranare, quæ strictè chyli materies non sunt; sed *spissa, acria, coagulantia, irritantia, caustica*, non magis putandum introduci in venas lacteas, præcipuè in morbis acutis, quàm in glottidem aqua aut aliud omne quod non est aër, in parotides bilis, &c. quæ rarissimè accidunt, nec possunt pro communi, quotidianâ, generaliori, morborum causâ haberi, ut videtur.

THESIS XXXIX. Nitidiora causarum genera, in morbis, ipsa Natura docet. Quis nervorum in intestinis irritationes, portentosa etiam in remotissimis ab abdomine partibus procreare negabit? *Gastrici* ii nervi, quid non operantur ab abdomine, in particulam corporis omnem extensi? Vade circâ hæc monitus ad ægros; *Præticorum* meditare effata, omnia reperies adstipulantia huicce morborum ferè omnium genesi, nempe vitiatæ in visceribus *gastricorum* nervorum actioni. Convellantur quocumque modo & quâvis ex causâ gravante, aut irritante, fistulæ intestinalis parietes, variè pessumdatâ membranarum cohæsione, adunatione, ipsa intestina aut

(a) Journal
des Sçavans
1722, Avril,
Juillet, Août.

(b) D. Fixes
Monspel. Pro-
fess. celebr.
tractat. de fe-
bribus cap. 5.

alia abdominis organa, œdemate aut erisipelate afficiantur; præpeditis laticis ferofi scaturiginibus, obducatur glutinosæ aut mucosæ materiei crustâ densiori quàm par est, superficies interna intestinorum; demùm ex vitiatâ nervorum actionis serie, intestinorum cavitas, anguli, finus, diverticula, obturamentis materierum harum, vel aliarum, obstruantur; impediuntur in visceribus humorum motus; sic irritatis nervis nexu mirando concatenatis, neque adhuc Anatomicis omninò extricatis, turbatur concentus virium abdominalium, & organa quæ consentiunt cum parte viscerum affectâ, in actione & functionibus suis, lædi adedò necessarium, ut nihil magis. Sic nive, verbi gratiâ, foliis & ramulis arbusculi oneratis, gravatur pondere arboris corpus, ad minimam fibrillam usque; sic radicibus ejus quibusdam erasis, contristantur folia, quæ ipsis respondent.

THESIS XL. Accedit germana irritationis causa, morborum utiquè feracissima, nec Hippocrati omninò prætervifa; *suffocantur quidam ægri, hepate & ventre, sursum ad septum transversum, irruentibus* (a). Viscerum hæc in diaphragma irruptio, morbis quàm plurimis ansam præbere videtur; modò primas agit ventriculus turgescens, erectus, diaphragmatis ictuum impatiens; nec rarò intestinum Colon structurâ, vi, positu, agitabile valde, & sæpe in praxi notandum nec uno corporis infortunio reum. *Ex coli enim affectionibus, dolor modo ad costas superiores ascendit, quandoque, & speciem lateralis morbi præ se fert, modo sub spurias costas in dextram aut levam partem, sic ut jecur & lien dolere videantur* (b). Turba etiam intestinorum tenuium, animal verum in animali, quaquaversum sæpe insilit, sauciati anguis adinstar, neque nefariè minùs. Hic hepar *præ tumore ad septum transversum expanditur* (c); quod potiùs exprobrandum spleni, hepate flexiliori, mobiliori. Molitur illic nefanda, sæpe furens uterus, mulierum dirus hospes, non rarò tyrannus. Turgent, inquam, & sursum ad præcordia feruntur viscera hæc, vel fœdus inter se ineuntia, vel seorsum rebellia; diaphragmatis compressiones ægrè ferunt, à spasmo, & à flatibus, quos intestina huc & illuc motitant, soventve inordinatis constrictionibus. Hinc diaphragma in angustiis versans, motu suo orbat, respiratio imminuitur, vasa præcordiorum turgent, appellunt ad caput humores; quæ omnia sensim & sine sensu fiunt in chronicis, promptiùs in acutis. Sunt etiam diaphragmatis compressiones quædam peculiare, in alterutro latere vel ad anteriora; unde diaphragma in parte compressâ sistitur, aut inclinatur versus pectoris cavum; pari passu pulmonis pars adnata huic angulo, magis aut minùs sistitur, aëris columnæ cedere nescia, solito modo non extenditur; ex imminutâ extensione desidria, torpor, liquorum in vasculis quies, textûs cellularis compressio, adhæsió, incipiens coalitio, irritatio, morbi inflammatorii sæpe nucleus, œdematia, convulsio, pectoris morbus à compressione diaphragmatis. Ab abdominis visceribus peritonei atque plevræ, diaphragmati conjunctorum, productiones distenduntur, juxta partem in abdomine læsam, unde virium in partibus multæ inversiones, seu morbi, aut affectus leviores, morborum elementa ab abdomine. Demùm ad caput & ad extrema corporis, morbi communicantur, vel nervorum vi, vel serie compressionum, & consecariarum læsionum; non secus enim ac hepar, splen, mesenterium, & renes, extrema corporis, capitisque regiones, tumore, dolore, convulsione, afficiunt, juxta provinciam suam (d), ita & abdominis cæteræ partes; *sic cachochymia dolores facit, qui apparent in pectore, ob consensum diaphragmaticis, &*

(a) Hippoc.
de Morbo Sa-
cro sect. 3. c.
4.

(b) Aretæus
de caus. & si-
gn. acutor.
Morbor. lib. 2.
cap. 6.

(c) Hippoc.
de intern. af-
fectib. cap. 1.

(d) Recherché
sur les Gland-
es.

quia in thorace communis est membrana, & lateribus & diaphragmati; sic in iis qui flatibus tenentur, circum mammam, & sternum, & latera, dolores surgunt; sic initio paroxysmorum, & in specie incubi, & contumaci obstructione viscerum, excitantur dolores in pectoralibus partibus (f). Anatomicis & Medicis intueri oculis, ut cellularis textus sacculi in sese invicem agant, ab interioribus ad exteriora, à peritoneo & pleurâ, ad caput, ad superficiem corporis & ejus extrema; facili negotio per sacculos eos, morbosas compressiones prosequeris; dum præsertim nervorum surculis, atque sympathiis attendes. Sic minima pars, quidquid tandem pertulerit, ad cognatas referet, unaquaque ad suam, sive bonum, sive malum, singula transfert, omnia denuntiat (g).

(f) Ballon.
Epid. lib. 2.

(g) Hippoc.
de loc. in ho-
min. cap. 1.

THESIS XLI. Hæc ad merè possibilium classem non amandes; erubesceremus prorsus inobservata proferre. Juxta ægros, (dum præsertim acriter inquiritur morbi natura), labor improbus eò ducere potest ut augurari non rarò liceat, hæc esse vel illa phænomena viscerum compressionis in diaphragma; ita cadaverum repetitis dissectionibus edocti, lætamur maculas, echymoses, gangrænas, in intestinis, in diaphragmate, in pulmonibus, & in ipsamet cute, compressionibus quas enuntiamus sæpè deberi. Monere, forsan, juvabit multa sedulò præcavenda, in cadaverum dissectione, dum ea quærentur. Oh nimium ardua cadaverum apertio, dum pueriles ineptias agere vetat prudens hæsitatio! Quidni ea proferremus quæ vidimus, & quæ urebant in pectore; inutiles, prorsus inutiles fiunt, imperitiâ, tædio, festinatione cadaverum inspectiones plurimæ. Risum peritis movent multi, à se observata in cadaveribus narrantes; nil in anatomiâ difficilius quàm cadaveris apertio; neque jocentur inepti si dixerim expertus, operationes magis arduas, in quibus omne tulit punctum usus definitus, faciliori institui negotio in corpore viventi, quàm congrua & ad docendum apta cadaveris apertura, inspectio, observatio, relatio; in iis perfectiorem methodum quis docebit?

THESIS XLII. Inter causas morborum continentes, medicas, observabiles, eminet viscerum, abdominalium labes, in omnem corporis partem, illiusve circumferentiam repens, mutuo partium nisu, virium adauctione, aut imminutione. Hinc patet cur quibusdam morbis oculorum *alvi profluvium bonum* (a). Quis humores acres, spissos, inflammantes, à stomacho, per vias chyli, ad oculum proferri affirmaret? Exindè, in hemicraniâ vomitus sæpè faustus; materiem enim quæ vomitu excernitur, si voluerint particulas morbificas ad caput emittere, capitis vulnere vel succussione, particulas etiam quasdam morbificas emitti jubeant ad ventriculum, quoniam ille, plerumque, disturbatur ab ictu capiti inflicto. Hinc quibus in febre, dolore lateris oboriente, *alvus multa aquosa, biliosa egerit, hi allevantur* (b). Veluti enim lateris dolores, & sputum sanguinis, ars vomitu aut purgatione sanat, intestina mota componendo, dum opus est; ita & natura, quæ in cavo intestinorum nidulantur egerit. Hinc quibus dolores in humeris oborientes, qui ad manus descendunt, torpores, ac dolores inducunt, *nigram bilem vomentes, sanantur* (c). Hinc in febribus *surditas alvum sistit* (d), Hinc pharmaci, veneni, vermium præsentia, in intestinis, morbi multi excitantur in partibus remotissimis; quod in colicis pictorum graphicè exhibetur; Hinc demùm ab alvo non deposita, etiam in sanioribus, membrorum vulgò dolores, capitis oppressio, respi-

(a) Hippoc.
Aphor. sect. 6.

(b) Hippoc.
Eoac. prænot.
tom. 1.

(c) Hipp. præ-
dic. lib. 2. c.
27.

(d) Hippoc.
Eoac. prænot.
cap. 4.

rationis inordinatio; individui totius sollicitudo. Num' alia forent revocanda, inter millena quæ afferri possent? Ex iis num patet morborum fere omnium *semina* in stomachi *provincia* quærenda? quod in posterum luculenter confirmabitur.

THESIS XLIII. Morbi aliqui, in abdominis visceribus omnimodè exercentur, vel remanent in iis circumscripti, partes alias sympathicè tantùm agitantes; hi sunt vulgatissimi morbi, *operosa* scilicet *digestiones*, *indigestiones*, febres *stomachica* veræ (a), classem constituentes uberrimam. Horum solutio vel in ipsis abdominis visceribus fit, vel discutuntur, dum *in alias partes impetum fecerint* (b). Tempora tria * distinctu non facilia in merè stomachicis; ast sæpè solventur generali conamine; *debet enim omnis crisis esse universalis* (c). Cum stomachica febris in alium morbum definit; tunc ipsa primum morbi tempus confecit, tumque morbus organo peculiari adhærens, seu idiopathicus factus, inflammatorius aut non inflammatorius, sua tempora percurrit; juxta partis affectæ morem, & affectûs gradum. Hinc febris exurgit *stomachica* simplex, *ventralis*, *pectoralis*, *capitalis*, *articularis*, *cutanea*, tot morbi peculiare à generaliori febre, vel morbo, ejusdemque causis generalioribus manantes ipsimet; unde morborum partitio fœcunda, in praxi attentè perpendenda; quam normam in chronico morbo, velut in acuto, præbet adamussim fœdula observatio.

THESIS XLIV. In morbi cujuslibet curatione, intendere debet Medicus, ut morbus progrediatur, atque solvatur, quantum fieri potest, veluti excretio simplex, aut naturalis digestio *; ex morbo complicato, fiat morbus simplex, ex maligno, benignus; *conversio hæc caput rei est* (a). Morbus chronicus in acutum, si per vires ægri, per gradum & genium morbi liceat, mutandus; *vetustos enim morbos primum recentes facere oportet* (b), particulares, generaliores. Morbi ex naturâ suâ incurabiles, temperamentum, immutabile, aut vitam peculiarem constituentibus *, læthalesque omnimodè, non sunt curandi; *iis manum non admovet Medicus, cum hæc medicinam non posse constet* (c). Curabiles igitur morbi ab incurabilibus rectè distinguantur, non secùs ac signa evidentia quæ demonstrant morbi *stomachalis* aut *pectoralis* &c. præsentiam, atque ipsius tempora *. Num autem phænomena adsint, aut signa, quæ deprehendi possint, & quibus morborum tempora apertè demonstrantur, & denuntiantur; num dici possit v. g. en pectoralem febrim, in statu suo *irritationis*, vel *maturationis*, quæ tempus *excretionis* citò vel tardè attinget, & sic de cæteris?

THESIS XLV. Excretioni morbum æquiparare æquum est, tempus & ejus ultimum, tempus excretionis appellare, quoniam * morbus omnis dum sanatur, præfertim juxta naturæ normam, excretionem aliquam definit aut solvitur, sive sit acutus, sive chronicus. Excretionem hanc *crisim*, aut *solutionem* dixere multi inter Antiquiores. Crisim præparans febris seu tertia febris prædicta *, *perturbatio critica* erat. In omni morbo, vel cum perturbatione, aut adactâ febrim ultimâ, excretio fit, seu crisis sensibilis; vel absque perturbatione, aut febris ultimæ adactione evidenti, excretio aut crisis lenta, minùs evidens, quæ *solutionis* speciem gerit; ubi annotamus *excretionis* nomen magis à sectâ alienum, quàm *crisis* vocabulum, quod *autocrazia* naturæ pugnantis pro ægro *, nimis favet. Cum autem excretionem fiant in corpore sano, quæ corpus non sublevant, contra verò, uti

(a) Heister. compend. Medic. practic. ex Stahl & aliis.

(b) Aretæus de sig. & caus. diutur. morb. lib. 2. cap. 2.

* Thef. 21.

(c) Hippoc. prog. sect. 3.

* Thef. 13. 19.

(a) Heister. compend. Medic. practic.

(b) Hipp. de loc. in homin. cap. 13.

* Thef. 14.

20. (c) Hippoc. lib. de arte.

* Thef. 25.

* Thef. 23.

* Thef. 25.

* Thef. 22.

fudoris violenta excretio, vel feminis, vel lactis; ita & fieri possunt naturâ vel arte crises, quas mancas, inutiles, nocivas, habere, non verendum. Quædam sunt excretiones quæ perfici nequeunt, quin corpus convellant, juxta organi excernentis *provinciam*, uti feminis excretio; aliæ fiunt sensim & sine sensu, uti evacuatio bilis, ac succi pancreatici; sic crises quandoque perturbatio valida præcedit, vel ferè nulla. Sic excretio, omnis, humorum præparationes supponit, quibus prospiciunt solida; quod etiam in crisis accidit; vis enim corporis sistaltica, excernenda subigit. Sic, veluti in statu naturali, secretio quælibet, præviâ colatorii indiget erectione (a) quâ, per hujus organi vires, dispendio virium totius corporis adauctas, secernenda advocentur, & proinde excernenda depellantur; ita crises perfectæ, quæ in iisdem præcisè organis fiunt ac excretiones, motum aliis functionibus proprium sibi vindicant. Pleræque fiunt excretiones stas 24. horarum temporibus; ita & crises sua tempora habent, dies forsan & horas (b); veluti horæ peculiare atque periodi notantur excretionibus, aut secretionibus. Demùm excretiones fieri, & gubernari juxta digestionis modum, laborem, atque tempora, verosimillimum; sic crises moventur, & diriguntur, febris ipsiusque exacerbationum motibus *. Porro qui longius progredietur, crises excretionibus æquando, num multa inextricata adhuc solvet problemata, quorum resolutione consistit eximia Medicina?

THESES XLVI. Notandum in morbis quibusdam, crises aut excretionis fat faciles esse, in aliis verò difficillimas; unde exurgit insignis morborum divisio, quam Medicus semper meditetur oportet. Cum excretionis cujuslibet integritas, aut perfectio in eo consistat, ut illa fiat tempore, modo, facilitate, ut inde functionibus ritè perficiendis corpus maneat idoneum; ita crisis eadem optabilia. Atqui nil magis excretiones, in statu naturali vel præternaturali, lædit, quàm vis nervorum nimium & inordinatim irritata, seu sensibilitas nimia, quæ animi pathematis sæpe debetur *. Si sit in morbo hæc dispositio *nervosa*, excretionibus admodum molesta, morbus *nervosus* erit (a), crises avertens; sin contra, *humoralis*, ut potè qui ad excretionem criticam, facili satis negotio, tendat; lex sanè in morborum curatione, quotidie revocanda, ex quâ distingues benignos morbos à malignis, lentos à velocioribus, heroicâ medicatione oppugnandos ab iis quos tempus, victus ratio, adminicula quædam, blandities, & expectatio sanant.

THESES XLVII. Ars morbos sanat, crism & excretionem præparando, excitando, vel cum febris, aut symptomatum quorundam, febris vices gerentium, adauctione, (quæ perturbatio excretoria *artificialis* dici posset), ut in vomitu, validâ purgatione, sudore; vel lentas excretionem promovendo, quam crism, sive arte sive naturâ provocatam, Antiqui *fluxionem* nuncuparunt. Qui excretionem celerem aut lentam, uti opus est, excitare novit, ille Medicus est; dum præsertim, rectè definivit, an, cur, quando, excretio celer, lentæ & tardiori præferenda; an & quando lenta celeri præstet. Prætereà, Ars morbos, contra suspicandum naturale ipsorum molimen, aggredi novit & audet; scilicet evacuationibus artificialibus, aut aliâ peculiari therapeiâ morbum sistendo, castrando, sicque invertendo crises quæ rectè minùs, aut perperam per incongrua colatoria fierent, si morbus sibi permetteretur. Fatendum aleam istam esse periculo plenam, & in dubio nimis illo consilio, satiùs morbo obtemperaturum fore; nam *quod ars uno velut impetu ageret, id natura cunctando, ac tardando felici*

(a) Recher.
sur les Glandes.

(b) Diction.
James; Variolæ.

* Thes. 19.
84.

* Thes. 13.

(a) Specimen
novi Medic.
conspect.

successu consequitur (a). Unde qui morbi castrati, suffocati eventum, prudens & sagax noverit, & quousque methodi hujusce jura & usus extendantur, eximius ille Medicus, exquisitissimæ Medicinæ possessor, de quo Paganis dicere licuit, *Medicus Philosophus Deo aequalis (b)*.

THESIS XLVIII. Ex dictis patet quid inter morbum chronicum & acutum simile intersit, quoniam morborum modus, & tempora, horum præcisè essentiam non mutant*. Morbus omnis excretionis labor est, excretionem solvendus ni occumbat æger. Tempora tria potissimum, in morbo quolibet, adsunt notanda*. Præterea morbus chronicus erit omnis affectio, acuta fieri non potens, vel morbus *qui faciliè concoqui nequit (a)*; acutusque, vel intempestivè castratus, vel non omninò terminatus, chronicus fit; ex simplicissimo etiam affectu, ad morbum usque magis complicatum, gradatim ascendes. Demum non secus ac acutorum circuitus atque periodi noscuntur, ulterius tamen explicanda; ita & eadem in chronicis detegit fausta quædam dies. Num ætates ipsæmet morbi sint, in quibus ætatis mutatio crisis est, aut aliquali mutationi veluti criticæ favet? Sic pubertatem in viris & fœminis ut crism puerilis ætatis, seu morborum ejus, habere posses. Num Hippocrates *pachisimum per sex maxime annos detinere affirmavit*, & hujus speciem *sex mensibus sanari*, & alium *intra biennium (b)*? Morbi num *aliquando annui, aliquando septennes (c)*? Ars nostra, fulgentior, major, veneranda magis assurget, dum morbos ab aliquot diebus, mensibus, annis, sua percurrentes tempora, vel ad annos duraturos, vel menses, vel dies, rectè determinare noverit, & exinde curationem instituere. Hoc *vita verè interest (d)*, eoque magis optandum, quòd impræsentiarum, sicut olim, *sape reperitur dissonans & turbulenta curationis ordinatio (e)*, vel *tumultuaria medendi ratio (f)*.

I I.

NUNC pandat Experientia thesauros, rationi amicè illucentes observationum fulgore, quem nunquam nubilabunt senio tempora, nec hypotheses fucò mutabunt, nec in contemptum ducet usus; his, proposita huc usque probare, confirmare, explicare conabimur, ratiocinia experimentis fulciantes, experimenta ratiociniis conjungentes; exsurget forsan firmiter stabilitum opus, firmiter adstructa manebit operis materies.

OBSERVATIO I. Juvenis optimè valens cecidit ab alto super sterni partem inferiorem, contusi fuerunt epigastricæ regionis parietes, incassum tentata auxilia quælibet: omne omninò à tribus mensibus vomebat æger, febre doloreque gravi in parte affectâ, inappetentiâque laborans; potus ex fonte calido Bareges* composuit stomachum; ventriculi appetitus, & digestio 3. ipsâmet die, bene se habuere; recruduit tamen affectus 10. aut 12. die adaucta symptomata; tùm post quietem aliqualem, inchoato iterùm potu aquarum balnearumque temperaturarum, intra dies 30. perfectè sanus evasit æger (1).

(1) Observationes hîc referam, ex iis potissimum quas ipsemet in fontibus mineralibus collegi, annis 1749. 1750. 1751. Tunc mineralium omnium aquarum, in Aquitaniâ, Inspectoris Regii officio fungens diplomate Regio. Diarium autem quotannis Illustr. Regni Administris, & Illustr. Archiatrorum Comiti, ex Regis mandato, misi; hæcque diaria præ manibus habet Illustr. D. Senac. Fontibus in ipsis natus, ab incunabulis paterna præscripta degustavi; Medicos quotquot sunt in Patriâ, quos veneror omnes, & quibus non pauca me debere profiteor, novi, differentes audivi, interrogavi, Chirurgos & Pharmacopœos, tùm & balneatores & balnatrices, seniores demùm fontium amatores, millenosque ægros; his omnibus multa edoctus, iis præsertim nunc

(a) Ballon. consil. 34. lib. 1.

(b) Hipp. de decent. ornatu.

* Thef. 27.

* Thef. 25.

(a) Galen. comment. Aphor. 14. sect. 2.

(b) Hipp. de intern. affect. cap. 52.

(c) Ballon. consil. 106.

(d) Plin. lib.

31. cap. 3.

(e) Cælius Aurelianus, morb. Chronic. lib.

3. cap. 4.

(f) Ballon.

Epid. lib. 20.

* Bareges

1751.

OBSERV. II. Muliercula post partum, debilitate stomachi, vomitu, in-
 appetentiâ, febre, laboravit: *potu aquarum Bonnes**, paucis diebus, 12. scilicet
 aut 14. sanata est, aductâ feбри ex usu *aquæ* circa primam hebdomadam.

* Bonnes
1751.

OBSERV. III. Quidam pondere juxta stomachi regionem, stupore, do-
 loreque assidue afficiebatur; angebaturque potissimum animo, suppuratio-
 nem in ventriculo suspicari non desinens; erat etiam respiratio diu noctu-
 que difficilis, dum imprimis urgebant animi pathemata; *potu aquarum Chaudes**
 ipsarumque balneis, restitutâ flexilitate cuti antea aridæ & asperæ, con-
 valuit æger, circa 20. diem.

* Chaudes
1751.

OBSERV. IV. Juvenis mulier, sat robusto temperamento prædita, ani-
 mi pathematis divexata, tertio post partum mense, ab ipsomet partu, an-
 gebatur stomachi quodam torpore, debilitate, impotentiâ ad motum,
 rei familiaris averfatione; post prandium cuncta recrudescabant, vehe-
 menter dolebat stomachus; tum veluti percussa casu, stabat immota ri-
 gens ægra; ipsâ verò in lecto stratâ, sponte brevi evanescebat tetra mor-
 tis imago; prætereâ fluor perpetuo albus, (catamæniis deficientibus), ma-
 nabat. Frustrâ tentata remedia omnia. *Aquarum calid. Bareges potus**, 4. ipsa-
 met die faustus, addita balnea temperata; unde florida sanitas, vires,
 animi lepores, catameniorum scaturigo vivida, circa 20. diem; dein præsto
 fuit graviditas, marito lætante.

* Bareges
1751.

OBSERV. V. Vir siccus, vorax, & qui nimum gulæ, venerique indul-
 serat, à sex mensibus, per digestionem, dolore stomachi, nunc vivido ma-
 gis, nunc minùs, tentabatur. Multa in vanum expertus est remedia; *aquæ*
calidæ Bareges*, matutinis horis epotæ, morbum per 10. dies auxere, fe-
 bremque sat vividam accersere, his inter mensam postea epotis, addi-
 toque *balnearum temperat.* usu, circa 30. diem æger perfectè sanatus est.
 Dum curationis tempore, negligebatur aquarum usus in prandio aut cænâ,
 malum solitâ ferè rabie sæviebat, donec stomachus vires omninò recupe-
 raverit.

* Bareges
1751.

OBSERV. VI. Hispanum cujus digestio laboriosa valdè cum nauseis,
 imò & singultu non rarò, prorsùs dolentibus *epigastrii* parietibus, sanavit
 intra 20. dies *aquæ calidæ Bareges potus**, priùs aducto malo. Tum & bilio-
 sum, stomachi dolore ructibusque acidis valdè obnoxium, qui circa 7. diem
 bellè, & cum oblectamento, digestionem vacavit.

* Bareges
1751.

* Thef. 43. **THESES XLIX.** Morbi ii omnes *stomachici* simplices * sunt. Observ. I.

utor quæ pro modulo ipse vidi, Decem
 abhinc annis aquas nostrates Medicus ex-
 pendi; anno 1746, juvenile specimen
 edidi, (*Lettres contenant des Essais sur*
l'Histoire des Eaux Minérales du Bearn & du
Bigorre. . . Journal des Sçavans Mars 1748.)
 Clar. Meighan, Medicus, anno 1742, opus
 circa aquas Bareges, Anglico idiomate, eoidi
 ex quo observationes quædam excerptam: (*A*
treatise of the nature and powers of Bareges
baths and waters. . . London. Anno 1748.
 Colentissimus Pater Antonius de Bordeu,
 Doctor Medicus Monspeliensis, qui trigin-
 ta & amplius abhinc annis, aquis nostratibus in
 præxi quotidianâ utitur, opus publicavit, quod
 quandoque revocare licbit: (*Dissertation sur*
les Eaux Minérales du Bearn, à Paris

chez Quillau, voyez Journal des Sçavans
Decembre 1752.) Prætereâ me absente ob-
 servationes collegit colend. Pater pro diario
 anni 1752, jam Illustr. Archiatr. Comiti ob-
 lato. En opusculi hujus vera fundamenta:
 Fontes autem, de quibus hic potissimum
 agemus, quinque sunt numero; *Bareges,*
Bannieres, Caoterès, (dans le Bigorre); les
Eaux Bonnes, les Eaux Chaudes, (dans
le Bearn,) Minerales illæ, thermales om-
 nes, *Bareges, Caoterès, Bonnes, &*
Chaudes odorem habent veli sulphureum,
 argentum nigro colore tingunt; *Bannie-*
res verò nec odorem illum habent, nec
 alium, neque argentum inquinant, &c. &c.
Vid. §. V.

docet eos ventriculi aut ipsius viciniorum echymosi foveri, vel ab humorum in iis inordinatâ distributione, tum & virium inæquali conamine, irritatione pendere. Obs. 2. 5. 7. chronicum quandoque, dum sanatur, in acutum mutari suadent *; ventriculi *provincia* ex quâlibet harum observatione demonstratur, stabilitur.

* Thef. 44.

OBSERV. VII. Mulieri siccæ, hysteriçæ, post dysenteriam, supervenit lienteria. Alimenta etiam aliquandò à duobus diebus assumpta vomebat, remanentibus in stomacho quæ pridie vorata fuerant. *Aquæ Calidæ Bareges* *, convulsiones totius corporis, insomniam, singultum, erysipelas procrearunt; eâdem, nihilominus, acriter perstante medelâ, circâ 40. diem ablata fuerent symptomata. Lactis usus curationem absolvit.

* Bareges
1751.

OBSERV. VIII. Virum corporis firmâ constitutione divitem, edacem, obesum, à sex mensibus diarrhæâ laborantem, intra paucos dies, 20. scilicet aut circiter, potus *aquarum Cauterès fontis Laraliere* * sanum fecit omnimodè, non secus ac alios qui vomitu cruciabantur; in vomitu enim maximè conducunt *aquæ illæ*.

* Cauterès
1751.

OBSERV. IX. Vir crassus, torosus, illustris comedo, viscerum abdominalium perturbatione, diarrhæâ veluti periodicè sæviente, flatibus, respirandi difficultate, necnon urinarum mutationibus obnoxius, alvum magnoperè exoneravit potu *aquæ Bannieres fontis de l'Ane* *, primis ipsismet curationis diebus, ex quò circâ 20. pristinam vivendi normam denuò amplexus est.

* Bannieres
1750.

OBSERV. X. Nobilem virum, biliosum, edacem valdè, igneo temperamento excandescentem, colicis doloribus sæpè recrudescentibus, quos fœcum copia abundans solvebat, emaciatum, potus & balnea *aq. Bannieres, font. Salut. & du Prés* *, incolumen à tribus annis servant.

* Bannieres
1751.

OBSERV. XI. Vir sicco & bilioso & temperamento præditus, qui colicum dolorem quotidie digestionis tempore recrudescentem experiebatur, undè alimenterum pridie assumptorum diarrhæa, *aquarum Chaudes potu* *, curatus est: non secus ac alter, eodem morbo laborans, sæpiùs cum vomitu. Sic minerales virum eâdem litterarum studiosum, diarrhæis & flatibus obnoxium intra 20. dies sanarunt, graviori priùs excitato æstu in toto corpore.

* Chaudes
1750.

OBSERV. XII. Virgo matura viro, nullâ præcisè functionum labe rea, *epigastrium* versus & regionem lumbarem, molestè succutiebat ab assumpto cibo, vitam sine dolore degens dum ab omni cibo sese abstineret, *potus aquarum Bonnes* *, integram recuperavit sanitatem.

* Bonnes.

OBSERV. XIII. Viro nobili diarrhæâ à sex mensibus laboranti, multum emaciato, 40. circiter die, efficienter profuit *potus aquarum Bonnes*. Ciborum fastidii, quod per biennium sævierat, ut & ventriculi debilitatis, duarumque lienteriarum curationem absolvit *potus aq. Bannieres, font. du Prés* †.

† Circâ aq.
Bannieres o-
pusculum an-
ni 1737, edi-
dit Descau-
nets, hunc
testem habebo.

THESES L. En morbos ab intestinorum omnium turbentulo motu, seditioso conamine, quos ad alios * facili negotio referes. En assertionis prolatae * fundamenta vera. Utinam muscoli hujusce cavi varios, evidenter, motus, conatus generales aut particulares, à stricto aut laxo, doceat tarda nimis dies! *Febrim autem spasmodum solvere* (a) uti docuit Hippocrates, quod maximè prædictis * favet, ita luculenter demonstrant Obs. 2. 5. 9. Intestini coli vis & actio indicatur Observatione 10. & 12.

* Ab obs. 1.
ad 5.
* Thef. 39.

OBSERV. XIV. Viro ætatis suæ 38, gracili, sicco, aliundè sano, qui vitam honestè degebat, accessit aurigo paulatim, nec comestationis, neque fla-

(a) Hippoc.
Aphor.

* Thef. 44.

gitatioſæ libidinis, nec animi vulnerati hîc progenies; aderat tantùm appetitûs proſtratio aliqualis lentè progrediens, *aqua Bannieres font. Salut* *, matutinis horis epotæ, non rarè per diem, intra 30 dies circitèr, proſtratum appetitum redintegrarunt, expulſâ urinis & ano bile, vel reſtituta functione moroſi hepatis.

OBSERV. XV. Melancholicus homo, robuſtus, hæmorrhoidum fluxui obnoxius, fluxu feriente, ictero nigro correptus eſt; hunc, inteſtinis fæces nigras abundè excernentibus, nec ſine virium proſtratione dolore, febriculâ curavit *potus aq. Bannieres font. de Laſerre* *.

OBSERV. XVI. Juvenem, turgidus lien & acerbus, viridi colore, per omnem corporis habitum inficit. Epotæ *aque Caunterès font. Laraliere* *, nimum primò accerſivere appetitum, ex quò mox prodiit in digeſtionibus labor cum febriculâ; dein corporis nitor, pax lienis, virium redintegratio circa 20. diem.

OBSERV. XVII. Virum ex corpore ſanum, ex animâ vividiffimis angoribus implicatum, flavedine bilioſâ infectum tempore digeſtionis, aliundè virium proſtratione jam urgente, cum macie plus quàm incipiente, appetitûs inopiâ, obtuſo in vitæ functionibus oblectamento, vitæ priſtinæ reſtituerunt *aquarum Bonnes & Chaudes* * *potus* & balnea; ventriculo calcar adhibendo & hepatis; nobilem greſſum præbendo pulſui, qui per morbum vix micabat.

OBSERV. XVIII. Icterus aſſuetæ omni medelæ, tum & mineralibus multis aquis pertinaciſſimè reſiſtentem, victrices depulere *aqua Bareges* *.

THESES LI. Lienis atque hepatis læſionem declarant morbi enarrati *. Læſionem vix ſenſibilem, à functionis vel motuum ejus aliquali turbâ, in viſcere aliundè ſano, *probè ſuum officium non faciente ſine tumore ullo* (a), læſio illa haud difficulter plerumque curanda; porrò viſcerum eorundem nimis immedicabiles morbos loco ſuo collocare animus eſt (b): Obſ. 17. hepatis actio in ventriculum, aut ipſius cura apprimè patet, tum & Obſ. eâdem, 14 atque 16 ventriculi conſenſus cum hepate & liene.

OBSERV. XIX. Vir 40 annos natus, temperamento aridus, acer, nervoſum omne genus perpetuò agitatoſus, hæmorrhoidibus, rarè tamen fluentibus, obnoxius evaſit, vertigine indefinenter torquebatur, corpus fermè integrum dolebat, veluti verberibus aut fuſte cæſum, inconditè digeſtione in ventriculo fungebatur, ſomno parùm indulgebat, perpetuò loquax; diverſa remedia, imprimis quæ apud Monſpelienſes oblata fuerant, morbum mitigandi cauſâ, vires penitè proſtraverant, in pejus ruebant ſævia ſymptomata; hæc potu & balneis *aquarum tepidarum Bareges* *, non quidem anno primo, ſed ſecundo fracta deſiere, perturbatione ſummâ in corpore toto excitatâ, non abſque manante ſudore, & adaucto valde urinarum fluxu.

OBSERV. XX. Bilioſum quemdam vivido colico dolore, capitis atque renum doloribus ſummoperè laborantem, ſanavere *potus & balnea aq. Bannieres font. de Salut. & du Pré* *, eumque hæmorrhoidibus identidem fluentibus obnoxium fecerunt.

OBSERV. XXI. Mulier quadragenaria, menſtruorum fluxu ſilente, œdematiâ univerſali laboravit; cibum omnem ſaſtidibat, *aquas Caunterès font. Laraliere* * bibit, infirmâque à valetudine ſublevata fuit, hæmorrhoidum fluxu curationem nuntiante.

OBSERV. XXII. Helluoni toroſo, quinquagenario, hæmorrhoidum fluxu affecto, certò profunt *aqua Chaudes* *; ipſis enim epotis illicò hæmor-

* Bannieres
1750.

* Bannieres
1751.

* Caunterès.

* Bonnes.
Chaudes.

* Bareges D.
Meighan ubi
ſup.

* Ab obſ. 14.

(a) Galen.
locor. affect.
cap. 7. lib. 5.
(b) §. IV.

* Bareges
1751.

* Bannieres.

* Caunterès.

* Chaudes
1750.

rhoidum fluxus recrudescit, quem ventriculus ciborum abundantia pertæsus remoratur, aquis excitandus, donec infligat vulnus immedicabile perfida gula.

OBSERV. XXIII. Potus & balnea *aquarum Bannieres font. Laserve* hæmorrhoides quæ à biennio cessaverant, in juvene admodum sanguinolento, restaurarunt; sic litteratum, mordaci viscerum calore laborantem, sanaverunt *aqua Bannieres font. Salut.* *

OBSERV. XXIV. Vir nobilis quem licentiosior vita multum emaciaverat, cibos fastidivit omnimodè, vividis postea tentatus hæmorrhoidibus cæcis aut ficcis. Hinc febre evidenter laborantem & veluti desperatum, (incassum enim adhibita fuerant remedia quælibet), curavere *aqua calida Bareges* cum lacte permixta (a). Sic Augustissimam Bernardi II. Bigerrorum Comitissam uxorem, incubo laborantem à suppressis hæmorrhoidibus, *aquarum Bonnes potu* intra dies 15. sanatam fuisse traditum est. Incubus autem quid præter diaphragmatis & viscerum abdominalium dissidium *?

OBSERV. XXV. Hæmorrhoidalis affectus cum copiosa valde sanguinis effusione, & lienteria comite, virum 36. annos natum, melancholicum, omnimodè debilitarunt, corpore emaciato, desperante animâ, salutis ipsammet ideam ferè respiciente: *potu aquarum calid. Bareges*, ad cænam solummodò exhibitarum, postea *balneis temperatis* intra 30. dies convaluit. Sic melancholico viro, hæmorrhoidali, sanguinem vomenti, *potu aqua Bonnes*, & sanguinis missionibus opitulatus sum *.

THESIS LII. Minerale olim nostrates aquas *natura perpetuò auscultantes* prædicavi (a); metaphoricus ille sermo sectam hinc redoleret. Hæmorrhoidali effectuum, plus quàm singulari in genus nostrum agentium normâ commotus *colend. Pater*, aquis suis parùm confusus est in affectibus illis. Stahlî schola miranda observavit circa hæmorrhoides (b), aut *natura* suæ nimium tribuens, pauca definivit. Hæmorrhoidum affectibus sua etiam insunt tempora, gradus; vel enim resolutione vincendus morbus ille, ut in Obs. 23. & 24; vel mutato in consuetudinem morbo, favendum excretioni sanguineæ partium affectarum, ut in Obs. 21. 22; vel si excretio sanguinis sponte & errore viscerum nimia sit, in excretionem hanc sistendâ allaborandum, ut in Obs. 25. Hæmorrhagiæ cuilibet hæc propria, veluti in hæmorrhagiâ narium, in quâ excretionem *salutarem* à symptomaticâ distinguere rectè non adhuc datum est; an distinctio illa possibilis? Quæro clinicum in iis non titubantem. Neque proferam hæc à temperamenti, ætatis, dispositione, idiosyncrasiâ, pendere: ipsa enim generaliora nimis, nil præcisè docent. Quæro num adsint signa quibus constet, hæmorrhagiam *excretoriam* fore vel criticam, aut solummodò evacuantem symptomaticam? Hæmorrhoidali affectu ventriculus perpetuò conflictari videtur, ita ut morbum hunc ad *stomachicos ventrales* * referre non arduum.

OBSERV. XXVI. Puella quindecim annorum, nondum apparentibus menstruis, à tribus mensibus virium prostratione summâ appetitûs & læsione, roseum vultûs colorem jam valde mutantibus, & marcore urgente, affiebatur. *Aquas Chaudes* * hausit, circa diem 8. exiliente menstrua excretionem, paulò post gratâ veletudine floruit.

OBSERV. XXVII. Virgo 26. annorum nata, omnimodè sana, ex auroræ nictu perfundi amans rore matutino, perque madida prata iusto liberiori pede cursitans, menstruam excretionem amisit, hinc debilitate, inappetentiâ, ventriculi labore, atque morositate obsessa, remediis quæ ex

* Bannieres testis ubi sup.

(a) Meighan ubi sup.

* Bareges, Bonnes.

* Bonnes, Bareges.

(a) Lett. contenant des essais, de quib. sup.

(b) Albert de Hæmorrhoid.

* Thec. 49.

* Chaudes.

usu sunt incassum adhibitis, ad *aquas Bannieres* confugit, eorumque potu; & dein balneis in *fonte Laserre**, convaluit, denuò apparentibus menstruis, circa 20. diem.

* Bannieres
1750.

OBSERV. XXVIII. Hæmorrhagiæ uteri in corpore gracili alioquin sano, profuit *potus aquarum calid. Bareges** cum lacte permixtarum, namque ex aquis lacte non obtusis æstus nimius, febris fortior quàm par erat.

* Bareges
1750.

OBSERV. XXIX. Morbus idem in corpore debiliore, *aquarum Bannieres* usu, eò aggravatus fuit ut cum morte ultimùm luctata fuerit misella mulier, quam velut omninò desperatam ad *fontem Cauterès* detulerunt, ubi *aquarum Laraliere** potu, ab ineunte die 3. hæmorrhagia multò minor, vita major, virium postea & sanitatis redintegratio, spatio circiter 20. dierum.

* Cauterès
1750.

OBSERV. XXX. Mulierem viribus valentem, post partum quartum; aggressa est uteri hæmorrhagia identidem ingravescens; tumebat uterus tumore haud skirroso; *potus & balnea aquarum Bonnes** morbum composuere. Pari modo convaluit olim ut traditum est Augustissima Rogeri V. *Foxensis* Comitum conjux. Sic *menstruorum impotentiam & immoderata effluvia nostratibus curamus aquis*: quod de aquis *Bonnes* prolatum est (a), de cæteris existimandum observavi & testor, cum exceptionibus alibi (b) proferendis.

* Bonnes.

(a) Ubi sup.
(b) §. V.

THESIS LIII. Uteri furentis facinora quis Medicorum inexpertus? *Viscus morborum seminarium & radix* (a), *provincia* longè lateque patenti commendabile; quiescit non explicatum in junioribus, flaccidumque jacet in senectute, inutile pondus; mediâ ætate indefinenter loquitur (b); *Monarchiâ singulari potitur, leges præscribit, pollet & quodam brutali intellectu, unde furit fremitque. Partes stringit, strangulat, non aliàs quàm furore in illas concitatus* (c). Morbum perpetuum in sesquiori lexu fovet; merè passivas igitur qui functiones ejus habent à sanguinis plethorâ, quæ fieri fortè possent, finxere, non quæ de facto sunt; sensatione enim peculiari animatur uterus*; & plethoræ solius enarratio in praxi manca; unde *medicina mechanica hic, ut non rarò, spe dejicitur* (d); *mensium enim eruptionem orgasmus quidam præcedit, & multa symptomata, quæ perturbationem à motu natura aut conatu in cœnâ mensibus significant* (e).

(a) Hippoc. de loc. in homin.

(b) Ex Helmontio proprietas pestis.

(c) Idem. Ignota actio regiminis: vid. etiam Aretæus de diutur. affect. lib. cap. 4.

(d) Journal des Sçavans Août ann. 1753.

(e) Ballon. Histo. 4. lib. 6. consil.

THESIS LIV. Uterus autem ordinatè progrediens, crifim juvenilis cujuslibet morbi in sexu operatur; dum maturus est, dies à 20. ad 30. circiter in circulo suo impendit, periodo ad febris cujusdam periodum accedente, excretionum ferè omnium criticarum imaginem rectè prodit; eorum cardo quæ sunt disquirenda circa excretionem aut crifim*. Ast in morbis vel adhuc nil *locutus est* uterus, ut in Obs. 26, vel ab opere evocatus ut in Obs. 27, vel devictus non resistit hæmorrhagiæ, cui quandoque favet, ut in Obs. 28, 29; structurâ ipsius aliunde immutatâ; adest enim peculiaris mutationum harum historia (a). Quæ hîc perpendimus ad stomachum magis aut minùs spectant, quod oblivioni numquam tribuendum, vel enim unicâ hac ratione menstrualia phænomena ad febres *stomachicas* in uterum directas reducuntur, sequentibus utique comparanda. Hinc fit ut ea mulieres quibus menses supprimuntur, de dolore (quem vocant) *stomachicis queruntur, dicantque habere se manifestum ponderis ibi incumbentis sensum* (b).

(a) §. IV.

(b) Ballon. Spid. lib. 1.

OBSERV. XXXI. Multos, ex hypocondriacorum calamitosâ familiâ, vidi vitam fastidiosè degentes curis intertextam, omni terrorum genere, animi cruciatu, subtilissimos corporis sui à capite ad calcem argutarum pensatores, dolentibus aliundè magis aut minùs omnibus membris, hîc dorsali

regnante dolore, aut capitis vertigine, flatuum copiâ undequaque proficiente, illîc tremoribus agitato corpore, cum marcere, faciei funeratæ imagine, respirationis læsione, intestinorum præsertim diffensione, quam comitabantur vividus calor perpetuò mutabilis, abdominis totius tumefactio aut complanatio irregulares, *ligneus in epigastrio sensus* (a), indefinens super omnia garrulitas, quâ transeuntes ipsos obfidebant, & ut accidit, Medicum quemlibet laceſſebant; horum, inquam, aliqui sanari viſi sunt *potu & balneis aquarum Chaudes* *, quæ multis levamento fuere: ſedulò annotavi eos qui aquarum vi æſtu multo agitentur, radicitùs curari, ſi perſeuerarent.

(a) Cælius Auz. reſanus ſtomachica paſſio.

* Chaudes 1750.

OBSERV. XXXII. Quadragenarius, ſtudio litterarum malè diſpenſato, labore improbo, melancholiâ tentatus eſt; eum vitæ, hominumque conſortii tædebat, perpetua profundaſque ſolitudo recreabat animum ab omni functione vitæ ferè alienum; hunc ad ſanitatem revocarunt *aqua Bannieres font. Salut* *.

* Bannieres teſtis ubi ſupr.

OBSERV. XXXIII. Nobilis mulier 43. annos nata, poſt partum, perpetuò nauſeâ laborans, cum ventriculi acore, vulnuſcolorumque, velut ſpinarum puncturâ, ſenſatione, *aquis Bannieres font. du Pré* ſanitatem integram recuperavit *.

* Bannieres id. ibid.

OBSERV. XXXIV. Virginem 25. annorum natam, conſtrictionibus circa ſcrobiculum cordis, vacuo ſtomacho, oſcitantibusque frequentiffimis obnoxiam, cum intestinorum pugnâ, mugitu, flatuumve in iſtis fremitu moleſtiſſimo, ut pote qui ab adſtantibus facillimè audiretur, ſanavit *potus aquarum Bonnes* *.

* Bonnes 1750.

OBSERV. XXXV. Vir ſtudioſus valdè, bilioſus, viſcerum abdominalium convuſionibus dirè ſæpeque divexatus, *aquas calidas Bareges* * hauſit; febre laboravit 3 die ad 7, ac tandem ex *aquarum* earumdem uſu, albumiſis gelatiſis que materiebus ano & ore depoſitis, intestinorum non leves dolores paſſus, ſanatus viſus eſt.

* Bareges 1750.

OBSERV. XXXVI. E duabus mulieribus, una vividiori ingenii acie prædita, diris convuſionibus in infimo ventre totiuſque corporis ſubſultibus, per hebdomadas integras, vividè magis aut minùs recurrentibus, cum ſuffocationis metu cruciabatur, ſæpeque vomebat; altera ferè cum iſdem ſymptomatis, debiliori pollebat temperamento, utraque non malè menſtruata, artis auxilia exhausta, exhibita fuerant *edulcorantia, dulcia, apozezata*, lacque largâ doſi. Accercitus, lac deſerendum cenſui, atque adaugendam aquarum * doſim in utraque; unde calor valde adauctus non ſine febre, quam ſolvebant ſudores copioſi, poſt *balnea tepida* famis ſenſatio olim ferè deperdita rediit, cum viribus & hilaritate; prior per tres menſes omni convuſione fuit inſons, altera meliùs adhuc ſe habuit.

* Caütercâ 1750.

OBSERV. XXXVII. Chloroſis cujuſlibet generis tam in nuptis quàm in virginibus, magis aut minùs complicata, cum vel abſque effluvio menſtruorum, aut eorum fluxu nimio, rubro aut albeſcente, & millenis aliis ſymptomatis, inter quæ ventriculi depravatio viſcerumque inquietiſſimum obtinent locum, *ventriculus enim laxus & diſſolutus eſſe videtur in ſædis coloribus* (a), hæc omnia quotidie noſtris aquis *, curantur, quocirca frequentiffimæ colligi queunt obſervationes.

(a) Baſſen. Conſil. 7. lib. 3. annot. 2. * 1750.

THEſIS LV. Atqui morbi hi omnes *, aliis ** genere propinqui. Viſcerum hîc peccat ſeries, communitas, potiſſimus nocens ſtomachus, ut in Obſ. 33, 34, 37; accedunt animi pathemata, penetrabile venenum, infortunium multorum præprimis ex litteratis, qui mente vagan;

* Ab obſ. 30. ad 37. ** Ab obſ. 1. ad 30.

tes corpusculum deserunt, nec ipsamet alimenta digerentes, aëra vix respirantes, imò respirare indocti, hominum doctiores, vix diaphragmatis ope intestina compescunt, unde hæc tot meditantur effrænata. Virginum chorus ab utero non rarò cruciatur, *corpus enim sit utero simile (a)*; chloroses etiam *splenicum quid habent, incommodaque in iis splen persensicit (b)*: sed & *ventriculus, & lien, & renes (c), laxum intestinum (sive colon), in causâ sunt (d)*. Uterus in nuptis etiam patitur, vesana clamat; nec desunt, utero infonte, chloroses etiam in nuptis; febrim dixere amatoriam, & *nescio quid habentem ut eam non possis nominare (e)* à symptomatis. Abdominalis febris erit, inter chronicum & acutum morbum media, tempora sua percurrens, spontè non rarò soluta, remedium inconcinno usu cum noxâ ingravescens, dum ad tertium pervenit statum facilè, absque viscerum læbe, excretionibus artis eradicanda, in secundo minùs, in primo cum metu ne in pejorem morbum mutetur, dirigenda. Febris igitur hæc sapientissimo Medico dicanda, ut rectè ad excretionem ducatur, quod haud semper facile, potissimùm iis qui operosè nimis nil agunt, si non nocent; *hic methodicos maxime oportet esse (f)*. Porro minerales aquæ sæpe juvant, dum cautè adhibentur.

THESIS LVI. Chloroses verò, non secùs ac morbi cæteri abdominales hypocondriaci dicti, dum altis defiguntur radicibus ab habitu organici contracto, ut in Obs. 31, 36, &c. morbum chronicum in acutum mutari posse, & debere ut citò curetur, demonstrant*. Spasnum febre solvi; febrim peculiarem aut partis, in febrim universalem aut totius corporis mutari* observationibus iisdem confirmatur. Num ex iis concludere licet *edulcorantium* copiam, quâ multi nimis hypocondriacos omnes morbos tractant, non omninò ipsis prodesse, saltem in quolibet morbi statu; morbum castrant, mutant, sopiunt, deformant*, hunc verò non solvunt neque terminant. Seminarium morborum cum morbo unico, more proprio in corpore progrediente, commutant, omine sæpe infausito. Cur igitur medicamenta, ut vocant, *activa* adedè formidantur? Iniquis aut timidis oculis perpetuò cur aspiciuntur symptomata sæpe blandè ferocia, quæ maturius vitæ robur prænuntiant, morbi commotionem excretoriam*, excretionem cumulatè præparatam? Morbum perfectè curabis in corpore jam evidentem, *citiùs tutiusque* quàm fieri potest, hunc per tempora sua ducendo, præsertim à maturatione ad excretionem, dum ista possibilis*: *jucunditas* inferiora jura potitur apud Medicum morborum virilem debellatorem. Morbum fovere nimis possunt medicamenta quibus immi nuuntur vires; *debili enim evadente corpore quandoque morbus invalescit (a)*. Calefacientia vires augent, ipsaque prætereà de facto ignem corporis minùs accendere quandoquè possunt quàm refrigerantia, tot laudibus elata. *Medicina sensuum inter puerorum nugas non ultima tenet (b)*. Dulcedine id palato sapit, inquit, ergo pectori, renibus, stomacho *dulce*: conclusio læva si non absurda. Temperare, resolvere est; resolutio ipsamet febrile phænomenum (c). Sic respectivè ad corpus vivens, *maximè contraria non sunt maximè contraria (d)*. Porro ne quid nimis, gladium furentibus haud præbendum: sunt qui perpetuò ægrorum corpora comburunt. Extra modum ullum prodire sapiens solus nesciet.

THESIS LVII. Morbi abdominales, quos prosequimur, solvuntur pleurumquè hæmorrhoidum, menstruorum, aut sudoris excretionem*, vel albuminosæ materiei in intestinis sæpe nidulantibus (a); morbi igitur illi veri sunt labores excretorii, quos vividè promovere quandoque licet. Attende

(a) Galen. conim. Aphor. 62. sect. 5.

(b) Ballon. de morb. virgin.

(c) Hippoc. de morb. virgin.

(d) Aretæus de diutur. affect. cap. 15. lib. 1.

(e) Ballon. loco citat.

(f) Ballon. de virgin. & mulier. morb.

* Juxta Thef. 44.

* Juxta 44. & 50.

Juxta Thef. 47.

* Thef. 46.

* Thef. 44.

(a) Hipp. de diet. in acut. lib. 4.

(b) Colend. Pater ubi sup.

(c) §. III. IV.

(d) Hipp. de loc. in hom.

* Ut in obs. 36. &c.

(a) Vid. §. III. Th.

ad pictorum colicos dolores dictos; hos, duce experientia valentioribus oppugnant purgantibus, oleosisque & demulcentium usu in pejus perpetuo ruere contendunt aliqui; alii è contra ad temperantia, venæ sectiones, oleosa (b) recurrunt, fortiora purgantia vel damnant, vel non adhibent. Litem hanc sedula dirimit observatio: non inexpertus loquar: cum ordine dies, tempora, horas percurrit morbus hic; initio oleosis temperari valet, neque semper recrudescit, sed non solvitur*; hæc tamen pro temperantibus pugnant; ars enim morbos quosdam veluti *retro agendo* sanat*. Pictorum hæc abdominalis febris solvitur purgantibus validissimis, modò in fine status secundi, & melius in tertio adhibeantur; in primo castrant quandoque modo suo morbum, velut oleosa quæ etiam modo suo abdominis vires impediunt, sæpiùs incassum propinantur; quoniam expectatio quorundam dierum necessaria, aut utilis, aut saltem non nociva. Purga, si volueris, morbus hic circa 4. 6. &c. diem ferocior, postea non raro vividior ad 9. 12. & ultra progredietur, excretionemque suas habebit. Oleosa circa secundum & tertium statum nociva, quia excretionem impediunt; purgantia nociva minùs, in ipso etiam morbi principio. Hæc tamen non empiricè, non occultis omninò oculis sunt adhibenda; neque etiam ignorandum, inter eos qui morbo illo tentantur, quosdam sanari etiam si loca non adeant in quibus purgantibus, ut aiunt, unica fides est. Præterea recidivas etiam haud paucas habet morbus ille, dum validioribus evacuantibus oppugnatur; sunt ergò circa eum adhuc multa & plura quàm vulgò putant perpendenda: imprimis determinandum quænam signa purgationem imò validissimam, laudanum, expectationem, vesicantia, sudorifera, aut venæ sectionem ipsammet certò indicent, quæ verò non; hujusmodi signa dari & nosci posse rectè observantibus, habeo ut autumem, ut asseverem non habeo. Ast morbus ille multorum quæ fiunt in hypocondriacis fortis imago: prolata confirmat*, & potest ut cæteri abdominales vel ad nervosos morbos vel ad humorales revocari*, juxta peculiare genium ad quod in curatione attendendum. De abdominalibus iis jam satis, ipsos vera morborum aliorum effingere semina* demonstrandum.

OBSERV. XXXVIII. Virum bilioli temperamenti, à biennio singultu laborantem, tam diro ut sæpe sæpiusque respiratione & loquelâ impeditur, sanavit *potus aquarum Bannieres font. du Pré** diu protractus.

OBSERV. XXXIX. Perfectâ sanitate gaudere virgini, chlorosi atque singultu laboranti, *potu aq. Chaudes* quæ menstrua restituerunt, datum est*.

THESIS LVIII. singultus quandoque ad œsophagum aut ventriculum pertinens, tuncque visceris hujus morbus*, diaphragmatis semper subsultus est, ab ipsius irritatione viscerumque. Num irritatio hæc, compressio, molesta partium posito determinari rectiùs veleret? Singultum cum Medico alio aliquando oppugnabam, remedium omne genus inutile prorsus, omnia quæ experientia, ratiocinia, librorum lectio docebant tentata fuere; nulla ferè neglecta, operam perdidimus. Post dies quindecim & ampliùs, validissima hypocondriorum epigastrii, & dorsi mantilis operatione strictura adhibita est, hoc auxilio illicò singultus cessit. Unde & ex quibusdam aliis observationibus quæ facillè colligi queunt, num putandum Medicinam *mechanicam*, quæ scilicet ligaturis, puncturis, compressionibus, topicis curat, à recentioribus quibusdam nimis negligi? Ex ratiocinii fallentis impetu num inconsideratè dictum est (a), *topica admoveere quid est aliud quàm nugæ agere?* Topicorum virium & usûs doctrinam ferè omninò incognitam fateri rectiùs fortè deceret.

(b) v. g. Frid. Hoffmann.

* Thef. 56.

* Thef. 47.

* Thef. 56.

* Thef. 46.

* Juxta Thef. 42.

* Bannieres test. ubi sup.

* Chaudes.

* Obs. 1. ad 8.

(a) Freind. Comment. Hip.

* Bonnes.

OBSERV. XL. Puellæ feliciter opitulatæ sunt aqua Bonnes*; ipsius tremebat diaphragma, vividè succutiebatuŕ epigaſtrica omnis regio, introrſum trahebantur ſpurix costæ, anhelitus ingens ambulatione.

OBSERV. XLI. Inter morbos Obs. 37, quibus epigaſtrii convulſiones, respirandi difficultas sæpiſſimè conjunguntur, notandus præcipuè morbus in virgine, quæ tam dirâ respirationis difficultate tenebatur, ut ne quidem veſtigium movere potis eſſet, abſque ſuffocationis metu; ſi verò inter aſcendendum allaboraret, hanc pallido vultu cum ſudore viribuſque penitùs proſtratis procumbentem, exanimem dixiſſes: epotis aquis Chaudes*, ſanitatem integram recuperavit.

* Chaudes
1750.

* Theſ. 42.

(a) Hipp.
de veteri Me-
dicin. cap. 12.(b) Aphor.
28. ſect. 4.

THEſIS LIX. En inteſtina inter & diaphragma pugnæ phænomena*, sæpe ſiunt circa ſeptum tranſverſum vehementes dolores (a). Poſt venæ ſectio- nem è brachio, inſtantibus menſtruis, in athleticâ puellâ vidi paucis ho- ris abdomen omninò collapſum, ita ut muſculi ſpinam attingerent & mi- caret aorta in umbilico, diaphragma interim verſus ſuperiores coſtas, ſtran- gulatis corde & pulmone, vehebatur, unde apoplexia 3. die lethalis. Mor- bos diſtinguit aliquandò Hippocrates (b), vel quatenus à ſepto tranſverſo verſus caput ſedem habent, vel à ſepto inferiores verſus partes: haud ne- gligenda diviſio. Aſt multi morbi infra diaphragma reapſè ſedem habent, qui ſuprà judicantur, quod in acutis pulmonum sæpiſſimè obtinet. Num ergo apprimè diſtinguere quondam dabitur an, cur, quando diaphrag- ma magis aut minus in pectoris cavum pellatur, & quomodo ad cur- vaturam naturalem reducatuŕ? Emetica diaphragma complanant, num exindè tam sæpe profunt?

(a) Teſtis ubi
ſup.(b) Ballon.
conſil. 7, lib.
3.* Chaudes
1750.

OBSERV. LII. Virgini 28. annos natæ conſuetam cordis palpitatio- nem curaverunt pot. & balnea Bannieres font. Laſerre (a). Multi eorum, de qui- bus ſermo Obs. 31, 37, cordis palpitatione laborabant, imprimis virgo cui deerant catamenia, cujuſque corpus ferè univerſum agitabatur cordis niſu vividiffimo, portentoso, imò quodammodo cor fatuum videbatur, quod sæpe accidit in ſædis coloribus (b); hanc ſanavit excretionem menſtruali aquarum Chaudes potus*.

(a) Ballon.
annot. in conſ.
109. lib. 1.(b) Quæſt.
Medic. An
omnes corpo-
ris partes &c.
vid Theſ. 9.
* Theſ. 42.

THEſIS LX. Palpitationum hoc genus, abdominalis procellæ affectus, ad abdominales morbos huc-ufque prolatoſ omninò pertinere eviden- tiſſimum; neque Clinicos fugit ventriculorum cordi maximè conſentire (a). Utinam pulſus theoria, ſuper iis & paribus obſervationibus ſtabilita, quon- dam in lucem prodeat! Porrò cor abdominalium mutationum ſuo modo particeps; præterquàm quòd enim pulſus plures accidunt tempore dige- ſtionis variationes, cor ipſum in multis, motu sæpè irregulari afficituŕ, præ- fertim dum ægrè digerit ſtomachus (b). Quoniam verò inteſtinales vires motum cordis mutant mirabili modo, hinc jure concludendum, in quoli- bet corporis organo, quolibet puncto, pro cujuſque viribus, eadem acci- dere poſſe*. Partium ſcilicet, motus, vires, oſcillationes à ventriculi mu- tationibus aliquatenùs pendent, ita ut ſanitas ejuſ ipſis proficua, morbuſ- que pari paſſu nocivus habenda ſint.

* Baregeſ.
Bannieres, &c.

OBSERV. XLIII. Muliercula temperamenti flegmatici, pectoris æſtum ægrè ferens, aſſumptis aquis Bannieres font. du Pré alvum multoties exo- neravit, ſanataque fuit. Multi de quibus in Obs. 31, 37, pectoris æſtus, respirandi difficultates, levique velut aſthmata experti ſunt; horum om- nium morborum aquæ noſtrates ferè ultima & certa ſalus*.

OBSERV. XLIV. Quidam dolore pectoris hujus & ſtricturâ indefinen-
ter

ter affectus, aliunde biliosus, ficcus, acer *aquarum Caoterès potu font. Laraliere*, gravante pondere omninò allevatus, stómacho primò excitato valde, ita ut appetitus languidus aliàs ex aquarum usu valde urgeret *.

THESES LXI. Ægri verò frequentissimè pectus accusant, dùm reapsè dolent stomachus aut alia viscera abdominis in diaphragmatis cavum acta *. Utinam Medici meditari non desinant, *jecur cum liene ac ventriculo, relicta propria sede, cedente septo transverso, intra pectoris spatium ascendere, pulmone cum corde sursum, collum versus, in angustias aëlo (a)*! Hinc in illis pectoris angustis, enemata non rarò profunt, evocato ad inferiora intestino colo, modò contentis turgeat intestinum illud, secus enim enemata nocere possunt (b). Sic in iisdem ægritudinibus accidit aliquandò ægros vel uno latere, vel toto corpore versus superiora premi, veluti attollerentur aut quasi *volarent*, ut aiunt, unde Medicos gaudio gestire vidi, dum admoniti animadvertent multa quæ sunt in intestinorum tractu, in pectore putari, etiam in acutissimis morbis, quod uti quorumdam ratiocinia disturbat, ita observationibus omnimodè consentaneum, quibus v. g. constat emetica & purgantia in acutis sæpe prodesse.

OBSERV. XLV. Pro catarrhis, *rheumatibus* vulgò, specificâ fermè virtute pollent *aqua Bonnes*. Catarrhum ad excretionem aut maturitatem brevè conducunt, exacerbata febriculâ, sputa expedita faciunt *.

OBSERV. XLVI. Viri mulierisque sanitati consulere *aqua Bannieres font. du Prieur*, diù epotæ *. Utrumque multis ab annis lacescebat *Catarrhus calidus*; an pituitosa colluvies in pectore?

OBSERV. XLVII. Mulier ab ultimo partu tussi laborabat, cum pectoris oppressione validâ, urentisque doloris in tracheâ sensu; vix prætereà functioni vacabat stomachus; lactis usu œdematia aliqualis accidit in toto corpore, nocturnique sudores; in illo morbi statu, tertio scilicet, *aquarum Bonnes* * potus, abundantem promovens expectorationem, symptomata omnia fugavit, intra 15 dierum spatium.

OBSERV. XLVIII. Ab Illust. Archiatr. Comite D. Fagon, fama est *aquas Bareges* primò potu adhibitas fuisse in asthmate; exindè asthmatis radicitus curati historias servant (a). En quæ annotavi *, 1º. asthmaticos quatuor quorum duo senes, alii juniores, quibus expectoratio copiosa, *potu aqua calid. Bareges*, levamento fuit; 2º. binos quibus aquæ primò nocivæ, dein nihil peculiare excitantes; 3º. senem fluxu hæmorrhoidali aliàs tentatum, postea asthmate omninò oppressum, cui expectoratio abundans valdè profuit; 4º. Nobilem biliosum qui à duodecim annis, æstivo tempore, quotannis asthmate laborabat, morbo circa autumnum desinente, absque excretionem, *aquâ calid. Bareges* epotâ, nulla eminuit in pectore commotio, asthma hæc æstate nullum; 5º. virginem convulsionibus validis, in pectore, diaphragmate, corde, agitatum cui proderant *aqua Caoterès*, quæ verò ex *Bareges* dimissa fuit, metu suffocationis, quam potus aquæ fovebat (b).

OBSERV. XLIX. Nobilis mulier post partum raucam habuit vocem, catamenia defecerunt ad tempus, pectusque ita gravatum evasit, ut ne quidem ambulare absque suffocationis metu posset ægra; incassum advocatis auxiliis vulgaribus, pectus expedivere menstruaque accersivere epotæ *aqua Bonnes* *.

OBSERV. L. Tussim validam per intervalla recurrentem cum respirandi difficultate, quam sepè comitabatur materiei pituitosæ vomitus, omnino curavit *potus aquarum Caoterès, font. Laraliere* *.

* Caoterès 1751.

* Thef. 59.

(a) Skenkius Obs. de peritonco.

(b) Vid. §. V.

* Bonnes 1750.

* Bannieres testis ubi sup.

* Bonnes 1751.

(a) D. Meig* han. ubi sup. * Bareges 1750. 1751.

(b) Vid. §. 3. Obs. 114. ad quam hæc omninò spectant.

* Bonnes 1751.

* Caoterès

THESES LXII. Tussis, respirandi difficultas, asthmatici quidam insultus, totidem pectoralis febris * phænomena, symptomata, tempora, excretionem per sputa non raro curantur; imò quidquid agant in catarrho vel leviori, excretio sæpè morbum solvet, neque omnem implent curationem lenientia; in visceribus abdominis præterea excitantur mutationes, remissiones, quæ ab ægròtis ipsis, sedulò attendenti, denuntiantur, & quæ excretioni maximè favent. Tusses stomachales, ut erat tussis in Obs. 49. sæpissimè, pueros præsertim, infestare notissimum, adultos plus quàm verisimilimum; *in validis enim tussibus, præsertim cum inanes sunt. dolorem audivimus tantum in ventriculo natum, ut necessariò opitulandum ventriculo ipso fuerit (a).* Imò *asthmatici periodici causa fuit prægrandis duodeni expansio (b) &c.*

(a) Ballon.
Histor. 1. lib.
2. Consil.
(b) Bassius.
Obs. Medic.
Chirurg.

OBSERV. LI. Orbata penitus voce & loquelâ languerat mœstissima virgo; fatalis hic affectus ex febre putridâ oriundus cæteris aliundè sanis functionibus, quarum multas lubenter cum loquelâ mutasset virgo, à mense integro muta, quod facietis indiciis exprimebat, corporis sui periodos in scænam revocans; nil in cavitate oris, nec in collo contra naturam apparebat, *potu aqua Bannieres font. la Reine, gargarismate font. Salies**, circa 7. & 8. diem, submissâ voce multa volens dicere, quædam fortè proferebat; tandem eâdem medelâ, canorâ voce ad libitum vociferata est per vias ipsas lætè clamitans, detrimentumque à morbo illatum abundè refarciens. Sic alia curata fuit *potu aqua Bannieres font. du Pré (a).*

* Bannieres
1750.

(a) Testis
sup. citat.

OBSERV. LII. Mulieri marasmo confectæ, cujus vox penitus extinguebatur, *potus & balnea temperat. Bareges**, salubre præstitere auxilium. Sic ex Obs. 31. 37. multi aphoniam, raucedine, præsertimque strangulationibus, fauciumque fugitivis tumoribus tenebantur, omnesque curabantur, curato morbo præcipuo.

* Bareges
1751.

THESES LXIII. Hinc laryngis atque pharyngis morbi, de quibus agitur, ad symptomáticos omnimodè reducendi; symptomata autem sæpè erunt ex uteri aut ex aliorum viscerum morbis, quod notum satis, licet vocis & loquelæ theoria adhuc non cognita penitus, non secus ac multa quæ in collo accidunt à visceribus. Certò saltem novimus *in multis qui vocem vitiosam habent lustranda esse hypocondria (a).* Porro in collo coeunt membranæ viscerum abdominis, pectoris, capitis atque cutis exterioris, immiscentur nexu mirabili, unde hic multorum terminatio, quod non apertè satis omnibus notum est. Aphoniam autem Obs. 5. ut *stomachi pondus* habuere quidam Medici (b). Sic à morbis acutis convalescentes reperies quorum vocem fames præcludit cum morfu pungente in epigastrio, & in visceribus; an exinde vocis mutatio sæpè ferè subita in pubertate? Linguam verò viscerum mutationes sedulò demonstrare Clinicis notum est, quod ex membranarum communicationibus forsan explicabis, harum enim ope ab œsophago & ventriculo oscillationes sæpe ascendere observationi consentaneum; hinc *quibus è foris strangulatu stercus de repente per alvum secedit lethale est (c)*; in hujusmodi enim morbo epigastricam regionem subitò collabentem vidi, ita ut cum strangulatâ parte evidentissimè regio illa consentiret.

(a) Ballon
annot. in con-
sil. 2. lib. 7.

(b) Testis ibid.

(c) Hipp. præ-
dic. cap. 14.

OBSERV. LIII. Oris fetorem abominandum, in juvene temperamentii biliosi, arcuit *potus aqua Bannieres font. du Pré*; non secus ac in alio consuetum oris amarorem*.

* Bannieres
testis ubi sup.

OBSERV. LIV. Virginis gingivas summoperè tumidas, osque pituitâ obrutum, sanavit *potus aquarum Chaudes**, quæ sæpè dentium doloribus opitulatur, insultusque eorum arcent, corroborando stomachum, ex quo non ra-

* Chaudes
1750.

rd progenitos insultus illos periodicos auguramur, uteri salvo jure, quo sanè in iis potitur; ipsæmet enim mulierculæ docent, vel gestatione in utero, vel ex morbis ejus, gingivas inquinari magis aut minùs, dentesque infestari carie. Oppugnabam aliquandò topicorum quæ ex arte sunt ope, gingivarum colluviem ferè serosam, accessit callidus veterator, qui purgante pharmaco & *aquarum Chaudes* usu pro potu ordinario, quatuor dierum curriculo, os integrum expurgavit, *fumos stomachi* accusans; undè edoctus sæpe cum successu, postea feci periculum. Diurna illa praxeos documenta, observatiunculæ eæ profunt ex parvis componere majora non nescientibus. *Quibus de naribus pauca destillant iis conducit vomitus & alvi perturbatio*, inquit Hippocrates (a); ergo destillationes illæ narium, oris, atque gutturis, à stomacho procedunt, & ab intestinali fistulâ. O mulieres, dentifriciis ut parcatis, idcirco parcite coquis! Quæ in gingivas operatur deficiens stomachus non curatis; quæ adversus viscera nobiliora clam meditatur, foveatis. Mulierem vidi quæ ex *acoris* sensu spinam versus, ad regionem scrobiculi cordis, scilicet in fine œsophagi, sibi dolores dentium prænuuntiabat; nec defunt in gingivis ipsis sæpè notanda phænomena, quæ latus affectum in visceribus, indicare possunt.

(a) Coac. præ.
cap. 12.

OBSERV. LV. Immanis hemicrania quæ in initio identidem sæviebat, postea quotidiana facta, serotinis horis certò recrudescens, Clericum, siccum & biliosum, annos 33. natum, cruciabat acerrimè, millena incassum adhibita fuerant medicamenta, tandem *potu & balneis aquarum Chaudes**, per 30. dies adhibitis, pertinacis morbi abhinc anno immunis perstat honestissimus vir.

* Chaudes
1750.

OBSERV. LVI. Hemicraniâ, quam semper præcedebat alvi omnimoda constipatio, mulier laboravit, licet menstruata, *aquæ Bannieres font. Salut.* interdiu epotæ, & ex *font. la Reine* matutinis horis, alvum solverunt hemicraniamque discusserunt*.

* Bannieres
1751.

THESIS LXIV. Hemicraniam à ventriculo sæpissimè oriundam nemini non notum: clamant morbo illo affecti diarrhæâ, vomitu, ipsos omnimodè curari, febrili insultu evidentissimè non rarò excretionem concomitante; atqui probatu impossibile putamus*, *viscidas aut pungentes*, in duodeno atque stomacho collectas materies, præcisè materie *spissa* aut *acris*, per venas lacteas, in sanguinem emittere quantitatem, quæ vel per diei spatium circiter, vel per dies quatuor, aut septem, capitis membranas pungat & obstruat. Irritationi ventriculi, aut gastricorum nervorum furculis quibus membrana pituitaria ditatur, vel membranarum ipsarummet succussionibus potius hemicrania num tribuenda? Unde insultus hemicraniæ erit à ventriculo affecto ipsomet, hincque glutinosâ vel biliosâ materie gravato, febris, infaulta capiti, ex ventriculi parte læsâ, capitis nervulis respondente, cum aliunde peculiare quiddam in naribus existere possit (a). Erit igitur cautè, quandoque adhibenda sententia hæc licet Hippocratica *ubi dolor, ubi sudor, ibi morbus*; hoc qui perpetuò, & in sensu omni verum putaret, errorem vix vitabit; *ubi morbus est, non utique dolor, ubi verò dolor, non utique morbus; dolor enim sæpe in parte aliâ excitatur, quam ubi causa primaria sit* (b). Medicinæ dogmaticæ axioma; *ad causam enim* (ut Hippocrates Hippocratem reficiat) *ad causam ipsam, ad causâ occasionem, ad primordia deveniendum* (c).

(a) Vid. §.
3. &c.

(b) Ballon.
Epist. lib. 2.

(c) Hippoc.
de Morb. vulg.
sect. 7. lib.
2.

THESIS LXV. Prætereà annotare magni interest hemicraniam aut insultus ejus, velut in omni aliâ invaletudine, nil nisi exacerbationes morbi

chronici, qui modo suo graditur in corpore, & quem non absque labore mutes, vel si mutes non absque periculo illud semper exequaris; periodos enim habet suas, tempora sua morbus, cujus hemicrania phænomenon. Morbus hic ad ætatum vicissitudines non rarò pertinet; hemicrania acutus est morbus chronico insitus; hinc hæmorrhoidibus obnoxiiis, non menstruatis mulieribus, abdominalium viscerum mutationibus sollicitatis, tot scilicet reapsè perpetuò ægrotantibus, lentoque morbo affectis hemicrania propria est; hinc vel spontè mutatur in alium morbum vel alteri succedit, unde varius licet & indeterminatus statim appareat, ad classes tamen alibi expositas * reducitur; hincque explicatu non difficile cur *in capitis dolore cystis bilis, bile distensa valde fuerit (a) &c*; hinc *clavi*, seu dolores velut à clavo incuneato, *cephalalgia*, tinnitus aurium, vertigines, & cæteri morbi hujus familiæ.

* Thef. 43.

(4) Bonnet.
Sepulcret &
multos alios
vid. Planque,
Diction.

OBSE RV. LVII. Virgo statis menstruis, cum febrili æstu quem subsecutus est sævus capitis dolor ad latus dextrum, luctata est: vulgata remedia malum aliquatenùs sublevare videbantur; sed paulò mox iterùm & immaniùs sæviebat; *aquæ Caoterès* * epotæ brevè exhilarantem famem accersivere, transpirationem elicere, somnum conciliarunt, bene se gessit uterus; unde caput restitui sibi aiebat virgo, seque restitui sanitati.

* Caoterès
1751.

OBSE RV. LVIII. Hippochondriaco, vertigine abrepto, Puellæque affectu eodem tentatæ, subvenerunt *aquæ Chaudes epotæ* *; uterque perturbatione aquarum orbatus somno, uterque desidiosa gerebat abdominis viscera, quibus aquæ calcar addidere.

* Chaudes
1750.

OBSE RV. LIX. Auditûs gravitas, surditatis species quædam, non rarò curantur injectis epotisque *aquis Chaudes* & aliis. Aurium morbis sanandis *aquas Bannieres font. S. Roch* virtute specificâ pollere tradidit Antiquitas. Virginem surditate à biennio obrutam, sanatam vidi *aquis Bareges* *, hujusce morbi excretionem absolverunt menstrua.

* Bareges,
Bannieres
1750. 1751.

OBSE RV. LX. Hemicraniâ diu fuit afflictâ mulier 35. annos nata, non malè menstruata, invitis remediis, aut eorum forsan prodicione, dolor caput integrum occupavit, periodicè sæviebat dolor hic atrocissimus. *Balnea temperata & potus aq. calida Bareges* *, circa 15. diem, purulentam expulere materiam, cujus excretionis criticæ ope morbus eradicatus est.

* Bareges
1751.

OBSE RV. LXI. Mulieri ophtalmiâ, menstruorum perversione, æstuque febrili irregulariter laboranti, cum stomachi anxietate ferè indefinente, haud felici successu applicata fuerunt vesicatoria, incassum adhibita sudorifera, lacticia, mercurialia & antiscorbutica; eam *potus & balnea Caoterès font. Laraliere* *, intra 18. vel 20. dies, à febre & ophtalmiâ immunem fecerunt, prostratumque appetitum suscitarent.

* Caoterès.

OBSE RV. LXII. Vir annorum ætatis suæ 34. calido & sicco pollens temperamento, viscerum æstu, oculorumque rubore tentatus, in *aquis Bannieres font. Salut.* salutem invenit *.

* Bannieres
testis sup. ci-
225.

THESIS LXVI. Quis leget hæc, quæ potissimùm à quolibet Medico visa vel videnda, nullo ferè negotio putamus, quin abdominalium viscerum vires, mutationes, ipsarum & affectus agnoscat. Habenda scilicet capitis pectorisque massa veluti diaphragmati, ut basi innitens; basis verò cum ex se mobilis, motuque æquali gaudeat, placido, vel diversimodè interrupto intestinorum conaminibus variis *; hinc basis ejusdem mutationes generales aut peculiare imprimi debent vel referri ad caput, ad pectus; membranæ, inquam, multiplici modo & irritari & distrahi vel laxari debent, quod Thefi 40. favet,

* Thef. 40.

THESES LXVII. *Dolores qui ad infernas partes delabuntur toleratu faciles* dixit Hippocrates (a); inversa propositio verior; nempe morbi ad supernas partes tendentes toleratu difficiles; quod ut in acutis, sic & in chronicis experiëntiâ confirmatur. Morbi enim hi supernarum partium, licet primo intuitu partem unicam attingere videantur, oculum, os, guttur, non rarò tamen evenit massam omnem cellularem*, à diaphragmate ad superiora viscera cuncta, magis aut minùs inquinari, molestè astringi, comprimi; hinc fluunt ad pectus rheumata, erysipelata faciei sæpe excreatione solvuntur; hinc anginæ in peripneumoniam mutantur; quod si *derepentè fiat malum* (b), tunc enim fractâ basi, corrui omninò ipsi annexa massa, collapsus accidit læthalis*, *delitescencia* partium, quæ paulatim resolvi debuissent, ut excretio critica perfecta fieret.

THESES LXVIII. Neque dicam, nec putabo, excretionis materiem semper à loco in locum fluere in iis translationibus*; explicationes enim illæ, maturationesque; gradatim, velut à crustâ in crustam, à lamellâ in lamellam, fiunt donec ad morbi nucleum perventum sit (a). *Gravida mulier frequenter glaciem comedens incidit in intensissimam tussim, & ventriculi dolorem, & primam coctionem agerrimè consciebat; restituta fuit in sanitatem, huncque ordinem servavit; primò à tussi liberata est, deinde à ventriculi dolore, denique à virtutis concoctricis imbecillitate* (b). En morbum triplicem, tussis, ventriculi dolor, virtutis concoctricis imbecillitas, qui ex ordine solvebantur; pectus enim primò, stomacho remotius, sublevabatur, dein ventriculi dolor à virtutis concoctricis læsione procedens. Nostra non referam quæ forsan suspecta haberent. Ast progressus eos in morbis plurimis observabunt ii, quorum oculos non perstringunt phænomena morborum. Sic in acutis ex apice ipso expurgari & rutilare sæpe incipit lingua, quod fortè quædam prædicat quæ non accidunt, dum per partes in superficie expoliatur lingua, aut denuò exsiccatur ejus apex primò evolutus. Sic in erysipelate & variolis, facies primò exsiccatur, postea collum, pectus & inferiora; sic excretio purulentæ materiei è pectore, narium humiditate aliquando denuntiatur; sic in acutis, oculi vultusque præcordiorum phænomena & mutationes, præsertim faustas primò, intelligenti demonstrant; sic mortem ipsam quandoque à superioribus, à fronte, ab oculis, incipere diceres, dum scilicet pars superna vultus omninò prostrata jacet, inferna verò rubore & calore viget, quod quibusdam morbis capitis proprium est. Hinc ab extremis massæ hujus diaphragmati innitentis*, ad basim usque progrediuntur sæpe mutationes, gradatim, quocumque modo demum id fiat. Huc etiam revocare poteris practicam haud levem observationem (c), quâ constat partem primariò afflictam in corpore, scilicet in principio morbi, in ipsius sine sæpe afficiendam fore, quod utique non rarò verum est. Hæc omnia theoricæ vulgari, ut puto, dilucidanda desunt.

THESES LXIX. Extremarum partium corporis, aut circumferentiæ ejus morbos nunc sympathicos symptomaticosve attingimus. Hi verò ad peculiarem classem attinent omnes, vel ad morbum qui *rheumatisans, articularis*, aut *extrematatum* corporis *febris*, dici potest*. Porro febrem hanc, morbum hunc vagum & indeterminatum haud immeritò appellares, cujus forma & progressus depingi facilè nequeunt; de organo cellulari alibi (a) prolata revocare hinc expedit, & intueri organum illud, corticem corporis verum, qui *in omnem sensum pervius, juxta oscillationum varias directiones, metastasibus sæpe prabet vias, præprimis aquoso latici, seu transpirationi, ita ut*

(a) Porrethætic. lib. 1.

* Thef. 66.

(b) Hippoc. Aphor. 10. §.

* Thef. 63.

* Thef. 67.

(a) Vid. §. III. de resolutione.

(b) Brassa-volus. Comment. ad Aphor. Hipp. Aphor. 24. §.

* Thesis 66.

(c) Mercurialis.

* Thef. 43.

(a) Quæst. An omnes corp. part. digest. opitul. vid. Thef. 9.

à parte in partem præsto sit via; corticis etiam hujus partes aut regiones cavitatibus corporis & visceribus respondent membranarum catenis, musculosque visceribus & curi jungunt, viscerumque *provincias* determinant; exinde forsitan febriis *rheumatifantis* tempora & leges dilucidabuntur, eritque morbus ille cæteris * æquiparandus.

* Thef. 43.

OBSE RV. LXIII. Melancholici viscera, dum digestio fieret, summè succutiebantur, non secus ac crura, pedes & manus, has sæpè sæpiùsque dolore atque tumore infestas vidisses. Ubique corporis in partibus musculosis succulliones, quales videre est in animali nuper mactato, tactu distinguebamus. In cassum adhibitis remediis quibuslibet ad *balnea temperata Bareges & aqua potum* confugit æger, & brevè sanari visus est *.

* Bareges
1751.

OBSE RV. LXIV. Præ dolore post corporis validissimum nisum oborto, in parte mediâ clunis sinistra, qui per digestionem augebatur, ita ut ad ventricululum tendens alimenta non raro ejicerentur, juvenis ficcus biliosus bibit *aquas calid. Bareges* *, balneisque temperatis necnon stillicidio (vulgò *douches*) *calido* usus est. His primò recruduit dolor, novusque in aure ejusdem lateris obortus est, dein suppuratio in aure ipsamet, posteaque fluxus hæmorrhoidalis, unde sanatus æger videbatur.

* Bareges
1751.

OBSE RV. LXV. Vir qui præter ventriculi dolorem, aut sodam, rheumatismo tentabatur in brachiis, quem infestum magis faciebat aëris temperies diversa, usu *aquæ Bareges font. calid. balneorumque temperat. convaluit* *.

* Bareges
1751.

THE S I S LXX. Hinc facilè concluditur ventricululum, in morbis qui dolorem cient, magis aut minùs disturbari, cujus sympathiæ modus observationibus constat; quoniam enim *alvi laxitas cutis densitatem* (a) producit, & vice versâ, hinc transpirationem à cute ad ventrem ferri & vice versâ est in confesso. Aliunde quoniam visi sunt qui si *inediam tolerassent dum lavarentur, exolvebantur*, velut alter nisi priùs panis aliquid sumpisset, quia *sensum plurimum habebat os ventriculi* (b); hinc reciprocum ventriculi & corporis circumferentiæ conamen suadet, ita ut duplici potissimùm modo cutis agat in ventrem, venter in cutem; oscillationum scilicet irradiatione, rorisque aquosi emissionem ex centripetarum & centrifugarum virium effectu *; vires autem illæ, oscillationes, rheumatismum ponere possunt, cui ventriculus modo suo concurrat necessarium est.

(a) Hippoc.
Aphor.

(c) Galen.
Comment. A-
phor. 41. sect.
2.

* Thesis 12.

THE S I S LXXI. Non desunt observata quæ magis adhuc rem demonstrant. Flatibus obnoxios quosdam videbis, qui fremitum à pede proficentem sentiunt & ad ventricululum progredientem, unde flatûs explosio seu ructus; sic qui doloribus, aiunt, *vagis* laborant, membra dolore obsita contremiscere sentiunt, eâ proportionem quâ intestina moventur, vel dum tussis urget; viscera demum labefactata labem communicant, ruborem, frigus, convulsionem, œdematiam partibus oppositis, vel quæ ad eorum *provinciam* pertinent. Hæc omnia explicabis comparatione eorum quæ accidunt v. g. in osse carie inquinato, partes enim cariei huic directè oppositæ magis aut minùs tument, dolent, flaccescunt à textûs cellularis mutatâ vi; sic viscera malè disposita rheumatismis occasionem præbent.

OBSE RV. LXVI. Mulier à partu mense uno, sudore madens, lentamque febriculam gerens, aquâ frigidâ fortè crura perfundebat; hinc brevè rheumatismo totius corporis vividissimo, præsertim circa regionem lumbarem, cum suffocatione quâdam & febre obruta; hanc intra 15. dies sanitati restituerunt *aquæ & balnea Camerès font. Laraliere* *, excitato ventriculi appetitu & catameniis.

* Causerès
1810.

OBSERV. LXVII. Rusticum; à binis mensibus rheumatismo cum lateris dextri torpore infestatum, curavere *balnea Caucérés font. du Bois**, prius elicitò sudore multo. Alium rheumatismo etiam ad anteriora pectoris, & ad regionem epigastricam infestatum curavit stillicidium *Caucérés font. du Bois*, in parte ipsâ affectâ.

* Caucérés
1751.

OBSERV. LXVIII. Mulier quinquagenaria, à menstruorum suppressione, doloribus vividissimis in scapulâ, cubito, & carpo lateris sinistri sæpe divexabatur; hos absolvebant diarrhæa biliosa; *balnea Caucérés font. du Bois, potus font. Laraliere**, copiosissimum elicere sudorem, & tempestate sequenti, iisdem adhibitis cum pari successu, & iisdem phænomenis, planè convaluit ægra.

* Caucérés
1752.

OBSERV. LXIX. Vir militaris robustus admodum, in Bohemiâ vividam contraxit ischiadem, cum virium prostratione, & obesitatis detrimento; ferè continuò sæviebat dolor, qui à supernâ clunis dextræ parte ad ejusdem lateris genu humoribus redundans, extendebatur; ipsius sanitati haud consulere remedia quæ vulgò adhibentur, *potu Caucérés font. Laraliere, balneisque du Petit-Bain**, elicitò sudore copioso, sanitas denuò refulsit.

* Caucérés
1752.

OBSERV. LXX. Biliosum virum annorum ætatis suæ 43. rheumatismo in brachio laborantem, *balnea Bannieres font. Dumoret Casaux*; alium ischiade tentatum *balnea du Roc de l'Ane*, aliumque eodem morbo multis ab hinc annis ægotantem, curaverunt *balnea Bannieres font. Darqué**.

* Bannieres
testis ubi sup.

THESIS LXXII. Febris ergò rheumatifans excretionis tempora habet, perturbationemque criticam, aut commotionem excretoriam, sudor nunc abundè manat ut in Obs. 59. hic catamenia, & aliæ evacuationes, verosimiliter ex naturâ & usu organi affecti. Excretiora autem commotio, nempe febris tertia alibi enarrata*, ab aquis sæpe excitata (a), sisti hic nequit, quoniam sanitatis occasio erit. Hinc meritò concludes febrim hanc rheumatifantem, sponte ad morbos alibi descriptos* reduci.

* Thef. 25.
(a) §. V.

* Thef. 43.

OBSERV. LXXI. Acutæ magis adsunt rheumatifantes febres, quæ cautissimè curandæ. Monachus, post febrem putridam marasmo fuit confectus, ubi primùm viribus valuit, doluerunt cum tumore membra & articulationes; febre lentâ corripiebatur æger, *aqua Bareges epota**, diarrheam accersivere à 4. ad 7. diem; balnea temperata quæ adhibere non licuit, præ summâ debilitate, nisi circa 20. diem, dolores paululum discussere, ast vere denuò recruduerunt; eâdemque perstante medelâ, per triennium, æger vegetam obtinuit sanitatem. Excretorius enim *fluxus lentus* erat*.

* Bareges
1752.

* Thef. 45.
47.

OBSERV. LXXII. Mulier 28. annos nata, debili satis temperamento prædita, diu post partum rheumatismo in pectoris parte anteriore, colli parte posteriore, capite & scapulis, quæ tuebant, cum erysipelate laboravit. Perstabat febris, hanc validiorem fecerunt *aqua Bonnes epota**, sputa multa purulenta eruerunt, copiosissimæ per nares excretioni occasionem præbuere, unde ægra maximè sublevata fuit.

* Bonnes
1752.

THESIS LXXIII. Febrim hanc rheumatifantem acutam non raro circa præcordia sedem præcipuam habere observatione docemur; in pectore præsertim nucleus hic cubat excreatione ultimò evacuandus; ita ut in omni rheumatismo supernarum partium, ad pulmones maximè attendere oporteat; imò nisi exinde excretio critica oriatur, in fine rheumatifantis febris, quæ sæpissimè vividis symptomatibus in ultimo tempore suo notabilis, recidivam timere didici quam patiuntur aliquando ipsimet sputatores, quoniam morbus idiopathicus brevè fit, & insultus habet juxta tempestatum mutatio-

nes, ventriculique vires, atque animi pathemata. Neque tamen hæc nimis generaliter assumantur; quæ accidere sæpe vidi profero; rheumatismum enim, invito remediorum omni genere, modo sat determinato progredi in corpore vel observavi vel observare putavi; sic in partium infimarum doloribus viscera abdominis sæpius attingi putem, quàm pectoris viscera, ita ut præcipuus semper morbus, hujus fomes, inter pectus & abdomen juxta regionem stomachi quærendus, ut in morbis aliis omnibus; quæ enim in superficie corporis accidunt, nuclei ejus vel centri phænomena, id est morbi symptomata, non morbus præcipuus; quod explicato modo accidit*.

Thef. 66.
68.

* Thef. 30.

THESES LXXIV. Nutritionis verò labor vel succi nutritii à solidis elaboratio, applicatio, cum ferietur in omnibus ferè morbis, in rheumatismo & aliis; hinc juxta proposita alibi*, succi hujus nutritii quantitas in sanguine retinetur, è minimis vasculis constrictis expellitur; cum aliundè transpirationis copia etiam retineatur, miscela fit ex succo nutritio & transpirationis rore, vi scilicet solidorum. Miscela hæc morbi effectus, excretionum materies erit, quæ juxta organorum vires per aliud aut alterum expelletur. Morbi lentor excretioni futuræ nocivus excitandus erit, furor ejus compescendus, unde methodus generalis proponi nullo modo potest. Antiquorum hinc assertio, qui *Naturam semper sequebantur*, manca, levis, superstitionis & imperitiæ filia; Neotericorum, qui se non otiosos esse crismus spectatores, sed naturæ rectores jaectitant, fiducia, nec in arte nova, neque minùs dubia, periculosa, vel inconsiderata; ex alibi prolatis*, immoderata hæc componi posse videntur. Ut sit in morbis omnibus & præcipuè hucusque perpensis, symptomaticis, *attentâ observatione compertum habemus, motum vitalem à partibus interioribus ad exteriores, constrictione minimorum vasculorum & fibrillarum spasticâ, valdè intercipi ac inverso planè cursu à circumferentiâ ad centrum urgeri, & deinde rursus cum impetu à penetrabilibus ad ambium, acceleratâ sistole & diastole, agi (a)*. Quod etiam in sanitate obtinet*.

* Thef. 12.
F (a) Hoffm.
Medic. rational. tom. 3.
sect. 1. cap. 6.
compar. omn.
nin. cum Baglivi Stahlii
oper. & Thef.
An omni corp.
part. digest.
opit. Thef. 9.
F Thef. 12.

I I I.

ANTIQUIUS illud methodicæ sectæ apophtegma (*strictum & laxum*), quod non debebant famigeratæ à Galeno facultates, & humorum qualitates, nec percussit multò post fulminans Chemicorum impetus, nec theoria legibus circulationis innixa, rursus eminet apud Recentiores quosdam non infimæ notæ; sæcundum procul dubiò principium modò rectiùs constabiliatur; ex eo nuncupari & distingui amavit Stahliana sapiens familia, observatione præsertim edocta; nec puderet ullum solidarum partium in humoristas vindicem, originis ductæ à Themisone; hujus effatum, quidquid ad pathologiam pertinet satis complectitur; Carthesii diceres postulatum, quod materiam motumque solùm requirebat; demùm *strictum & laxum* faciem plerumque præbent Medicis omnibus in decursu morborum (a).

* vid. §. v.

THESES LXXV. Vix autem morbus adest, in quo solum strictum solumve laxum reperiatur; sæpiùs unà vigent in omni morbo; partes antagonistas obsident, adversatione indefinenti inter se pugnancia, nec unquam tantâ cum læsione, quam dum inter sese intertexta organi ejusdem fibrillas sibi partiuntur; tunc enim fit in parte lucta periculosissima, ni brevè evanescat. Si facili negotio strictum aut laxum à partibus naturâ vel arte dimoveatur repatque in organa connexa, *sympathicos* morbos componit, de quibus in §. 2. actum est; si partium quas primariò, vel secundariò obsidet tonum, naturam, constitutionem, vim mutet, ita ut affectio diu satis remaneat, *idiopathicos*

pathicos ponunt morbos, de quibus nunc agendum, quique ita cum symptomathicis sæpè complicati videntur, ut nequeat afferri inter eos divisionis punctum. A majoribus ad minora devenientes, primò quid laxum aut strictum in venis majoribus operentur perpendendum.

OBSERV. LXXIII. Viri biliosi femur cruciabatur rheumatismo, cui finem imposuit totius tibiæ ejusdem lateris, scilicet dextri, tumor ingens varicosis præsertim venarum dilatationibus penè infinitis aspectabilis; *stillicidium calid. Baresges, balnea temperata, potus aquarum* * parti, intrà biennium, feliciter satis consulere; remansit tibiæ crassities aliqualis innoxia.

* Baresges
1750.

OBSERV. LXXIV. Mulier cui nuper deerat catameniorum fluxus, rheumatico dolore in inguine sinistro correpta fuit; dolorem solvebant tumores varicosi in crure & tibiâ ejusdem lateris, unde gressus omnimodè præpediebatur; *aquis Baresges* *, ut in Obs. præcedenti curata morbi immunis evasit ægra.

* Baresges.

THESES LXXVI. Venarum illud laxum à fractâ vi textûs cellularis venas ipsas proximè fulcientis præcipuè oriundum, arguit strictum viscera afficiens; unde stagnatio sanguinis, in vasis debilitatis (a). Hæc autem actionis venarum læsio, feracissimus morborum fons, Practicis dicitur *fluxus varicosus* (b), *orgasmsque varicosus* rectiùs nuncuparetur; hunc nec miasma fovet neque virus, sed prava organorum dispositio. Fluxus ille seu motus fluxum excitans, nonnunquàm venarum genus externum ferit; extant enim non pauci quorum venæ omnes exteriores à viscerum motibus subitò adaugentur & audactæ remanent; sic turgent in mulieribus multis, instante menstruâ purgatione, corporis venæ quælibet, remanentque dilatata nimis in iis quarum uterus vel operi non indulget vel ultimò feriat; tuncque non rarò in pectore aut in abdominis visceribus, lento gressu progrediuntur ægritudines funestæ. Sæpè in parte peculiari venæ exteriores dilatantur, quod cruribus familiarissimum, præsertim in adultis *.

(a) Vid. inf.
Thes. 80.

(b) Heist.
compend. Me-
dic. practic.
vid. etiam
Stahl. Theor.
Med.

* Thes. 80.

* Thes. 52.

THESES LXXVII. Hæmorrhoidalium venarum affectus * ad varicosos fluxus omnimodè pertinent, & à stricturâ in hepate aut in venâ portarum oriuntur. Nervis gastricis subjicitur vena hæc, quæ ideò non accusanda sicut à Stahlio factum est; alieno enim nutu facinora perpetratur insons, quod utique notare expedit, ne plethoræ simplici venæ hujus nimis tribuatur, perpetuòque habeatur sanguinis evacuatio ex eâ fiens, excretoria, critica; ita ut adversùs Stahlianos eadem fermè pugnent circa venam portarum quæ Freindij opinionem de menstrualiali purgatione infirmant *.

* Thes. 55.

OBSERV. LXXV. Cuidam bilioso hæmorrhoidalis affectus sæpe ingravescens summam intulit noxam, in anni margine quem varia tubercula, plus minùsve dura circumdabant; ægro vires ciborumque appetentiam & parti afflictæ naturalem statum reddiderunt *balnea temperata, potus & stillicidium calidum Baresges* *.

* Baresges
1751.

OBSERV. LXXVI. Mulieris, quæ sæpè partum enixa erat venter varicibus refertus, tantoperè tumebat & dolebat ut adesset inflammationis metus, *aquarum Bonnes & Chaudes balnea & potus* * varicibus consulere, venterque detumuit.

* Bonnes,
Chaudes.

OBSERV. LXXVII. Vasa spermatica haud pauca, post conatus validos, flagitiosasque libidines varicosa vel per paroxisimos summè dilatabilia, sanavere *aqua Chaudes* *, inter alios, in melancholico quem morbo infestaverat mæror.

* Chaudes
1750.

OBSERV. LXXVIII. Mulier obesa, cachectica, ætate annorum 40. men-

struis orbata fuit, tum vagina demissa ad orificium externum in circulum prominebat absque dolore, *potus aquarum Bannieres font. du Pré, semicupia & stillicidia font. S. Roch* * vaginæ tonum restituerunt, intra 20. circiter dies.

* Bannieres
1751.

OBSERV. LXXIX. Seni stranguriâ, quam subsequebatur mictus sanguinolentus, & ani varicibus tentato subveniebant *balnea temperata Bareges, potus aquarum* cum lacte *.

* Bareges.

THESIS LXXVIII. Morbos eos omnes, ex fluxuum varicosorum familiâ oriundos, revocasse sat erit Clinicis; etenim tot istius modi observari possunt morbi qui affectuum abdominis criticos aut symptomaticos ita luculenter se præbent, ut super eorum causâ primariâ nullus superfit dubitandi locus. Hæc aliundè à gravissimis authoribus non prætervisa fuerunt (a).

(a) Vid. præ-
primis Alberti
de hæmorrhoid. &c.

OBSERV. LXXX. Nunc de morbis loco diversis causâ similibus. Periodica narium hæmorrhagia, quolibet mense præcisè ante & post menstrua, virginem lacebatur; affectum illum curavere *aquarum Bannieres font. Salut. potus & baln.* paremque ferè affectum *aqua Bonnes*, in virgine sanguinem spuentem, eodem ordine *.

* Bannieres.
Bonnes.

OBSERV. LXXXI. Juvenem torosum valde, libidinibus deditum corripere capitis dolores acerbissimi, necnon frequens è naribus sanguinis stillicidium; concretionibus veluti poliposis impleta narium cavitas, quarum eruendarum gratiâ venit *Bareges*; imminuebantur capitis dolores nariumque concretiones *aquarum* usu *.

* Bareges
1751.

OBSERV. LXXXII. Juvenis biliosus hæmophthysi, vix febre apparente, obnoxius, mulierque eodem morbo afflicta, menstruis retentis, admodum sublevabantur *potu aquarum Bonnes* *.

* Bonnes
1751.

THESIS LXXIX. Uteri *provincia* ex Obs. 74. demonstratur; fluxus ii ab utero stricto manabant. Hæmophthysis Obs. 80. violento nisui in gravi pondere elevando debebatur; se in *epigastrii* interioribus dolore affectam fuisse, stridioremque ingentem ibi sensisse aiebat ægra; sic ab utero fluxus varicosus in pulmones ruit; sic virginem videre contigit in quâ ex ulcere pedis menstrua manabant; pes summè varicosus fiebat, instante periodicâ evacuatione; en, ut per transennam notentur, phænomena Freindii theoriæ omninò opposita. *Juveni sanguinem spuenti pulsus in hipochondriis, & ab iis sanguis (aut convulsio sanguinem ducens) decurrens ad partes superiores percipiebatur, ac si manu duceretur, horrorque excitabatur, prout partes superiores patebat (a).*

(a) Ballon.
Epid. lib. 1.

THESIS LXXX. Vasa in morbis illis stricta venosa potius videntur quam arteriosa; cum enim venæ in omni fluxu varicoso ad exteriora vergente afficiantur, cur in interioribus phænomena eadem acideri non possent? Refluxus illos in venis possibiles esse morborum phænomena probant; sanguine reverà non rarò turgent jugulares venæ dum præcordia stringuntur, tum & in agone mortis, moveturque in ipsis quandoque cruor à trunco ad ramos propulsus; venæ haud valvulosæ nil habent quo resistere possint refluxui; huic * favere videntur venarum pulmonalium positio, structura, valvularumque venosarum in corde dispositio. Accedunt anastomoses, v. g. venæ renalis cum venâ azygos, venæ cavæ cum venâ portarum in hepate & in vasis hypogastricis, tum & anastomoses sinuum spinæ venosorum, quæ omnia possibiles suadent in pluribus venis sanguinis refluxus; ideoque rectè distinguenda, dum fieri potest, hæmorrhagia arteriosa à venosâ. Cæterum sunt ætati cuilibet sat peculiare hæmorrhagiæ, notante Hippocrate (a); supernæ partes in pueritiâ atque juventute sanguine sæpiùs turgent; in se-

(b) Et post
eum Stahl
de morb. æta-
tum.

nectute aut virili ætate inferiores. Unde colligi possunt atque comprobari organorum sympathiæ morborumque gressus & phænomena. Fluxui varicoso minima etiam subjiciuntur vascula, inter quæ eâdem arteriosa vel venosa fieri posse, juxta vires columnæ sanguinis retrò pellentis, proponimus*.

* Thef. 12.

OBSERV. LXXXIII. Fluxum aggrediamur aquosum & pituitosum; intra mæandros textûs cellularis non rarò fit collectio aquæ, mucii seu pituitæ vel limphæ. Viro spongioso, annorum ætatis suæ 47. cui œdemate tuebant crura & femora *aqua Bannieres font. Salut*, & altero ægro *cachectico aqua font. de l'Ane* sanitatem conciliarunt*.

* Bannieres testis ub. sup.

OBSERV. LXXXIV. Multorum ex Obs. 30. vultus, crura, corpusque etiam universum tuebant; inter eos notanda venit mulier cujus femur, præ menstruorum suppressione, paulò post redundavit aquoso latice; hanc sanavit *aquarum Chaudes potus**.

* Chaudes 1751.

OBSERV. LXXXV. Homini fat robusto, post insultus febriles, supervenit œdematia universalis; *balneis Bannieres fontis Theas*, elicitò sudore copioso, *potu fontis la Reine*, multùm exoneratâ alvo, pristina sanitas refulsit*.

* Bannieres 1750.

THESIS LXXXI. In his affectibus præcipuè dignoscendum, an ortum ducant ex textûs mucosi, vel cellularis deperdito tono in parte, an verò à strictis circa partem ipsammet vasculis, ut accidit in inflammationibus quibusdam? Cum aliunde œdematia certissimè ex corporis pondere, & ex viscerum resistantiâ ferè semper pendeat; non desunt enim vires pellentes aquosos humores trans cava textûs cellularis; vires autem illæ non rarò strictum in visceribus, præsertim circa præcordia erunt; leucophlegmatix in virginum morbis cum febre plerumque validâ satis activæ, non secus ac œdematia, quæ febres malignas quandoque concomitatur, ex stricto illo sobolescunt. Faciei porrò & manuum œdematia quæ peripneumonis, verminosis febribus, certis lochiorum suppressionibus supervenit, tum & œdemata cum inflammatione, simili debentur causæ, ad quam certius adhuc referenda sunt metastases aliquot & fluxus œdematosi, qui spuriâ crisi non rarò fiunt, parte subito ferè tumente, dum reliqua corporis cutis manet stricta ac exsiccata; tunc aquosus omnis latex in textu cellulari contentus, in partem peculiarem oscillationum vi colligitur. Demum omnia ferè œdemata visceris cujusdam affectum denotant, & sæpiùs in illo latere quod occupant. Ast ea Medicis familiaria nimis quàm ut iis enarrandis diutiùs immoremur. Num ex iis lucidior circa primarias hydropis causas theoria haberi posset?

THESIS LXXXII. Aquosi ferè sunt fluxus huc usque enarrati; in illis partes spongiformes veluti lien, pulmo, mamma, &c. ebibunt, augefcunt & distenduntur humore accedente (a); dum verò mucus uberius advocatur & congeritur, tunc fluxus aderit mucosus live pituitosus; pituitam dixere Antiquiores: *obscurata diu populo, proferenda in lucem speciosa vocabula, qua priscis memorata Catonibus* (b). Id autem peculiare habet mucosa hæc materies, quod partes quæ ipsius excretionem moliri nesciunt induret & conglutinet, corpus omne cellulare imò & partem integram mutando in substantiam homogeneam veluti *subcartilagineam*, albumen ovi coctum non malè referentem, vel cicatrices (c). Augetur pars eo modo conglutinata, aut molem suam servat. Sic post variolas observavi pedem induratum, tumentem, absque dolore; tum & tibiam post venæ sectionem è talo; sic mutantur muscoli & partes aliæ sæpe volumine adaucto; fluores illos nil nisi succi nutritii partium mutati collectionem habemus; collectio hæc virium ope fit, quibus etiam in parte retinetur, velut à nutritione deficiente, ut aiunt, *errore loci*.

(a) Hipp. de veteri Medicin. cap. 12.

(b) Horat. Epist. 2. lib. 2.

(c) Vid. infr. Thef. 92.

OBSERV. LXXXVI. Ad fluxus certè pituitosos pertinent articulorum tumores aliqui. Vir 36. annos natus, dolore rheumatico in brachio laboravit; pituitæ redundantia cubiti articulum integrum, motum hujus præpediens occupavit, finemque doloris afferebat; aderant tensio & durities absque dolore, absque œdematiâ; adhibita fuerunt infaustè plurima remedia; *stillicidium calidum Bareges* quod præcessere *balnea temperata* *, tumorem penitus resolvit, motumque restituit.

* Bareges
1751.

OBSERV. LXXXVII. Alter eodem morbo post ischiadem, laboravit; in humoris abundantia fluctuare videbantur tibia & femur: *stillicidium calidum Bareges* *, humorem illum circulationi restituit.

* Bareges
1751.

THESES LXXXIII. Mucosas seu pituitosas fuisse congestiones illas probat observatio; quoniam in pari morbo, aperto articulo exiliit glutinosa materies albumen ovi referens. En anchylosis principium; coeunte succo illo verè nutritio ossa pedetentim agglutinarentur. Ex disquisitione prædictorum fluxuum facilè fuit multorum morborum theoria. Verùm enim verò, dum ad loca in quibus excretoria prostant vascula fluxus illi diriguntur, tunc aquosæ, pituitosæve aut mixtæ fiunt excretiones symptomaticæ vel criticæ. Hinc oculorum, narium, oris, auriumque tot *fluxiones*, alarum, pedumve sudores pingues, & in interioribus catarrhi, omnia pituitosa; vomitus, diarrhææ, in asthmaticis pluribus, ex vitiatâ pulmonum actione, perpetua fit colluvies & stagnatio humoris pituitosi; ad genus illud referendi sunt hæmorrhoidum, fluxus albi, fluores albi mulierum, &c. His in omnibus nutritius succus aquoso magis aut minùs immixtus, datâ portâ ruit. Neque sponte vel vi suâ peculiari, sed ex eo quòd ad partem læsam, vitiatis oscillationibus dirigatur; dum subitò præpediuntur fluxus illi, tunc dira sæpè oriuntur symptomata; adest igitur in affectibus illis aliqualis ordo, juxta ætatem, temperamentum & præsertim juxta primarium affectum, cujus fluxus illi tum-crisis, tum symptoma quodam modo criticum habendi sunt.

OBSERV. LXXXVII. Virum vomitu glutinosæ lymphæ quotidie correptum curavere *aqua Chaudes epota*; alter ex catarrhali affectu, seu pituitoso ad fauces fluxu, uberiorique excreatione è faucibus ductæ obnoxius pristinæ sanitati restitutus fuit *aquis Bannieres fontis du Pré*. Mulierem insolitis convulsionibus, cum vividissimis ad stomachi regionem doloribus tentatam, sublevavit *potus aquarum Bareges*; quarum ope materiei albuminosæ magnam per anum egressit copiam; hunc *aquarum* earum effectum sæpe sæpiusque observavi (a); enemata præprimis ex *aquâ Bareges* glutinosi succi maximam quantitatem sæpe eliciunt. Curabam *aquis* iisdem diarrhæam per 20. & ampliùs dies glutinosam, aderat quandoque humoris pituitosi vomitus. Eiusdem generis vomitus haud rarus in chlorosi in quâ ex œsophago aut faucibus maxima sæpissimè materiei gelatinosæ copia ejicitur, etiam post pastum, quin alimenta evomantur, nil enim tunc emittit ventriculus; vomitum illum *aquis nostris* sæpe curatum vidimus *.

(a) Diar.
1750.

* Bareges
1750.

OBSERV. LXXXIX. Pertinacem ptyalismum *aqua Bannieres fontis Salies*, & in altero ægro diabetem *fontis la Reine* curavere (a). Virum quem illæsi cæteris corporis functionibus sudores crebri debilitabant sanaverunt *potus & balnea aquarum Chaudes*. Virginem 14. annos natam, ematiatam, fluore albo necnon diris doloribus in dorso & ad epigastrium valde debilitatam curavere *aqua Chaudes*, catameniorum fluxu propulso. Mulieri 44. annos natæ; albo fluore admodum molesto lacessitæ, multum profuerunt *aque Cautes*. Plures earum de quibus in Obs. 38. fluore albo infestabantur, immunes eva-

(a) D. Min-
wiele Medicus
Benearn. ma-
nuscriptum de
aquis nostrati-
bus 70. circi-
ter abhinc an-
nis reliquit
laude suâ non
frustrandum.

lere. Mulierem temperamento admodum sicco præditam, quæ à sex mensibus continuo fluore albo absque menstruatione ullâ, molestissimè divexabatur, cum febre, marcure, debilitate & summâ ventriculi læsione; *Bareges* curavimus, *potu calidarum aquarum & temperatarum semicupio & balneis*. Multum adaugebatur fluor, primis diebus, ex quo fluoris incremento febrem criticam portendebamus, seu perturbationem excretoriam, quæ reapse accessit cum leni sudore; febris illa non diu perstitit; brevè fuerunt restitutæ ventriculi vires, tandem circa quadragesimum diem catamenia proruperunt & sana evasit ægra. Mulierem fluore albo à biennio laborantem curaverunt *aqua Banniere fontis Laferre* *.

THESES LXXXIV. Num fluor muliebris pertinax ab ulcusculis oriundus censeretur? Etenim excretionem illam pituitosam tum quoad colorem, tum quoad effectus, à pure distinguere sæpe perdifficile. Ast qui fluxum album mulierum cum gonorrhæâ virulentâ confundunt, quo rationum momento id sentiant non videtur; fluor autem muliebris partim aquosus, partim ex succo nutritio pituitosus videtur; huic fluxui corpus integrum allaborat; quod suadent dolores, lassitudines spontaneæ, debilitas, marcor, atque sæpissimè ventriculi omnimoda perversio, quibus mulieres morbo illo affectæ conqueruntur. *Fluor ille est glutinosus à colliquatione partium* (a).

OBSERV. XC. Fluxus pituitosi ex vesicâ non rarò observantur; senex juventutis delictis incidit in stranguriam, cujus exacerbationes solvebantur albuminosæ materiei excretionem, ægro, molestissimam vitam degenti opitulabatur *potus aquarum Bareges, cum balneis temperatis* *. Jamdiu ad stranguriam disuriamque *aqua Bannieres fontis Salut.* felici cum eventu adhibentur (a); & hodiernâ constat experienciâ catervam morborum qui vesicam & ejus vicinia obsident *aquis nostris* sæpe curari, aut saltem plurimum imminui.

THESES LXXXV. In acutis & chronicis non rarò accidit succi mucosi copiam cum urinis criticè sæpe effundi; succus si frequenti lotionem expurgetur urinoso latice, albumini ovorum similis reperitur tum consistentiâ, tum concretescibilitate in igne. Cani ejus copiam præbui, quam voravit animal quasi instinctu nutrimentum agnoscens. Erat igitur pituita hæc, succus nutritius vix mutatus; eum copiosum reperi in illis qui febre laborantes alimentis solidis utebantur, tunc enim etsi ventriculus obeundæ suæ functione omninè non impar sit, attamen succi nutritii applicatio, distributio in textu cellulari vi febris nimis constricto, impossibilis; unde in ægrotis illis marcor summus atque citò progrediens; propterea in eorum sanguine febris tempore extracto, ferè nulla crusta, nulla mucii concretio, collectio; hujus enim deest plethora.

THESES LXXXVI. Humores in corpore viventi stagnatione sponte mutari posse (a), atque *inspissari* uti famigeratissimum, ita procul omni dubio positum est; ast probabile minus ex solâ humorum in partibus morâ excretionem fieri vel pituitosam, vel aquosam, aut alterius cujuscumque naturæ. Dato enim quod in cavo vesicæ, vel narium, vel pulmonum, &c. vel potiùs in parietum eorum glandulis & vasculis liquida stagnantia aquâ suâ expoliari possint, hæc ne causa par censebitur copiosis & subitis excretionibus quæ ex partibus illis fieri sæpe observantur? Fluit ex vesicâ, ano, aut utero, &c. plurium dierum spatio, mucosa materies, hanc omnem in excretoriis organorum illorum vasis contineri quis putet? Causa igitur peculiari eliciuntur humores ad partem affectam, neque morâ effinguntur.

* Bareges Bannieres, refertis sup. citatis

(a) Ballon Hist. 2. lib. 2.

* Bareges 1751.

(a) Minvielo ubi sup.

(a) Vid. §. v.

THESES LXXXVII. Non fecus ac organum quodlibet excretorium; veluti parotides, modo suo erectum functioni vacat, tumque humores ad organum illud majori quantitate adsciscuntur, ita & pars quaelibet fluxui pituitoso apta fit & obnoxia, quocumque modo id accidat. Aptitudo vero illa cui adstipulantur vires totius corporis, nil nisi oscillationum ordo peculiaris in toto corpore; hinc pituitosi fluxus ex ano, vesicâ, utero, pulmonibus, totidem sæpe phænomena morbi, in omnes corporis partes occultè se exerentis; prætereà fluxibus pituitosis obnoxii marcore afficiuntur, atque, non illæsis visceribus, ægrotant indefinenter; quò magis enim ægri extenuantur, partes replentur muco (a). Sic hepatis vitia chronica cient fluxus pituitosos ex gutture, aut ex hæmorrhoidalibus vasis; sic in illis quorum pulmones tuberculis detinentur, nares sæpissimè fluxu aquoso vel pituitoso inquinantur. Stomachus præsertim in omnibus morbis illis malè se habet ferè semper; sedet enim in interioribus strictum, quo laxum excretorium perpetuo fovetur & augetur.

(a) Ballon. Confil. 67. lib. 4.

THESES LXXXVIII. Quod ad vias fluxuum eorum spectat, merè aquosos trans mucosum textum omninò fieri posse, præter plura alia probant laniena, dum aer in omnes ferè maçtatorum animalium corporis partes propellitur. Paucis abhinc annis, militem ebrium & altiori somno obrutum, quidam nebulones Monspelienses in crure fauciarunt, follis ope, veluti maçtatum animal insufflarunt; intumuit emphysemate stupendo, brevèque expergefactus miles sibimet ipsi, prudenti fortique consilio, vulnera quàm plurima protinùs inflixit cum cultello; unde citò detumuit & sanus postea evasit. Ut igitur aer trans cellulare organum fertur, sic & multò magis aqua, transpirationis materia, &c. Eisdem tranare vias succum nutritium mucosum, pituitosum, non recusabit qui tenuitatem succi hujus perpendet, qualem verbi gratiâ habet, dum pulmones & alia viscera in superficie externâ obducit, post morbos quosdam inflammatorios; febris aurem aut morbus peculiaris motus eos dirigit. Super fluxibus illis consulatur *Dodiff. viri Caroli Pisonis Saluberrima Facultatis Paris. Magistri opus Clinicis aureum* (a).

(a) Colluvies serosa. Vide etiam antiquiorum, vel minoris notæ, placita. Bareges. Chaudes, 1750.

OBSERV. XCI. Dolores diros in lumbis, scapulis, dentibus, &c. subito sedatos vidi sæpe balneis aquarum Chaudes, Bareges & Cautes * &c. affectus illos ferè semper levant balnea & stillicidia, ita ut sæpe sæpius non ampliùs recrudescant. Sic dolorum eorum plurimos observavi, lateris calidi applicatione, aut sacculi calidi ex millio, ex avenâ, &c. citò evanescere.

THESES LXXXIX. Quid sit præcisè dolor adedò obscurum & indefinitum videtur, ut nil ignotum magis; sensationem quatenùs ad animam pertinet perpendere nostrum non est; ast quid materiale doloris? Valde timendume devulsioni, quæ reapse existere potest, seu fibrarum dilacerationi mechanicæ nimis tribuatur; sensibilitas enim fibrarum, earum mobilitati intimè connexa, vitalitatem quodam modo præbet (a), & id videtur habere insigne ut, sicut mobilitas, ad certam partem possit fortè dirigi; ita ut vim diceres sensitivam totius corporis ferè congeri in illâ parte; unde dolor esset præceps, inordinata & vividissima sensibilitatis concentratio, aliarum sensationum dispendio fiens. Nec enim unquam sensatio duplex, vivida præsertim, existit eodem temporis instanti, grata igitur sensatio ea erit in quâ congeritur sensibilitas cum certo partium actionis concentu, in dolorem desitura eâ proportione quâ concentus ille pervertetur. Interdum etiam vis

(a) Vid. §. v.

sensitiva corporis imminuitur, hebescit, latitat in abscondito, & postea emicat, periodicosque motus habet, & insultus, atque progressum, ut in parturientibus, affectibus rheumaticis, podagrâ, colicis doloribus, nephritide, in quibus etiam observantur exacerbationes ultimæ dolorem solventes; præterea causâ doloris præsentem, calculo v. g. in renibus extante, dolor non semper adest, quod nondum explicatum est (b). Cum autem variorum stimulorum nervos diversimodè afficientium vi & effectu ipsi queant agitari, sicque grata vel ingrata sensatio adducatur, hinc mirum *sensibilitatem* *, perpendi, & æstimari recentem ex stimulis solummodò mechanicis: adsunt enim partes quæ etsi sensibiles, puncturâ nec dolent neque irritantur. Sed quoniam suâ sensatione gaudent, erunt partibus illis peculiare dolores peculiareque voluptates, quorum natura, aut *mensura* nunquam rectè disquiretur solâ stimulorum mechanicorum ope. Imò cum unâ extremitate ablatâ, crure v. g. amputato, extrema partis amputatæ dolorem non rarò experiri, seu experiri videri apud omnes sit in confesso; hinc in medullis cerebri in quibus simul adunantur nervi, vel alibi, locus erit peculiaris cujus modificationes dolorem partis amputatæ mentientur. Ex iis quibus amputatio facta fuit, unum inveni qui ante amputationem rheumaticos dolores in pede passus fuerat, se dolores eosdem experiri, pede amputato, asserbat; arguendum exinde (c) in pede v. g. dolorem persentiri posse ipso intaminato, etiamque dolorem ejus, dum existit, ad alias causas alibi infitas posse pertinere. Ast quemadmodum calore & cucurbitulâ sæpe dolores subito compescuntur, inde colligendum minerales nostrates mutationem quandam peculiarem inferre parti dolenti, hinc non ultra disquirendam.

OBSERV. XCII. Quartum simplicis morbi genus aggrediamur, scilicet partium imminutionem, exsiccationem, marasum. Mulieri luxatus fuit humerus in superiori articulo, brachium postea ematiabatur, contrahebantur ac exsiccabantur tendines, digiti adunci fiebant. *Stillicidium Bareges, balnea* aliquot *temperata potusque* parti motum pristinumque statum conciliarunt. Viri melancholici femur ex pertinaci rheumatismo contabuit, parti medelam attulere *aqua Bareges*, more solito adhibitæ per tres annos. Binas mulieres, quarum unius extrema corporis inferiora marasmo laborabant, erantque ad clunes collectæ tibie, alterius crus dextrum marasmo afficiebatur, cum tumore lymphatico in supernâ femoris parte, curaverunt *stillicidium balneaque Bareges* diutissimè protracta. Marasum in digitis & in ipsis pedibus ac manibus abusus spiritûs vini in curandis luxationibus, ex puncturâ tendinum, atque ex causâ internâ, post prægressos morbos, non rarò sanatum viderunt *aquis Bonnes* *, aliisque.

THESIS XC. Pravam nervorum affectæ partis dispositionem, ad marasum multum conferre plus quàm probabile est, nec dubium quin illi nervi aliquid habeant paralitodei, cum membra sensim & sine sensu debilitentur, eorumque moles imminuatur pari gradu; ast undenam illa virium, & molis immunitio, præsertim dum morbus à causâ internâ sobolescit? Huc pertinent eaque circa fluxuum & doloris naturam supra protulimus; dum eorum memoratæ causæ peculiarem habent intensitatis gradum, gravius & intimius in parte læsâ afficietur textus cellularis, qui idcirco nulli par est suscipiendo conamini, ex quo tumor vel motus quisquam criticus possit oriri; sic motui nervorum & arteriarum obsistet, parsque nutritionis incapax erit. Adest igitur in marasmo strictum peculiare, fibras & organa imminuens & exsiccans, ea ratione quâ neque oscillare possunt, neque extendi in tumorem (a). Anomalâ quandoque crisi celeriter accidit strictum illud, sæpius

(b) Hoffmanni
ca ventilat
nec explicat...
* Thef. 1.

(c) Vid. §.
IV. de podagrâ.

* Bareges.
Bonnes 1760.
2751.

(a) Vid. §.

(b) Diarium
ann. 1751.

verò lentiori gressu, ex causis internis aut externis, ut vidimus in annotatis partium sex exsiccationibus, ex tendinum puncturâ (b); ab extremis digitis exsiccabatur pars, postea ad membri basim marasmo pergente.

(a) Vid. §.
v.

THESES XCI. Partium exsiccatio, dolor, œdematosus pituitosusque fluxus atque varicosus, cum *spasmo* (a) magis aut minus inter se complicata, morbum omnem idiopathicum ponunt, accedente inflammatione & ejus affectibus. Ad hæc morborum genera quidquid de obstructionibus & tumoribus scriptum est referri potest. Obstructionis & tumoris vocabula vaga nimis, definita minus & determinata videntur. Etenim tumor omnis est varicosus, aut œdematosus, aut callosus, quid igitur vox obstructio sibi vindicabit? Obstructio, à vasorum plethorâ sedulo distinguenda, vasculi tum solido corpore tum liquido in solidum mutato obturati ideam præbet; hinc uretheres, ductus choledocus, &c. calculis obstruuntur; ast œdemata, inflammationes, aut fluxum pituitosum ad obstructionem veram aptè nunquam revocabis; num v. g. humoribus, immutatâ solùm eorum figurâ sphericâ, obstructionem effingi posse putabis? Non desunt obstructiones propriè dictæ aliquot in visceribus, ast rarò, rarò enim humores nostri *lapidescunt*. Hæc igitur inter familiarissima, vulgò, cur annumerantur, cum sæpè sæpius in praxi fallere possint?

(a) 1749.
1750. 1751.
1752.

(b) Vid. §. IV.

OBSERV. XCIII. Sequitur ut de præcipuis morborum idiopathicorum agamus eventibus, ab ulceratione initium ducentes. Ulcera proprietate, velut specificâ ab omni ævo sanare habentur *aqua Bareges & Bonnes*. In nullâ corporis parte ulcera sanata non vidimus, idque in diariis annotavimus (a); inveterata sint nec ne, cujuscumque fermè indolis (b), ulcera quatenus insuperabili quâdam causâ internâ non foventur, sæpè curantur *lotione, stillicidio, balneis & potu aquarum*.

* Bonnes.

OBSERV. XCIV. Rusticum à viscerum perturbationibus liberavit varicum plurima eruptio in crure, in eo supervenit ulcus, cui remedia solita non opitulabantur; in dies tumebat crus, fiebatque interdum dolens; *aqua Bonnes* * intus & extus adhibitæ ulceris intra duas æstates curationem abolverunt, atque cruri naturalem statum conciliarunt.

* Bareges.

OBSERV. XCV. Hispani crura admodum œdematosa, ulceribus vetustis, remediis quibuslibet frustra adhibitis, cooperta curaverunt intrâ 60. dies *aqua Bareges* *, numerabantur ulcera 24. in uno crure.

(a) Vid. §.
IV. & V. de resolutione.

THESES XCII. Ast quomodo cicatricem inducunt & effingunt *aqua*, illæ? Cicatrix seu callositas nil aliud refert quàm agglutinationem succi nutritii spuriâ resolutione comparatam, similem crustæ illi *glutinosa* quæ in sanguine quiescente in patellis reperitur; omnis cicatrix quotidie magis aut minus imminuitur (a), donec ligamentorum instar indurescat; dum rectè se habet incipiens illa coalitio, fiunt *carnosa* granula quæ crescunt more *stalattitarum*; succus nutritius extenditur intra partis læsæ interstitia; & ad ossa viciniora usque non rarò pertingit. Motus quo mucus ad partem læsam appellit, ibique tum sponte, tum idoneis oscillationibus agglutinatur, vim cicatrisantem audire potest. Atqui *aqua nostra Bonnes & Bareges* illum præcipuè motum præstant; siquidem tonum textus cellularis adaugent, ut constat ex eò quòd sæpè sæpius emacient; ita succum nutritium impediunt distribui more solito; forsânque ab ipsomet textu cellulari revocant; eumque colligunt ad massam humorum; observavi sanguinem eorum qui *stillicidiis calidis* ad 200. dies usi fuerant (b), merè pleuriticum esse, seu succo nutritio turgidum *, Quoniam in parte vulneratâ irritatio est

(b) Diarium
1751.
Thes. 30.

est & aliqualis inflammatio, motus, oscillationes, & eapropter humores advocans *, mucus nutritius ad partem vulneratam ideò debet majori copiâ deferri; aquæ autem prædictæ, *Bareges* & *Bonnes* febrem excitant moderatam, hujusce febris motus omnes criticos feliciter promovent, vel crisi febris ejus favent; crisis hæc aut effectus, mucii in parte affectâ collectio, cicatrix; obvium est eam collectionem ad fluxum pituitosum esse revocandam. Erunt igitur in cicatricis progressu tempora, nempe tempus primum, ciendo in textûs cellularis debito motui, debitæque in sanguine colligendæ mucii copiæ idoneum; secundum, faustam suppurationem excitans tùm superando vitiosas callositates, tùm ipsas aut vasorum lacinia per escarram ablegando; tertium demum, cicatricem verè effingens tùm per debitam mucii præparationem illiusque ad vulnus directionem, tùm per ipsius mucii applicationem agglutinationemque. Exinde fit ut emaciatio quædam magnarum cicatricum ferè semper comes sit; quæ omnia luculenter observare est in cicatrice v. g. ab amputato membro. Hinc patet cur minima sæpè cibi solidi copia lethalis, in febre cicatrisante, præsertim versùs ultimum febris ejus tempus, quoniam tunc adest in corpore perturbatio acuta excretoria, quæ si pervertatur labore digestionis; mirum quàm subitò ægris moriendum sit (a). Hinc plurima phænomena explicabunt qui febris naturam & curationem noverint; cavendum idcirco ne febris cicatrisans intempestivè excitetur, &c.

OBSERV. XCVI. Spinam ferream deglutiebat opifex, quam ano depositam credidit; post biennium intumuit ani margo callosaque valde facta est. Suppurationem accersivere, circa 14. diem, aqua *Bonnes* epotæ eorumque *stillicidium* & *balnea*; spina expulsa fuit, laudabilisque facta cicatrix eadem medelâ. Quidam fistulâ admodum complicatâ in ano, *stillicidio* & *potu aquarum Bareges*, perfecte sanatus est. Consulantur observationes alibi allatæ (a), iis palam fit, quasdam ani fistulas operatione non indigere; classis autem earum apprimè definienda remanet *.

OBSERV. XCVII. Callositates aliquæ resolvuntur aquis nostris, multæ verò aquis illis resistunt. Puero, quem post variolas tumor musculorum colli corripuit, subvenerunt aqua *Bareges* (a). Tumorem in clune, qui supervenit mulieri post menstruorum suppressionem, imminuerunt aqua *Bareges*, resolvebatur tumoris cortex (b), resistebat tumoris nucleus *. Sæpè sæpiusque aquis illis diversimodè exhibitis tumores in collo, qui nihil aliud erant quàm glandulæ lymphaticæ in volumine adauctæ humoribus repletæ, parotides, glandulas axillares, necnon mamillarum tumefactiones sanavimus.

THESIS XCIII. Quid autem sit resolutio definiendum, ut tumores *resolubiles* ab *irresolubilibus*, qui non pauci sunt (a), distinguantur. Tumor resolutioni proximus adaugetur primò, turget, induratur, ita ut inexperos terreat (b); febris oritur, certò localis, sæpe generalis; cujus viribus retenta in tumore moventur, seu solida tonum naturalem recuperant. Hæc potissimum in œdemate partiumque *madore* levioribus; ast virium tonique in solidis recuperationem difficilè explicabis in omni casu possibili, ni contendas fibram omnem animaleam ex naturâ suâ eadem vi, eadem ad motum potentiâ gaudere in infantibus, adultis, & senioribus (c); corpus cellulare in iis varias vires *respectivas*, dissimilitudinemque omnem efficit & fovet. Hinc in pueris merè mucilaginosum vix *textum*, fibras implicat, & sistit; senum fibræ textu mucoso rigidiori, exsiccato detinentur; mediâ ætate vigent, & impediuntur minùs quàm fieri potest. Œdemate partes & fibræ velut in pueritiâ impediuntur; *callositate* seu *rigiditate* partium sicut in

* Thef. 30.

(a) Specimen novi Medicin. conspect.

(a) Colendæ Pater, ubi sup.

* Bonnes. Bareges 1750. 1752.

(a) Testis ubi sup.

(b) Vid. §. IV. & V. * Bareges 1750.

(a) Vid. §. IV.

(b) Diar. 1750.

(c) Vid. §. V.

senibus. Hinc in œdemate potissimumque in plethorâ vasorum ultra tonum distentorum, superflua primò expellenda fluida, tum albuminoso succo denò obducenda, reparanda, trullissanda, quod etiam accidit; omnis enim perfecta resolutio præ se fert inflammationem aliqualem, *coalitionemque*.

* Thef. 28.

Hinc pars in quâ facta fuit resolutio, nunquam sanæ omninò similis*. Hinc resolutio in pueris facilior. Hincque multi recidivi morbi. Dum autem pituitosus aut *callosus* tumor adest, tunc uti minimè facilem ita rarissimam resolutionem notabis; in proclivi erit suppuratio vel perfecta, vel imperfecta; probat observatio; & non raro *stillicidium Bareges* tumores illos suppurat (*d*).

(d) Diar. 1750.

Porro resolutio & suppuratio sibi mutuò vires addunt. Neque tamen negandum *callositates* aliquot aliquatenus imminui *aquis nostratibus*; sic cicatrices ipsæmet perpetuò exarescunt, & imminuuntur velut in marasmo*; sic cicatrices, quarum volumine nervi comprimebantur imminutas fuisse aiunt *aquis Bareges* (*e*).

* Thef. 91.

93.
(e) Clar. Default. Dif- fertat. sur la Pierre.

Resolutio forsan fit aliquatenus ab appellente copioso succo nutritio qui jam concretum, (ut metallum fufum metallum non fufum) exfuscitat, posteaque solidis obsequiosum facit, quò per excretoria tum viciniora tum generaliora foras expellatur. Vis autem resolvens in medicamento erit quæ *impactos* humores per excretoria ducet dum fieri poterit, quod *aqua Bareges & Bonnes* præsertim (*f*) efficiunt.

(f) Vid. §. v.

OBSERV. XCVIII. In expulsionem extraneorum è corpore summè gloriantur *aqua nostrates*. Illæ autem, ut resolutio & suppuratio, fiunt expulsionem. Vis hæc in *aquis Bonnes* Obs. 96. demonstratur; infinita *Bareges* habet super iis. Glandes plumbeas pannorumque frustula multa, veluti trophœa hîc liquerunt Illustrissimi Viri *ob patriam pugnando vulnera passi*. Viri militaris genæ vulnus intulit glans plumbea; curaverunt vulnus, glandis obliti sunt: vividas è naribus hæmorrhagias expertus est æger quarum sanandarum causâ venit *Bareges*. Magnam sanguinis è naribus quantitatem glandemque plumbeam, quam in sinibus locum habuisse suspicandum, depulere *aqua Bareges*, sicque curationem absolverunt. Alterius etiam pectoris lateri dextro in musculis vulnus intulit glans plumbea, intactis thoracis cavitate costivæ, vulnera aderant duo, anterius unum, aliud posterius; in utroque vulnere perfecta cicatrix. Ast latus hoc integrum afflixere vividi dolores velut rheumatici, *stillicidium balneaque Bareges* unam è cicatricibus explicuere, glandem plumbeam expulere ægerque sanatus est. Puella venit *Bareges* ulcus in pectoris latere sanandi causâ, costas carie affectas putabant, *aqua ferream* acum adduxere, ægramque à morbo liberarunt. Vir in terram lapsus est, vulnus juxta labia inflictum, quod cicatrificare nullum penès fuit remedium, *aqua Bareges* frustulum ligneum expromsere, ægroque salutem conciliarunt. Innumera sunt hujus modi exempla omnibus, in Patriâ notissima*.

* Bareges

1750. 1751.

THESES XCIV. Commotionem febrilem excitant *aqua Bareges & Bonnes*, prætereà ad partem affectam copiam humorum emittunt, nec deest forsan humoribus illis vis cicatricem fondens, unde cicatrix vetus aperiatur necessum est, novâ fiente cicatrice, quæ spatium omne vacuum replet. Porro febris ex semetipsâ non semper cicatrices aperit, hydrargyrosi etiam cicatrices obsistentes annotavi, quæ *aquis nostris* dehiscabant (*a*); unde ipsis peculiare aliquid tribuendum, quod febri spontanæ, & febri ab hydrargyro deest; succum scilicet nutritium ad partem pellunt, cicatricem hoc fluxu mucoso vel pituitoso elaboraturæ. Callositates aliquot, ossium partes, tumoresque ipsimet aliquando velut extranea corpori habentur, unde hæc

(a) Diar.

1750.

omnia aquis nostris vel expelluntur, vel ad expulsionem præparantur, quod uti multi faciendum in plurimis morbis, ita aliquando perniciosum, velut in cancro (b).

OBSERV. XCIX. Fistulas tres in scapulæ parte supernâ à glande plumbeâ, quæ omoplatam transfoderat, claviculamque fregerat, inflictas (a); quatuor alia fistulosa in genu foramina, post abcessum à rheumatismo productum; foramina duo quorum unum in parte anteriore infimi ventris, alterum verò in clunis parte mediâ ad os usque penetrabat, curaverunt aqua Bareges. Testiculi ulcus fistulosum aquis Bonnes, alia duo Bareges ut & pedis fistulas post luxationem, demumque in scapulæ articulo suppuratos tumores aquis Bonnes curata vidimus*.

OBSERV. C. Ossium hîc sistendi morbi. Plebeius qui vitam sapienter degerat, ad corporis extrema acerbissimis doloribus versus ætatis annum 30. cruciatus est; in tibiâ ortus est tumor ex quo ossis fragmentum eduxere aqua Bareges, priùs excitatis in parte inflammatione & suppuratione, sanitas intra 60. dies restituta est. Multos, post ægritudines carie affectos, genu fractum glande plumbeâ, femur cariosum post variolas, Bareges; ossa innominata carie contaminata, Bonnes; cariem in vertebra lumbaribus, caries plurimas in costis, Bareges; cariem sterni, Bonnes; claviculæ & omoplatæ, brachii post variolas & ex fracturâ, Bareges; pedis & manus phalangium, Bonnes; ossis ethmoidei cariem, Bonnes & Bareges; menti, orbitarum, aurium, frontis, omnium demum corporis humani ossium cariem, neque exceptis laryngis, tracheæque arteriæ cartilaginibus, & osse coccix, hanc, inquam, malorum turmam aquis nostris* everfam habemus.

OBSERV. CI. Huc reducendæ veniunt fistulæ lachrimales, quarum sanandarum gratiâ adhibuimus (a) Bareges, methodos Neotericorum, maximè favente aquarum usu, injectionibus, stillicidio; fistulam in quâ dilatabatur saccus nazalis cum puris ab intimâ palpebrarum commissurâ eruptione, sanatam vidi aquarum Bonnes stillicidio, cujus ope unicâ apertus est ductus nazalis*.

THESES XCV. Fluxus aquosos atque pituitosos, œdemata aliosque humores ossa ipsa penetrare posse constat; salia acida multi advocant quibus ossa dissolvantur; alii ossium molliem & solutionem, ex prolatis circa fluxus* facile deduces. Carnificatio eorum, fluxus pituitosus vel ex succo nutritio erit, non fecus ac calus, qui succi nutritii copiam sæpe demonstrat. Sic juniores morbis illis obnoxii magis, ossa enim eorum aquâ turgent, unde juvenus ver ossium dici potest, senectus eorum hyems. Sic suppuratione carni, ossa mutantur in amputato membro, ipsaque succo nutritio solvantur, & cicatrice induuntur, tunc enim certissimè ad acida non recurreres. Hinc rario- ra forsan explicabis phænomena, periosteum enim integrum in corpore peculiaris membrana submusculosa, multa patitur quæ ossium nutritionem impedire possunt aut disturbare. An ex iis erui posset emollitorum, absque carie aut vulnere in carnibus, ossium curatio?

OBSERV. CII. Viscerum jam omnes idiopathici morbi qui causis prædictis foventur facilè perpendi possunt. Uteri hæmorrhagiam, dolores, motusve convulsivos ex utero duro & indolente oriunda, composuere balnea & injectiones Bareges; uteri ulcus à partu, aquarum Bonnes ope discussum est. Uteri ulcus quod abdominis musculos perforaverat, ita ut aqua injecta in vaginam, per infimi ventris parietes exiret & vice versâ, Bareges sanatum est*.

(b) §. IV.
de cancro.

(a) Testis
Bannieres ubi
sup.

* Bareges.
Bonnes 1750.
1751.

* Bareges.
Bonnes 1750.
1751. &c.

(a) §. V.

* Bareges.
Bonnes 1751.

* Thef. 811

* Bonnes.
Bareges 1750.
1751.

OBSERV. CIII. Per vulnus ad pubim in vesicâ glande plumbeâ inflic-
tum, urina fluebat sponte. Huic fistulæ sanationem conciliarunt *aqua Bareges*.
Vir qui pus urinæ admixtum meiebat (præcesserant autem in rene suppura-
tionis signa), salutem invenit *Bonnes*. Ulcera duo vesicæ confirmata, à cau-
sâ internâ, sanari vidimus *Bareges* *.

* Bareges.
Bonnes 1751.
1752.

OBSERV. CIV. Mulierem dysenteria, quam subsecutum est ulcus in fis-
tulâ intestinali, eo mali redegerat, ut quotiescumque alvum exoneraret,
totis viribus præ dolore ejularet; pus & materies sanguinolentas depone-
bat, marasmoque confecta fuit, cum febre & veluti desperata videbatur,
incastrum exhibita sunt remedia quælibet; tandem *potu aquarum Bonnes*, ha-
rum & enematibus, intra 4. dies diarrhea & dolores compescebantur; hinc
salutem brevi consecuta fuit ægra. Sic vir eodem morbo laborans, frustra
tentatis per octo menses remediis, ut & mulier quæ paulò post partum
pus ano deponebat, sanitatem *aquis Bonnes* consecuti sunt. Ulcera intestino-
rum haud pauca sanata fuisse *Bareges* constat *.

* Bonnes.
Bareges 1750.
1751. 1752.

(a) Testis ubi
supr.

* Causerès.
Bareges.
(b) Minviele
ubi sup.
(c) §. IV.

OBSERV. CV. Juvenes quorum glandulæ mesenterii tuebant, *aquis*
Causerès admodum sublevatos vidi; viderunt & paria *Bannieres font. Salut (a)*.
Puerum marasmo confectum, febreque quotidianâ sæpe cum frigore re-
crudescente, atque insuper fluxu cæliaco laborantem *aqua Bonnes* * sanave-
re. Fluxui cæliaco olim profuisse *Bannieres, le petit bain*, fama est (b). Tu-
mores autem mesenterii ad scrophulas proximè spectant (c).

OBSERV. CVI. Lienem tumidum in puero tum & in adulto discuf-
ferunt *aqua calida Bareges, balneaque temperata*. Tumores duros indolentes,
maximè imminutos ab ipsamet die octavâ vidimus *balneis & potu*; sic hypo-
condriaci hepar tumentem imminuebant aquæ eadem. Humoribus in visce-
rum vasis redundantia, vel plethora vasorum non rarò discutitur *aquis om-
nibus nostris*. Tumorem in muliere hysterica hypocondria occupantem, ita
ut viderentur impedita jecur & lien, solutum vidi *aquis Causerès*. An tumo-
res ii à colo? Intestinum illud sæpe incautos fallit, hepatisque lienisque tu-
mores mentitur. Demum vesiculam fellis tumentem *aquis Bannieres* evacua-
tam observavi *.

* 1751.

OBSERV. CVII. (1) Vir aliàs robustus admodum, post corporis animi-
que exercitationem nimiam, gracilis debilisque summè factus est, non
sine febre; tumuit ipsius crus dextrum, fuitque tentatum erysipelate identi-
dem recurrente; in jecore tumor percipiebatur ad omnem infimi ventris re-
gionem extensus, ita ut hunc jecori & omento proprium judicaverint Artis
magistri; deficiebant in dies, vires & ventriculi appetitus, nihilque profue-
rant vulgata medicamenta; hausit primò æger *aquas Causerès* translatas, dein
ad fontem; sicque perfectam obtinuit sanitatem, cruris abdominisque evanuit
tumor, restitutæ vires ciborumque appetentia.

OBSERV. CVIII. Mulier temperamento spongioso prædita, icterisque
recurrentibus obnoxia, febre continuâ cum exacerbationibus laboravit; hanc
absolverunt febris cum horrore & dolore in hypocondrio dextro, suppu-

(1) Observationem hanc nobiscum com-
municavit M. Paschasius Borie Saluberrimæ
Facultatis Paris. Doctor, qui pridem aquas
Causerès in phthysi pulmonali celebravit, (*An
Phthysi ultimum gradum nondum affecta
aqua Causeriensis, vulgò de Causerès? . . . .
Questio Medica Parisiis . . . anno 1746.*) Ve-

stigiis insistens Clariss. Patris sui, Joannis-
Francis. Borie, Medicinæ Doctoris, practici-
que in patriâ nostrâ, dum viveret, famige-
ratissimi, qui anno 1714. opus edidit opti-
mæ notæ, (*la Recherche des Eaux Minérales
de Causerès avec la manière d'en user . . . à
Tarbe.*)

ratio hepatis; febrim adaugebant à *aqua Bonnes*, dein cum urinis maxima puris quantitas excernebatur per tres dies; recrudere symptomata circa 12. diem; nihilominus tamen eadem perstante medelâ, ano puris copia excernebatur, postea viribus valuit optimèque se habuit mulier*.

* Bonnes
1751.

OBSERV. CIX. Pulmone viri nobilis ense transfixo, sanguinis copiam, pusque exinde sputit æger. Ulceri huic obfuerunt *aqua Cauterès*. Siccus & acer erat vir iste; pectus expedivere *aqua Bonnes*; sputa alias fætida laudabilem induerunt indolem; æger multò meliùs se habebat cum ab aquis discessit*.

* Bonnes
1750.

OBSERV. CX. Vir nobilis cujus frater pulmonum ulcere extinctus erat, pus versùs ætatis annum 40 sputit (sputo autem sanguinis identidem laboraverat), febre corripiebatur, fermè delebatur ventriculi appetitus; jam apparebant sudores nocturni, diarrhea, sputaque evidenter purulenta; omnia demum in pejus ruebant in dies; vires & famem excitarunt, pectus expedivere *aqua Bonnes* & sputa quæ statim valde augebantur, intra 60. dies exaruerè*.

* Bonnes
1751.

OBSERV. CXI. Tussi validissimâ à tribus mensibus tentata mulier, cum sputo sanguinis, calculum excreavit pisi magnitudinem adæquantem, paulò post pus sputit; ulceri necnon obesitati consuluerunt *aqua Bonnes*. Sic novi hominem qui tussiendo partem clavi ferrei expulit, unde pectus & fauces omninò allevata, neque ampliùs excreatum fuit, non neglectis *aquis Bonnes**.

* Bonnes
1752.

OBSERV. CXII. Ex peripneumoniâ puris sputator, febre laborans cum macie & debilitate, *potu aquarum Bonnes* excreationem copiosiore primò expertus est, postea pelliculas, scicilet vomicæ cystidem, cum sputis elicuere *aqua* eadem pectusque expedivere, viribus & obesitati consulendo*.

* Bonnes
1750.

OBSERV. CXIII. Juvenem ætatis suæ 26. temperamento sicco, debili, & bilioso præditum, vividissimus torquebat catarrhus, cum paucissimâ excreatione; superfuerunt diu calor urens in trachæ interioribus, difficilisque & dolens respiratio, *aqua Cauterès font. Laraliere*, pectus expeditum corpusque habitius fecerunt*.

* Cauterès
1750.

OBSERV. CXIV. Vir spongiosus, humidus, à pueritiâ oculos infirmos habuit, œdematiâ aliquali tumebat corpus integrum; iis sublatis ætatis progressu asthma humidum sæviebat; insultus erant quotidie bini vel terni; *Cauterès aqua font. Laraliere* vix aliquid movebant; *aqua du petit bain* insultus frequentes minùs fecere, excreatione portentose adauctâ, harumque continuato usu per mensem & ampliùs, diu insultu asthmatico immunis perstavit. An curatio hæc integra, perfecta? Num ex observatione istâ apprimè patet asthmatis dispositio paulatim in pulmone sedem præparans, cum externarum partium in internas conamine*?

* Cauterès
1750.

OBSERV. CXV. Juvenis biliosus, febribus intermittentibus identidem tentatus, febre malignâ laboravit, cujus in ultimo tempore, linguæ paralyfi correptus est, à recidivo morbo liberatâ linguâ, pectus postea implicitum fuit quod expedivit copiosa materiei purulentæ excretio per sputa; hinc febris lenta, marasmus, diarrhea, pedumque tumor, à tribus mensibus supinus procumbere non valebat æger, prætereà aderat suffocationis metus, vel in minimo corporis motu; vix profuere, vix aliquid movebant *aqua Cauterès fontis Laraliere*. Pectus expedivit suffocationemque imminuit, sputa promovendo *fontis Maubourat*; dein ventriculi digestio facilior paululùm, viresque

corporis adauctæ. Vere sequenti iterum sanguinem pulve spuit æger, adstante suffocationis metu cum febre; tunc eadem *aqua Caoterès font. mauhorat* ita pectori subvenere, ut deinceps toto apprimè valeat corpore, exceptâ linguâ quæ insultu paralytico identidem recurrente tentatur. An continuo gressu progreditur morbi nucleus adhuc in pectore cubans *?

OBSERV. CXVI. Juvenem invasit pleuritis, hanc subsecuta sunt febris lenta, sudores, respirandi difficultas, tussis, debilitas, maciesque; nil profuerunt *edulcorantia* quælibet & quæ pectori dicantur medicamenta. Venit *Bareges* inconsultus æger, bibit *aquas font. la Chapelle*; iis verò ventriculus brevi debilitatus omninò fuit, unde *ex fonte calido* per tres dies bibit æger irâ percitus. Nocte 4. à *potu aquarum calid.* 6. à *potu tepida* parum abfuit quin suffocaretur, maximam puris quantitatem excreavit, exinde intra paucos dies meliùs se habuit æger, & 3. ab illinc mense sanitate florentissimâ, viribusque valuit. Hocce exemplum unicum *Bareges* vidimus; sic ulcere pulmonis affectum, in tertio morbi gradu, cui *aquas Bonnes* præscriperat colend. Pater curaverunt *aqua Chaudes*, triginta abhinc annis (a). Sic ægrorum ipsamet animi fortitudo, erroresque & periclitationes, Medicinæ prodesse possunt*.

OBSERV. CXVII. Cataractam *aquis Bannieres* resolutam famâ haberi non tacebo (a). Morbum tamen eum *Bareges* & alibi pertinaciter obsistentem vidi. Ast cicatriculas aut callositates in corneâ, inflammationis effectus, imminutas aliquatenus observavi *Bareges* & *aquis Bonnes*. Meminit *Lommius* (b) *suffusionis seu incipientis cataractæ à stomacho proficiscentis, & asserit talem suffusionem intermittere & remittere, si curatâ coctione prospectum stomacho est, invalescere & reverti si is cruditate labefactetur* (c) quod obiter notare expedit*.

OBSERV. CXVIII. Juvenis quem à febre intermittente immunem fecit *Kinækinæ* usus, anxius, gracilis, debilisque factus est, complanabantur genæ, oculi eminebant, cutis aspera erat abdominis viscera omninò contrahantur. Corpus viribus valens habitiusque effecerunt *aqua Caoterès font. Laraliere*, prostratam ventriculi functionem restituendo*.

OBSERV. CXIX. Licentiosiori vitæ indulgens juvenis, magis ac magis renum seu lumborum debilitate affectus est, adeoque emaciatus ut scheleton cute obductum dixisses. Vires ciborumque appetentia penitè prostrabantur; motum recusabant crura & brachia, perpetuus erat dolor juxta spinam dorsi tumebant palpebræ, ipsi oculi prominentes unde horridi, cutis sicca, squammosa, squalida & furfuribus obsita. Decem per menses in hoc persistit statu, frustra adhibitis remediis quibuslibet. Ciborum appetentiam & vires recuperavit æger *potu aquarum calid. Bareges, balneisque temperatis*; febris oriebatur, cutisque pabulis herpeti miliari similibus inquinata fuit, demum intra 60. circiter dierum spatium agilis satis factus, fluente sudore fluentibusque urinis turbulentis, sanatum se clamabat æger, nimis, ut timui festinans. An morbus hic tabis dorsalis Hippocraticæ species*?

THESIS XCVI. Observationes jamdiu his æquales perpendens *aquas Bonnes* consumptioni Anglorum salutare fore speravi (a). Juvenem Anglum *Bareges* vidi emaciatum omninò, neque minùs agilem, petulantem, infinita animo agitantem, perpetuo currentem, ingeniosissimum, doctissimum, pectoris angustiam, abdominis turbam, capitis obnubilationem, ventriculi appetitus imminutionem accusans, dum indefinenter loquebatur & vociferabatur, dum sublimiora meditabatur & alimenta quælibet vorabat; marcor nihilominùs quotidie augebatur, febriculam accusabam, pul-

* Caoterès
1751.

(a) Lettres
contenant des
Essais sur les
Eaux, &c.
* Bareges
1751.

(a) Testis ubi
supr.

(b) Lommius
lib. 2. observ.
(c) Hoffman
de consensu
partium ner-
vos.
* Bareges.

* Caoterès
1750.

* Bareges
1750.

(a) Lettres
contenant des
Essais, &c.

sum aliunde instanti quolibet pathematum catervâ agitante. Mirum quid levamenti *potu aqua calida Bares balneisque temperatis*, tribus primis diebus se expertum fuisse clamaret; nihilominus brevi, opinionum mutabilitate effrænus, abiit, effugit, ad *aquas Chaudes* adire se aiebat, postea ad *aquas Bonnes*, Hispaniæ Italiæque hinc iter sibi promittens. Oh morbi miranda phænomena! quæ studium sapientiæ, meditationes, ingenii acies gulaque foveant, & intemperata omnis libido. Fame extinctis *consumpti* illi comparari queunt, vel iis quorum glandulæ mesenterii obstructæ venas lacteas delent; abest succus nutritius è sanguine, nullo rore reparante gaudent partes, ex eo exarescentes. Marasmo affecti sanguinem intuens solum vidi; nutritius scilicet succus nullus aderat. Sic in malignarum febrium sine cruor omni albumine expoliatur (b), similis pleuriticorum sanguini, ex quo cuticula vel fungus, ut aiunt, sublata sunt in patellâ.

OBSERV. CXX. Convulsiones aut paralytes membri cujuscumque, à morbo idiopathico vel sympathico cerebri pendentes hic revocari possunt præter jam dicta alibi*; convulsio autem, potissimum dum à ventriculo oriunda, *aquis nostris* sæpe curatur*. Paralyti affectos septem numero annotavi *Bares* ipso anno 1751. 1º. Juvenem apoplexiâ levissimâ tentatum, unde crurum paralytis, quæ *balneis, potu & stillicid.* sanata videbatur; 2º. juvenem qui ciborum pleno ventriculo, atque manante sudore fluvium natando trajecterat, & qui post levem apoplexiam hemiplegiâ laboravit, hunc fermè curaverunt *aqua* intra tempestates duas; 3º. lateris paralytim cum memoriæ abolitione fermè etiam sanatum; 4º. alium qui motum cruris non verò brachii (quod sæpe observatur) recuperavit; tres aliæ Obs. ipsis æquales, scilicet ægri satis sublevati sunt, non omnino sanati. Vidimus etiam lapsu paralyti affectas tibias ita ut super genua progrediretur æger (qui juvenis adhuc) perfectè curatas, tum virum qui ex ictu capiti inflicto paralyti brachii laborabat*.

OBSERV. CXXI. Helluonis latus alterum ad linguæ usque mediam partem palatique vel & ipsiusmet uvulæ (a) paralyti correptum est; huic intra 15. dies sanitatem largitæ sunt *aqua Chaudes*. Alium eodem morbo tentatum, qui varia incassum expertus erat remedia, curarunt *balnea aquarum Chaudes font. du Roy**. Alii non pauci salutem invenerunt, vel sublevati sunt *Cauterès*.

OBSERV. CXXII. Senis Hemiplegiâ tentati crus non autem brachium sublevarunt *aqua Bannieres font. Saint Roch*. Paralyticis tribus, quorum duo temperamento pituitoso, altera (hæc enim sæmina fuit) temperamento sanguineo pollebant, salutem largita sunt *balnea Bannieres font. Theas.**. Salus ea num perfecta fuerit non pronuntiat testis.

THESIS XCVII. Paralytes inter aliquot, motusque convulsivos, atque *rheumatismum* relatio adeò evidens existit, ut morbos eos omnes ad classem eandem non referre fermè impossibile; quoniam præsertim sæpe sæpiusque partem eandem simul obsident, quod experienciâ constat. Rheumatismus autem, ut alibi prolatus abundè fuit*, à stomacho non rarò oriundus; prætereà tot sunt convulsiones & paralytodei affectus membrorum, à vermibus à miasmatisque in stomacho nidulantibus, ut paralytim quamdam merè *stomachicam* existere nil dubium. Sic à tumore in splene latus finistrum paralyticum & marasmo affectum vidi; sic mulieres observantur quarum extremitates inferiores paralyti afficiuntur ab abdomine, sano aliunde cerebro; ita ut paralytis potissimum duplex, à stomacho & intestinis

(b) Vid. §. 12.

* Thef. 55.

* Thef. 59.

* Bares
1751.(a) Quod
Aretæus appri-
mè depingebat
cap. de paralyt.* Chaudes.
Observ. hæc
ad me non per-
tinet.* Bannieres
test. ubi sup.

* Thef. 63.

alia, quæ levior est convulsiva, sanabilis; alia verò ab impeditis cerebro
 ejusque medullis (a). Existimabat sagacissimus Aretæus *imperfectas esse ac di-*
midiatas membrorum functiones, in resolutione nervorum, stomachumque & in-
testina, vesicam, oblongumque intestinum ad anum usque idem vitium pati (b).
 Meminisse præsertim maximè interest morbum quemlibet idiopathicum,
 aliquid symptomatici habere*; vix enim pars minima idiopathicè afficitur
 quin ventriculi functio inde mutetur. Digestionis autem labore, hujusve mo-
 tibus maxima patrantur in corpore*, & in parte idiopathicè affectâ. Porro
 mutatio hæc partis affectæ à ventriculi motibus oriunda, Medico num-
 quam negligi debet, ex hac enim vel cum illâ, morbus idiopathicus, quan-
 tum fieri potest, solvendus.

I V.

MORBI *incurati* & incurabiles præclara docent rerum peritos; ægro-
 ti sanis, non sanati sanandis, mortui etiam vivis amant succurrere.
 Infanatos igitur *aquarum nostratium* ope, insanabiles, & dubios, scilicet eos
 qui sunt in ambiguo, hic referam (a); dicam & errores meos & alio-
 rum; homo enim, coram hominibus humana loquor, & si non falli, sal-
 tem fallere nescius.

OBSERV. CXXIII. Senem affectu rheumatico vividissimo lateris unius;
 cui successit paralytis, obrutum vidimus; ægrè se habebant oculus, auris, lin-
 gua, *aqua Banieres font. S. Roch*, minimùm profuere, & nimis nocebant *aqua*
Bareges à quibus abstinuit æger, me consulente. Sic paralyticos plurimos ob-
 servavi, quorum aliis nil proderant, alijs autem evidentissimè nocebant
aqua nostrates.*

THESIS XCVIII. Sanationes observationum 120. imperfectas manca-
 que prodo, dimidias velut sanationes; observationibus 122. non omninò
 confido. Rarissimè *aquis nostrat.* paralytes cerebrales, aut perfectas sanari,
 lex esto. Sic *thermarum usus paralyticos quosdam non sanavit, imò eos multò*
deteriores reddidit (a). Hinc multi *paralytici, non quidem sublevati Bannieres,*
ast funditus eversi (b). Nulli non notum est paralytim genuinam, in ce-
 rebri & medullarum ejus absconditis originem trahere, à causâ infixâ, im-
 pactâ profundè. Ejus causæ resolutio, destructio, vix possibilis concipitur,
 resolutio enim ferè omnis partis resolvendæ *incrementum* supponit*, & per
 vicinæ excretoria perficitur; in cerebro *incrementum*, seu conamen resolu-
 tionis ferè lethale, in eo prætereà excretoria ferè defunt. Ergò paralytes
 quæ curantur, quæ vel imminuuntur *aquis mineralibus* ferè symptoma-
 ticæ, stomachicæ, ni œdema cerebri purgantibus *aquis* aliquatenus immi-
 nuui queat, colluviesque serosa evacuari; unde recidiva vix vitanda. Non
 solum igitur, *therma in paralyti non sunt sine consilio Medico tentanda* (c), nec
 mirum, *paralyticum sanatum* (aut sublevatum) *qui dum recidivam metuebat,*
ad thermas Piperinas profectum, ex earum usu in pejorem statum recidisse atque in
paralytim (d); sed exulent ab *aquis mineralibus* paralytici ferè omnes confirmati,
 ab infesto cerebro; aliundè, licet paralyticis non rarò purgantia medica-
 menta faveant, *eorum tamen præsertim fortiorum vi, humorum commotione, in*
partem affectam decubitus excitatur, & obstructio adaugetur (e) in cerebro. Pau-
 latim crescit obstructio hæc, nucleus hic, ex excretionum feriatiione, mo-
 tuum perturbatione, concretionem minimâ; vel natalis conformatio semen
 illud ferit *ab ipsâ pœnitendâ origine* (f). Quæ subitò accidunt symptomata in
 apoplexiâ, in paralyti, morbum jamdiu inceptum plerumque demonstrant.
 Insultus morbi erunt tempora ultima, febres ultimæ, primæ insensibili suc-
 cedentes,

(a) Vid. §. IV.

(b) Aretæus de nerv. tesol. cap. 8.

* Thef. 75.

* Thef. 25.

(a) Ex diariis omnibus.

* Bannieres. Bareges 1751.

(a) Willis de morb. capitis. (b) Testis ubi sup.

* Thef. 65.

(c) Willis ubi sup.

(d) Helwigius apud Manget. Bibl. Medico pract.

(e) Schrocæus apud Manget. de paralyti.

(f) Plin. lib. 30. cap. 63.

cedentes. Dum igitur promittunt venæsectionem ante apoplexiæ insultum celebratam, hanc omninò arcere aut curare posse (g), cavendum est ne fallamur. Commotio verò ultima, apoplexiæ insultum pariens, sæpissimè, digestionis labore perficitur. Non secùs ac in vulnere, dum cicatrix perficitur febris ope *, sic intra cava cerebri, apoplexiæ causâ nucleove maturis, ad magnitudinem nimiam auctis, ita ut sit punctum irritationis præcipuum in corpore, digestionis labor intereà accidens corporis molem evertat necessum est. Mirum quæ urgente apoplexiâ quandoque meditentur ægri, quæ videant, quæ proferant sensus omnis purus & integer, subtile ingenium, mens vaticinando idonea. Primum quidem, ægri se ipsos de vitâ migraturos præsentiant, deinde præsentibus futura denuntiant . . . dictorumque eventus homines in eorum admirationem concitat; exutoque sordibus animo, veracissimi vates efficiuntur (h).

(g) Dict. J4-
mes apoplexia.

* Thef. 68.

(h) Aretæus
de caus. & sig.
acut. morb.
lib. 2. cap. 4.

OBSERV. CXXIV. In epilepsiæ insultu, partium omnium corporis contra partem peculiarem fœdus, vel virium in angulum corporis fluxus & collectio certò patent; unde quicumque morbo assueti sunt, se correpturos iri prænoscent (a). Epilepsiâ laborans vir, circiter 35. annorum natus, Bareges accessit; potu aquarum & baln. usus est absque consilio Medico; rarò autem insultu epilepsiæ vulgò percelleretur; ipsâmet aquarum usûs die 6. ter fractum cecidit corpus validiùs quàm unquam convulsus; advocatus meditar perturbationem hanc, ex aquarum energiâ oriundam, criticam fortè futuram; ast tanta haud in me recipiens, ad venæsectionem confugi, quam etiam reiterari curavi. Tandem aquas nostrates (saltem Bareges) delinquendas suasi. An erat ipsis insistendum? Non puto. Hic sedulò notandus 6. dies, quem tyrannum in acutis appellare amabat Galenus; si fallebar in observatione hâc, saltem in aliis error non accidit; & evidentissimè expertus sum diem 6. ab inchoato usu aquarum, modò quantitas earum parùm notabilis, aliquid non rarò habere, quod dies alii non habent. Ita ut febris ab aquis excitata ad acutos morbos accedat. An ex eo per dies 9. aut 15. Antiqui aquas bibendas jubebant, quod adhuc apud plebeios moris est? Ut sit epilepsiæ aquas Bareges * non convenire puto. Therme enim illa caput magnopere replent, unde in insultu epileptico nonnisi cautè admittantur (b). Epilepsia si omninò sympathica sit, à primis viis v. g., lex nostra sanè non obtinet. Quis autem idiopathici & sympathici hîc limites assignabit?

(a) Hippoc.
de Morb. sacro
cap. 6.

* Bareges
1751.
(b) Raymond.
Joan. Fortis
apud Manget.

OBSERV. CXXV. Consuetâ tentato vertigine viro bilioso arridebat valdè potus aquæ Bareges; præ ventriculi molestiâ quam calorem appellabat, multùm edebat in mensâ lautis nimis epulis exstructâ; habitior factus est; tribus verò ab illinc mensibus, apoplexiâ extinctus fuit. Viri militaris capiti vulnus simplex inflixit, in parte supernâ, osse intaminato, glans plumbea perpendiculariter acta; hoc parvi fecere, vulnusque facillimè curatum est. Apparuerunt intereà stupor, dolor, pondusque capitis; visûs hebetudo, totius corporis œdematia, febris; venit æger Bareges potu aquarum balneis atque stillicidio uti voluit; circà 20. diem febre malignâ cerebri correptus, circà 7. diem febris hujusce, extinctus est *. Aperto cadavere cerebrum sanum erat; in osse sphenoido sacculus seu vesica aderat, ad superiora cerebrum pellens, aperto sacculo, saniei copia effluebat erantque totum ossis sphenoidi corpus & os ethmoideum integrum omninò carie infecta. Unde evidentissimè patet aquarum effectum virium humorumque quantitatem, ad caput translata esse, quod in morbis illis vitandum fuisset, quoniam excretio critica impossibilis.

* Bareges
1751.

OBSERV. CXXXVI. Morbos pectorales in corde idiopathicos, incurabiles confirmat & explicat Illust. D. Senac (a). *Aquarum nostrar.* vi non dubium quin exitiosi brevè fierent. Viri duo palpitationibus cordis omnimodè afficiebantur, alter ab angoribus implicatissimis, alter à pueritiâ absque causâ apparente. Morbo suo, ad animi deliquium usque, percellabantur ab assumpto omni medicamento, vel alimento quibus calor, cordisve motus paululum adaugeretur. Demum ingravescente morbo, qui pluribus duraverat annis, pectoris plethorâ, invitis venæsectionibus, uterque moriebatur. Cor primi in dimensionem omnem monstruosè dilatatum erat, veluti cor bovis & majus adhuc, aliundè perfectè sanum. In corde alteriùs, aortæ valvulæ osseæ firmè erant, nec poterant cordis cavitatem claudere, polyposarum concretionum iis adhærentium copiâ. Demum militem ulcere scorbutico in tibiâ tentatum vidi, inutiles aquas *Bareges* * expertus est, quin & tertio ex earum usu mense obiit; cor atque pericardium ulcusculis plurimis scatebant, aderant autem in vivo palpitationes, cum gravissimo capitis dolore, mortuusque est veluti apoplecticus. Hæc igitur contra usum *aquarum* in cordis idiopathicis morbis pugnant certissimè. Unde, qui morbi nucleum alicujus molis habent in cerebro vel in corde, *aquis nostris*, saltem *Bareges*, non sanabuntur.

* Bareges.

OBSERV. CXXXVII. Pulmonis ulcere laborantes sex notavi ex usu vel non obstante usu *aquarum Bonnes* extinctos, in quorum aliis adaucta fuerat sputorum excretio, in aliis verò imminuta, in quibusdam effulgente spe salutis primis curationis diebus, quæ malacia fraudulenta nimis *.

* Bonnes
1750.

OBSERV. CXXXVIII. *Pulmonarii*, jecoris tumore tentati appetitus *potus aquarum Cauterès* * restituebatur, ita ut efflorescerent vires corporis, etiam cum obesitate sanâ satis, ut videbatur; sequenti hyeme morbum consuetum comitati sunt rheumatici in brachiis & femoribus dolores, (qui non rarè observantur in pulmonicis cum malis ægri rebus), obiit æger veris mutationibus, quæ ut multis amicæ ita multis inimicæ noscuntur.

* Cauterès
1751.

OBSERV. CXXXIX. Annuatim febre corripiebatur cum dolore hypocondrii dextri, tussi, respirandi difficultate, atque aphonîâ, vir melancolicus & siccus cujus jecur tumebat; pectus per tres annos expeditum fecit *potus aquarum Cauterès*, jecur magis ac magis ingurgitatum est, doloreque circumscripto afficiebatur; tandem anno 1750. hæmoptysim vividam accersivere *aquâ Cauterès* *, febris ex omnium judicio micavit, & hyeme mortuus est æger.

* Cauterès
1751.

OBSERV. CXXX. Adolescens qui canendo pectus fatigaverat, abcessu in digito manûs sinistræ laboravit à causâ, ut aiunt, internâ; ubi digitus suppuravit *potu & lotionè aquarum Bonnes* * usus est æger, pulmonicusque factus est; aderat œdematies faciei in genâ sinistrâ digito suppurato correspondente; à nucleo morbi, uti verosimillimum est, in pectore sinistro nidulante.

* Bonnes
1751.

OBSERV. CXXXI. Loci paludosi frigidique habitator, putealem epotans aquam, jam senex & biliosi temperamenti, abcessus duos spontaneos habuit, alium in pedis sinistri digito medio, alterum in manûs ejusdem lateris digito etiam medio, quibus præerat sputum sanguinis copiosum, cum tussi, febriculâ, cutis siccitate; lactinia, antiscorbutica, *aquas Bonnes* adhibui cum diætâ, post venæsectionem & catharticum. Ulcera pectusque multò meliùs se habere solo *aquarum* usu observans ipsemet æger, alia mea fastidivit remedia, aquas ut aiebat *divinas continuo sugens*; demum lætus ad me accedens, paucos post dies, digitos ostentat, prædicatque argenteum pectus; cicatrix perfecta erat in digitis, in pectore libertas omnimoda, motus

febrilis in pulsu ferè nullus, devictus tacebam; quid accidit? quindecim circiter ab illinc diebus advocatus fui, propter tumorem in mesenterio indolentem & quotidie crescentem; progressui hujus obsistere nequivi; frustra in digitis suppurationem movere tentavi, invito omni remediorum genere, mense circiter post tumoris ortum elapso, æger mesenterio suppuratus obiit*.

OBSERV. CXXXII. Pulmonum affectibus idiopathicis noxam sæpiùs inferre *aquas Bannieres* jamdiu publicavi. (a) In muliere quæ post partum menstruis fuerat orbata, pectoris ulcus quo extincta est, explicarunt *aqua Bannieres font. Salut.* Virgini levi pulmonum ulcere laboranti, quam in summas adduxerunt angustias *aqua Bannieres font. Salut.* paulisper opitulatae sunt *aqua Bonnes*. Alteram gracilem & siccam, cum appetitùs prostratione, pleuritide, quam subsecutum est pulmonis ulcus, corripuerunt *aqua Bannieres*. Mulieris quæ asthmaticis velut insultibus cum colicis doloribus laborabat, anno circiter ætatis 50. *aqua Bannieres font. Salut. & du Pré* respirationis difficultatem adaugebant; accessit postea tussis, oculi dextri rubor, palpebræque tumefactio & genæ ejusdem lateris, decubitus super illo latere necessarius, pedis dextri œdematia, puris sputum, febris, mors duobus circiter abhinc mensibus. Juvenis scrophulis tentatus *aquas Salut.* epotavit, anno sequenti pus excreatum fuit, unde mors. Plura super iis dubitantibus dicanda haberem quæ tacebo, quoniam præjudicium in gratiam aquarum *Bannieres*, quod Antiquitatis jure animos excæcabat, jam deletum est, si quid ego judico.

OBSERV. CXXXIII. Inter asthmaticos, mulierem ab *epotis aquis Bannieres font. de la Reine*, hæmoptysi tentatam vidimus 5. potùs die. Asthmaticis quampluribus vix quidquam boni vel mali quicquam contulisse *aquas Bonnes, Bareges, Cauterès, Chaudes*, omnibus notum est; unum *aquis Bareges* fermè suffocatum, paulisper autem *aquis Cauterès* sublevatum vidi. Demum vix duo tresve asthmate confirmato perfectè curatos *aquis nostrat.* numerare poteris, ex adultis dico; levamen autem à sanatione distinguendum. Porro asthmata ad morbos *incurabiles** num sæpe referenda?

THESIS XCIX. Hæc thermarum nostrarum facinora multa docent, plura indicant, plurima olim docebunt. 1º. Juxta Obs. 127. sputa quandoque ex *aquarum* usu supprimuntur, aliquandò verò copiosiora evadunt, sunt igitur casus ii distinguendi apprimè per signa sua dum fieri poterit. 2º. Levatio morbi pectoralis, si minùs faustum omen præ se ferat, aliquoties ut in Obs. 129. huic credere nimis non licet, hancque vehementiùs canentes, incautos alliciunt, aut semetipsos allucinantur. 3º. Aquarum usu sopitos morbos excitari cum constet Obs. 130. hincque nocere eas posse evidentissimum, crises aut excretionem quæ feliciter terminari nequeunt promovendo, eo potissimum operam dare oportet, ut rectè computetur febris *aquarum* vi excitanda, cum superstitè ægrorum vitâ; organa etiam determinari oportet, quæ debent excretioni inservire.

THESIS C. Nil magis audivi, quàm *aquarum nostrat.* laudes, quibus vis earum *aperitiva, fonsæ que* ad sydera tollunt; sexentas possem, si libuerit, historias revocare, quæ sculptæ jacent multorum in capitibus; ast oculi mei, nescio quo fato, nil minùs viderunt quàm tumores resolutos, aut resolvi, glandulasque omninò discuti. Facem ferente observatione, præjudicatâ omni opinione liber, imminui glandulas multas vidi, ope *aquarum nostrat.* multas quæ in suppuratam abierunt; revoca observatio-

* Bonnes
1751.

(a) Lettres
contenant des
Essais.

* Thesis 314

nem 60. &c. evidenter patebit simplicem vasorum plethoram apprimè vinci; ast *callositates, carnificationes* ad summum imminuere poteris; multi autem tumores in superficie, plethorâ vasorum, veluti cortice, investiantur; in centro cubat nucleus *callosus*; corticem delebis, ast in nucleo oppugnando labor & opus est; verbo dicam, ex tumoribus duodecim veris aut confirmatis, ne duos quidem omnino & perfectè delendos fore expectandum. Schirrodeos tumores qui in terram mutati sunt, nec alios, omnino insuperabiles pronuntio; ast famæ cupio frænos injici, quæ loquacula nimis semper mirifica effudit. Tumorum resolutiones *enuntiantur permulta tam præclaræ tam admirandæ, quales ego neque ipse vidi; ego verò talia non proferam & arbitror eos qui hac narrant, prodigiosius quàm facta sunt recensere (a)*. Junior majora inconsultius canebam (b).

(a) Hipp. prædict. lib. 2. cap. 1. & 2.
(b) Lettres contenant des affaires.

OBSERV. CXXXIV. Ulcera, cariem, marasmoideasque dispositiones externas, aquis nostris semper cedere non putandum. Viri biliosi brachium dextrum marasmo fuit confectum, callosi facti sunt ipsius tendines, digitique adunci; nil profuerunt *stillicid. & balnea Baresges*, duos per menses adhibita. Extremitatum inferiorum convulsio atque marasmus, Americanum bilioso temperamento præditum, qui multum in juventute venatus erat, sæpeque sudore manans loca paludosa adiverat, aliàs hæmorrhoidibus tentatum infestabant vertigines identidem recurrentes, flatu, motusque convulsivi aliquando ad abdominales musculos usque, morbum graviolem efficiebant; varia expertus erat remedia in insulâ *S. Domingue*, ubi frustrâ adhibita fuerant thermæ *Banic*; tandem venit æger *Baresges**, aquæ illæ omni modo exhibitæ, ne minimum etiam attulere solatium; sic pedum brachiorumque marasmis nil prodesse *aquas nostrates* sæpius observavi.

* Baresges
1750.

OBSERV. CXXXV. Virgini 24 annos natæ, cujus pes ulceribus cum ossium carie scatebat, nihil profuerunt *aqua Baresges**; Huicce ægritudini ansam præbuerat ictus, fueratque per suppurationem menstruis orbata virgo. Rusticum in genu atque crure, ulceribus articulationem permeantibus cum ossium carie, vermiumque ex ulceribus eruptione, tentatum non sublevarunt *aqua Baresges*. Ulcus etiam post fluxum pituitosum à febre productum, insanatum vidimus in virgine à variolis asthma obnoxia, quod asthma absolverat perstans pedis tumor postea suppuratus.

* Baresges
1750.

OBSERV. CXXXVI. Boli igniarii, sive *Bomba* fragmentum pedi maximum damnum attulit in milite, ossa tarfi & metatarfi inter se agglutinata sunt, tibiæ affigebatur *astragalus*, sinoviaeque concreta extra articulationem in orbem prominebat; incassum usurpata sunt *stillicidium balneaque Baresges**, eodem tempore anchyloses duæ alia genu, altera cubiti aquis obstiterunt.

* Baresges
1750.

OBSERV. CXXXVII. Genu viri militaris transfodit glans plumbea, à femoris condylo externo ad tibiæ condylum internum repens; crus per curationem incurvatum hæsit, eundemque postea situm servavit, donec *aqua Baresges* per tres annos adhibita, situm hunc paululum mutarent. Parem forsitan nunquam habebit nobilissimus vir, cujus genu articulationi noxam inflixerat glans plumbea; noxæ hujus gratiâ venit æger *Baresges*, alterius genu articulationem à decem annis immobilem, (erat enim ad femur incurvatum crus), alio perstante affectu, restituerunt aquæ; hæc seniorum traditio docet, quæ vires eundo acquirunt*.

* Baresges
1750.

OBSERV. CXXXVIII. Inter luxationes *irreductibiles*, quas ad *aquas nostrates* relegare inutile prorsus censemus (a), quoniam muscoli ab osse dimoto aquis nullatenus, uti multi putant, relaxari queunt, non secus ac alii qui in con-

(a) Diatriam
1752.

tractione sistuntur, quatuor referam, in carpo una, aliæ in cubito; has insanatas reliquerunt *aqua Bareges & Cauceres*.

OBSERV. CXXXIX. Americanum biliosum, ficcum & petulantem, cujus rubebant capilli, à quatuor annis tentabant papulæ leves cum pruritu atque crustâ nigricante, hæc in quâlibet fermè corporis parte apparebant, posteaque evanescebant. Manum hisce papulis laborantem medicamento nescio quo inunxerunt, evanuerunt papulæ, cutis callosa remansit, brevi- que post papula apparuit versus angulum externum oculi dextri, quam mox subsecuta est alia super sternum, ambo in ulcus mutata. Omnimodis incas- sum tentatis remediis *Bareges* venit æger viribus valens, erant autem ulcera subrubra, mollia, pallida, spongiosa absque callositate evidenti, sine dolore, venulæ circum repentes & in interioribus ulcerum turgidæ satis, prodibat ferofitas subalbida & glutinosa; *aqua Bareges* * per duos menses exhibitæ nil profuerunt.

* Bareges
1750.

OBSERV. CXL. Nunc de morbis agendum in quibus nondum satis com- pertum est quid præstant aquæ nostrates; morbos eos dubios (a) habemus. *Aquarum nostrarum* præprimisque *Bareges*, & *Cauceres* potu balneisque mor- bi articularis insultus vividiores evadere, ut plurimum, constat. An omine malo hæc accidunt? Sic multi qui ad aquas Sancti Mauriti assendas ac- cesserunt, inde cum doloribus in articulis discessisse, aut paulò post eosdem passos fuisse legitur (b). Melancolicum quemdam ac biliosum ad podagram hæmor- rhoïdesque natum, jamdiu vagis ubique corporis doloribus obnoxium, in- sultu podagrico in pede potus & balnea aquarum *Bareges* * cruciarunt, intra paucos dies, scilicet 7. aut 9.

(a) Vide ini-
tium hujusce
paraphi.

(b) Joann.
Raymond' sibi
tis apud Man-
get.
* Bareges
1751.

OBSERV. CXLI. Dolores pedis irregulares, paulòque post periodici, atque quotannis quinquies sexiesve recurrentes, in juvenem ab ætatis suæ annis 15. ad 25. & ampliùs baccho venerique deditum & lanistæ ludorum athletam sævierunt; tumebant pes ipsiusque digiti, sensim imminutum est crus, pes nunquam indolens aquis & balneis *Bareges* *, crus flexilis evasit, tumores ferè discutiebantur sedabaturque dolor.

* Bareges
1751.

OBSERV. CXLII. Articulationum & manuum tumoribus doloribusque jamdiu tentatum rusticum, corripuit asthma. *Bareges* ab asthmate multum sublevatus est, articulationes faciliùs movebantur, totâ hyeme sat bene se habuit, tempestate sequenti eandem adhibuit medelam brevi- que multum sublevatus abiit *.

* Bareges
1751.

OBSERV. CXLIII. Rusticum gracilem, ficcum, biliosum, colicisque do- loribus vividissimis laborantem, corripuit rheumatismus podagricus, tu- mebant adedò crus & genu, ut hæc anchylosi affecta viderentur, huic salu- tem præstiterunt potus balnea & stillicidium *Bareges* *.

* Bareges
1752.

OBSERV. CXLIV. Jamjam imminuto valde catameniorum fluxu, mu- lieri 42. annos natæ supervenit dolor ad coxam dextram, qui sensim ad ejusce lateris pedem decurrit; Tumuerunt pedis articulationes, eundemque, per annum servarunt habitum; frustra adhibitis remediis quibusdam, hanc insultu podagrico infestarunt potus & balnea aquarum *Chaudes* *; hinc suble- vata fuit, paulòque post uteri hæmorrhagiâ quâ multum debilitata est labo- ravit; post hæc convaluit; sat bene se habuere menstrua; evasitque dolo- ris in pede atque coxâ penitus expers ægra.

* Chaudes
1752.

OBSERV. CXLV. Vir litteratus ætatis suæ 50. obesus, edax, ingenio- sissimusque, sponte factus est prægravis, piger, & anxius, prostratis om- nimodè somno & appetitu; podagra etiam in pollice pedis dextri germi-

* Chaudes
1752.

nabat; huic pristinam sanitatem conciliarunt *aqua Chaudes* *; iisdemque denuò apparentibus symptomatis, tempestate sequenti, pari cum successu adhibitæ sunt ipsæmet aquæ.

* Canterès
1850.

OBSERV. CXLVI. Dolore atrocissimo ad coxam, ad genu, & pedem tentatus, cum pedis tumore, vir biliosus & flatibus in intestinis valdè affectus, hyemem miserrimè transegit, nullo non tentato auxilio, *aquis & balneis Canterès* *, *Laraliere & fontaine du Bois*, omnia symptomata discussa fuere.

(a) Sydenham.

THESIS CI. Perhibent Observ. illæ, viscerum vires mutatas, quæ podagræ ovum ponunt; crescit & explicatur dispositio hæc à visceribus ad inferiora cruris descendens, podagræ præbet lineamenta, præcordiorum etiam in podagrâ labes prodit, corpusque integrum labis hujus particeps probatur; podagra in viscera sæviens, vel ad hæc ut aiunt rursus ascendens (quod quidem morbi originem præbet), num manifestò demonstrat viscera jam leviter affecta esse ab ipsius morbi initio? Podagra in libidinosi pullulat juvenibus, dum sanguinei & biliosi sunt, rheumaticisque doloribus obnoxii; membranæ distrahuntur, concresecunt paulatim, tempus en primum; secundum tempus morbi hujus constituunt insultus periodici magis aut minùs ordinati 3°. demum viscera ipsæmet magis aut minùs inquinata labis adauctæ signa docent, nec queunt post insultus vires recuperare priores; omnis excretio motuque excretorius imperfecta; paroxysmus ipsæmet podagræ impossibilis; *factum est podagræ alimentum integra substantia corporis* (a). Inde catervatim oriuntur œdemata vel asthmatici affectus, torpor totius corporis, scorbutica lues, quæ tertium podagræ gradum comitari non desinunt. *Arthriim autem continentem humorem, mucosum, & assimilem substantia nervosa si ea liquaretur, substantia tendinosa & nervosa alimentum*, contendebat Ballonius post antiquiores (b). Pituitam certò vel succum nutritium in sanguine abundare ex prædictis * necessum est; alii succus ille mucosus, hic ut in omni ferè morbo †, causa morbi non est sed effectus. *Mucum in omnibus à naturâ esse vidit Hippocrates*, teste Ballonio (b); hic etiam revocanda Antiquiorum placita de *rore glutine, cambio, &c.*

(b) Ballon
de Arthritid p.
31.
* Thef. 36.
† Thef. 74.

(a) Hippoc.
prædict. lib. 1.
cap. 7.

* Thef. 100.

THESIS CII. Hippocratis effata quæ lego, quis non collegit & meditatatus est? *Quicumque aut senes sunt, aut circa articulos callos tophaceos habent, aut arumnosè vivunt, ac siccam alvum habent, hi omnes sani fieri non possunt humanâ arte, quantum ego novi; sanant quidem hoc optimè dysenteria si successerint, sed & aliæ eliquationes valdè prosunt quæ ad infernas partes tendunt. Qui verò juvenis est, & circa articulos nondum tophaceos callos habet, & accurate vivit, & laboris amans est, & alvum habet vitæ instituto probè cedentem, hic sanè Medicum intelligentiâ præditum nactus, sanus fieri poterit* (a). Oh Hippocrates, pauca observanda posteris reliquit vestra sagax diligentia! Tria tempora quæ superiùs distinguebamus in podagrâ *, num tua sunt? De alvo quæ asseris, sine nostris applicare; dysenteria si successerint sanari optimè jubetis podagricos, atqui horum duos, fistulâ ani & hæmorrhoidibus si non curatos saltem maximè sublevatos vidi. Erat igitur affectum abdomen. Suppositorio ex sapone quidam alvum sibi proprio nutu excitabat, unde levamentum in podagrâ; glandem hic suadet Hippocrates (b), lino quæ crudo, non verò linteo ut quidam typographi scripserunt urere *quocumque loco dolor forte confederit* (c), id apud Recentiores expertum est (d). Præterea *balnea, tepesactoria, fomenta emollientia, alvum subducentia, refrigerantia, clisteres, glandes, cumque dolor levatus fuerit medicamentum infra purgans, postea*

(b) De affect.
sect. 5 cap. 8.
(c) Ibid.
(d) Vid.
Heister Chi-
urg.

ferum coctum aut lac asininum, quæ ab Hippocrate suadentur (e), calida medicamenta haberi nequeunt; calidis saltem & purgantibus remediis curationem instituere Hippocratem dici nequit.

THESIS CIII. In digito non est podagra, ast duntaxat pomum sive fructus radices, ideoque etsi digito abscideris non proinde podagram sanaveris*; itaque podagra est character morbidus seminaliter in spiritu vite insertus, qui sue maturitatis terminis fructum gignit; podagrici primum agitantur in precordiis, & tam internas potuum & ciborum, quam externas aeris vicissitudines sentiunt, imò & sæpe has futuras presagiunt; quare patiuntur febriles motus primum circa officinam spiritus vitalis, ac quidem paroxysmi initiis; etenim primi motus è precordiis ascendunt, sedem animæ sensitivæ adoriuntur (a); an igitur asserere licet ex Helmontio podagram sedere in spiritu vitali? An podagra dici potest morbus contagiosus? Præterea jamdiu internum saponis usum aquis nostris in podagra addendum esse propositum est (b).

OBSERV. CXLVII. Maximam arenularum quantitatem elicuere aqua Bannieres font. Salut. & Lasserre ex vesicâ virginis hystericae, nephreticisque doloribus vividissimis tentata. Huic autem melius atque diutius subveniebant aqua Bonnes tametsi arenulas non elicerent*.

OBSERV. CXLVIII. Calculos plures aquarum Bannieres font. Lasserre, usu quotannis deponebat urinæ vir 40. annos natus, fucus & biliosus, dolore rheumatico tentatus; duos per annos adivit Cauterès, epotisque aquis Laraliere, nephretici doloris calculorumque excretionis immunis per triennium perstitit*.

THESIS CIV. Bonnes igitur & Cauterès aquis minor excernitur calculorum quantitas quam Bannieres; nihilominus Bannieres nephreticos quosdam minus sublevat quam Bonnes & Cauterès; an aqua illæ ultimæ magis formationi calculorum opponuntur, fucci nutritii plethoram præbendo, hincque lapillos insensibiliter excludendo. Sic non paucos vidi qui spontè matutinis horis globulos vel granula dura veluti calculosa, tussi excreabant, & qui aquarum Bonnes usu abundè expuebant absque calculis his. Unde calculorum excretio adaucta vi medicamenti, hujus faustos effectus non semper argueret; dari enim potest occasio generationi lapidis utendo diureticis (a); eâ enim proportionem quâ primi calculi eruuntur à renibus, alii crescunt.

OBSERV. CXLIX. Vetula quæ à decennio calculos cum urinis excernebat, insultu nephritidis vividissimo tentata fuit, impeditumque pectus; sputorum copiam cum bonis ægræ rebus elicuere aqua Bonnes*; ast in convalescentiâ, sub linguâ versus gingivas, visus est tumor ex quo, apertâ sponte oris membranâ, prodiit calculus similis iis qui ab urethrâ prodibant. Jam tum multò minorem calculorum & arenæ copiam reddidit. Notandum insuper ægram à morbo illo gulæ minùs indulgere.

THESIS CV. An malacia hæc, morbi vel diætæ effectus habendus, vel mutationis quæ in renibus accidit. Annotari accuratè vellem in nephritide ipsamet, ut ut irregularis morbus videatur, initium, progressum & augmentum reperiri; ita ut morbus hic omnibus aliis in eo assimilari queat. Præterea podagræ germanam hanc non immeritò dixere, hæmorrhoidaliumque symptomatum familiæ certò annumerandam; hemicranie nephritidem succedentem ter notavi; compescebatur hemicrania, dum calculorum formationi allaborabant renes; hinc intemperies omnium ferè viscerum sunt veluti confirmata, antequam dolores nephretici oriantur (a).

OBSERV. CL. Clariss. Desault calculum in vesicâ solvi voluit injectio-

(e) Hippoc.
ibid.

* Thef. 69.

(a) Helmont.
volupe viventi-
um morbus
antiquitus pu-
tatus.

(b) Lettres
contenant des
Essais. ann.
1746. post D.
Bouillet, Ele-
mens de Me-
decine.

* Bannieres
Bonnes 1752.

* Cauterès
1752.

(a) Ballon,
Epist. lib. 2.

* Bonnes
1752.

(a) J. Casus
Claudius
apud Manget.

(a) Dissert.
sur la Pierre.
(b) Meigh.
Ioc. citat.

(c) Lettre
conten. des
Essais.

(d) James.

(e) Ballon.
lib. de calcul.

ne *aquarum Bannieres* (a) huic assentit Clariss. Meighan (b); plurima post medicos illos super iis expertus sum; calculos aliquos solvebam ex iis qui sunt lateri similes; alii pertinaciter diuque in ipsâ fontium scaturigine in variis detenti resistebant (c); nec quemdam latet in ipsâmet aquâ communi solvi calculos, unde multa desunt adhuc colligenda, experiunda. Morbi autem illius prophylaxis præcipua digestionis in ventriculo integritas erit; num, uti quidam putant, in lacte vis calculos solvens (d), dum Galenus se notasse ait *quibusdam ex diuurno lactis usu lapides in renibus concrevisse* (e), dumque asserit Ballonius *omni à lacte temperandum præterquam asinino in hoc morbo* (f)? Remedii *Stephens* dicti usu febrim oriundam vidi, unde suppuratio in rene altero, ægri mors; an febris hæc ipsa num calculos friabiles aliquot solvere poterit? Ita ut lithonriptica maximè agerent febrim excitando; quod etiam *aquis nostris* proprium est. Mannæ in nephritide vis à Sydenhamio laudata, an ex mannæ virtute fundente, an potius ex eo quòd intestina mannæ ope benignè detergantur, motusque eorum inæquales compescantur?

* Bannieres
gestis ubi sup.

OBSERV. CLI. Militem 32. annos natum, biliosum, cujus in integro ferè corpore herpes cutem exedebat, ut & mendicum horrendâ porrigine laborantem, curavit *Bannieres balneum du Foulon*, quod pro morbis cutaneis specificum habetur*. Famâ docemur leprosum *Bareges* sanatum fuisse; sua etiam super iis miracula habent *aqua Bonnes* & aliæ.

OBSERV. CLII. Nobilissimum virum in iuventute effrenæ libidini deditum, infestarunt maculæ quædam subrubræ in utroque crure, versùs ætatem 60; in crustas subalidas & squamosas desierunt maculæ; rectè peragebantur functiones; optimè se habebant gingivæ; quælibet fuerant tentata remedia; lac cum antiscorbuticis pro omni alimento, *aquas Bareges font. calidi* identidem pro potu ordinario, *balnea temperata*, frictiones aliquot mercuriales præscripsimus; hæc medelâ fugatis crurum maculis, viribusque necnon obesitate restitutis, perfectam se obtinuisse sanitatem existimavit æger; suadebamus tamen antiscorbutica hyeme adhibenda, atque cauterium, cum victus ratione, quibus omninò neglectis, rediit anno sequenti mœstitiâ correptus, eodemque ferè morbo tentatus, quo tunc non curatus est.

OBSERV. CLIII. Herpetibus, quibus tantillùm exsiccatas ægerrimè statim laborabat ventriculus, inquinabantur clunes juvenis ingeniosissimi, melancholici, & valdè dissoluti; frustra adhibitæ fuerunt frictiones mercuriales atque remediorum omne genus; *aqua Bareges* vix aliquid attulere solatii; his si morbus imminuebatur, vires etiam & obesitas pari passu.

OBSERV. CLIV. Herpeticum ulcus in brachio senis cachectici discussere *stillicidia* sex, totidemque *balnea Bareges*; oculus ejusdem lateris scilicet sinistri, morbo fuit tentatus die ipsâmet 6. objecta dupla apparebant, ægrumque infestabant vertigines sæpiùs recurrentes; ut suppuratio denuò, cauteriumque in viciniis stabilirentur protinùs curavimus. Tumebat autem pes viri hujus sinister fluxu pituitoso; tot diri cujusdam in pectore vel capite hospitis prænuntia!

THESIS CVI. En curam triplicem quæ manca fuit & imperfecta; an in posterum sanitas accesserit nescio; an recidivæ tot in herpetibus accidunt, ut morbo eo nihil invictum magis videatur; ipsemet ægrorum animus angore immedicabili vulneratur; hinc morbus nimium confirmatur; *atrabilaria enim mentis emotiones non sunt conducibiles* (a) præterea herpes *difficiliter submoveri possunt quemadmodum cancri oculi* (b); cicatrix enim hic vix effingi potest, vel callositas cuti adhærere; morbus etiam hic externus

nil

(a) Hippoc.
prædic. lib. 2.
cap. 7.

(b) Hippoc.
prædic. lib. 2.
cap. 9.

nil nisi imago internæ viscerum labis. Quidam perpetuo herpete laborabat; circa diaphragmatis cum costis adhæsiōnem; herpes si fortè imminueretur illicò aderant asthmatis symptomata quæ brevè evanescebant suboriente denudò herpete; ad dextrum autem latus magis extendebatur quàm ad sinistrum. Mulierem vidi viscerum convulsionibus laceffitam quorum insultus solvebatur herpete ad interiora cruris dextri oriente; si collaberetur herpes, inde abdominis procella; sic oculus convellebatur in Obs. 22. ex herpetis exsiccatione; sic in Obs. 33. in clunibus dum herpes imminuebatur, stomachi angor illicò adaugebatur. Porro non *periculosos* (c) herpes pronuntiavit Hippocrates, quod, ni turbulenter agitentur, vero consentaneum videtur; hinc multi evanescent dum remediorum ipsorum obliviscuntur ægri. Sine igitur herpes sponte sua tempora percurrere, sponte cadent, quod non rarò evenit; hinc remedia quorum ope herpes brevè imminuuntur & evanescent, uti *aqua Bannieres* & alia ex arte comparata, curationem directè moliri non videntur; & licet *aquis Bareges & Bonnes*, primò adaugeantur herpes, neque tamen ideo nocivæ protinùs habendæ *aque* illæ. Hinc quæ medicamenta citò nimis herpetem exsiccant viscerum stragem minantur.

THESIS CVII. In parte quâdam glandula v. g. suppone fluxum varicosum* cum callositatum copiâ*, præterea dolorem exquisitissimum †, pars hæc ad se transpirationem evocet*, nec desint inflammationis, suppurationis atque cicatricis* imperfectæ conamina, neque marasmoidea dispositio †, cancer erit: vix definiendus morbus, insolubilis stricti & laxi turbo*, effrænus mali hujus utriusque vortex, maxima quæ potest heberi in parte adhuc viventi complicatio, magis aut minùs evidens aut occulta. Partes in quibus *texture laxitas naturalis adest* (a) obsidet pestis hæc; dolorem lenientibus aggredieris? varicosa & œdematosa laxitas augetur; suppurationis & resolutionis laborem dolor idem recusat cum callositatibus; transpirationis torrens obturationi opponitur. Cauterii ergò naturalis hujus effectus primò servandus, dolor compescendus, pituitosus fluxus impediendus varicosusque, ita ut indicatio contraindicatione non vincatur. Cancer nescit habere crism; diu insensibili modo serpit in corpore, vel ab incunabulis herpeticâ labe sæpe fovetur, tum & acerrimi ingenii pathematis; transpiratio mutatur, pel- litur ad partem unicam, tumor oritur, vasa *varicosa contorquentur* (b), brevè non rarò ad tempus secundum pervenit, & ad tertium, in quo tandem plerumque oppugnatur, licet in illis nil morâ timendum magis.

OBSERV. CLV. Carcinomati *aquas nostras*, quolibet morbi tempore, proficuas olim sperabam (a), minora nunc promitterem. Virgini 40. annos natæ, cancro in mammâ dextrâ quæ in lapidem mutata videbatur, tentatæ, alterique religiosæ, quæ post ictum, schirro in mammâ dextrâ laboravit, nihil profuerunt *aqua Bareges**.

OBSERV. CLVI. Pro ulcere linguæ ad dextrum latus calloso, sanguinolento, & aspectu exhorrendo (tumentibus etiam parotide & glandulâ maxillari ejusce lateris) *aquis Bareges* nullo cum levamine usus est sacerdos senex, biliosus, aliàs hæmorrhoidibus obnoxius, morbosque non paucos ex bile, ut aiebat, passus, aliunde tumentibus tibiis*.

OBSERV. CLVII. Infeliciter iisdem *aquis* usa est Virgo cancro aperto in mammâ dextrâ correpta, ut & alia cancro in rimas diviso in mammâ dextrâ laborans, in eâ erysipelate afficiebatur mammilla & fissuræ adaugebantur*.

OBSERV. CLVIII. Cancro laborabat Puella in nasi latere dextro, tegu-

(c) Hippocub. sup.

* Thef. 76.

* Thef. 82.

† Thef. 89.

* Thef. 22.

* Thef. 92.

† Obsery. 92.

* Thef. 75.

(a) Paul. Ægineta lib. 4. cap. 26.

(b) Celsus cap. 18.

(a) Lettres contenant des Etais.

* Bareges 1750.

* Bareges 1751.

* Bareges 1750.

mentâ tantum corrodebat ulcus, fiebantque interdum crustæ albidæ & friabiles uti accidit in porrigine; ulcus adaugebant aqua Bareges, & nasi cartilagine carie afficiebantur*.

* Bareges
1752.

OBSERV. CLIX. Valde intumuit & dehifcebat, rimulas ruberrimo colore micantes monstrans, viduæ mamma cancro afflicta, ex usu aquarum earumdem*.

* Bareges
1751.

OBSERV. CLX. Cultro mammâ mulieris excisâ, ulcus sanandi causâ aquis Bonnes usa est, extensum, prolatum fuit ulcus, alteraque mamma schirrodea facta est*.

* Bonnes
1752.

OBSERV. CLXI. Fluore albo post partum laborans nobilis mulier in Angliâ, adstringentibus usa fuit, unde dolor in uteri regione, febris & marcor, non enim continuo supprimendus fluor hic (a); aquis Bareges omni modo tentatis, hæmorrhagia quæ semper aderat augebatur, balnei ipsiusmet aquam rubro colore tinctam vidisses, quod cum aliàs experti fuisset, minùs ex eo perterrebamur; nil tamen cura nostra conatusque profecere, mulierem hanc fato extinctam quibusdam ab illinc mensibus audivimus*.

(a) Ballon.
conf. 62. lib.
1. ex Galen.
& Actio.

* Bareges
1751.

THESIS CVIII. Nihilominùs cancos ad suppurationem & cicatricem in ulceris parte majori, aquarum ope, accedentes observavi; Balnea temperata dolores certò imminuunt; an si primo tempore aquæ adhiberentur ex arte morbus hic oppugnari posset? Carcinoma in superioribus partibus ut plurimum reperiri Celsus habet (a); sic Hippocrates summas partes occupare cancos ait (b); quod utique ut plurimum verum est; sic cancrum in latere dextro potissimum observabis; aliquot in sinistris partibus vidi, sed multò plures in dextris; sic Bareges aperto cadavere mulieris, cancro in mammâ dextrâ jamdiu laborantis, pars dextra uteri schirrodea fuit (c). Corpus nostrum uti ex duabus partibus in medio, velut in axe, simul unitis fabrefactum videtur, ita lateri cuilibet corporis jura sua haud recusanda esse certissimum, quod apud Antiquiores magis quàm apud Recentiores evulgatum; sic varicofi fluxus in dextrâ parte nobis frequentiores visi sunt; sic & herpes qui zona, vulgò dicuntur, regionem dextram sæpius obsident; sic in choreâ Sancti Viti latus dextrum magis affici contendunt viri expertissimi (d).

(b) Lib. 5.
cap. 18.
(c) Hippoc.
prædic. lib. 2.
cap. 8.

(c) Darium

(d) M. Joann.
Baptist. Basse-
ville, Doct.
Medic. Paris.
sens. cum pa-
tre suo Clariss.
Ambiano præ-
dico.
* Observ. 92.

THESIS CIX. Callositas in morbo isto num spes unica, quomodo porrò producenda foret? Cancræ dicti radices quid sunt aliud quàm cicatricis ad ossa productio*? Mulierem cancrum suum hirudinum ope maximè sublevantem novi, quod denuò cum experirer non succedebat. Lacte, præsertim dum alvum sistit, non rarò inflammari cancrum observavi, unde lac, alimentis aliis parcissimâ dosi adhibitis, postponendum videretur; cauteria duo vel tria ad latus corporis affectum, quæ transpirationis evacuationi faverent, num hîc emolumenti aliquid præstarent? Dorsi dolores inter symptomata cancræ rectè sanè apponuntur (a); præterea stomachum semper magis aut minùs peccare in iis expertus videbit; vomitu enim vel diarrhæis vel colicis obnoxie sunt; & procul dubio febris semper adest oculo videnda Medico. Ex Hippocrate (b) odoratus sensum amittunt cancro laborantes mulieres; quamdam novi cui hoc accidit ex cancræ solummodò latere, pupilla etiam oculi vicinioris summè mutata fuit & convulsione acta, auris lateris hujus hebetudo aderant cum susurro perpetuo.

(a) James
Dictionnair.

(b) Hippoc.
de morb. mu-
lier. lib. 2.
cap. 20.

(a) Dissertat.
sur les Scrophu-
les.

THESIS CX. De scrophulis alibi scripsimus (a); causam scrophularum succum nutritium habui, minùs rectè elaboratum quàm ut lamellas uti par est flexiles effingeret, unde in motuum corporis œconomiâ perversio seu scrophularum symptomata primaria; turba autem hæc primum morbi tem-

pus ponit, quod potissimum in pueris antequam tumores exoriantur apparet; in 2°. statu crescunt tumores, adest in corpore febrilis motus, textus cellularis malè compositas lamellas omnes destruens; in 3°. callosi sæpe tumores facti sunt & irreductibiles; hoc autem in statu ultimo cauteria, medicamentorum privatio & regiminis ipsiusmet, quoad alimentorum qualitatem (imminutio enim quantitatis necessaria) requiruntur; in 2°. statu mercurii usus cum *aquis nostris*, Kinakinâ, & antiscorbuticis profuit, excretoriam febrim augendo, atque dirigendo. Hinc lamellæ succi nutritii inquinatæ suppurantur, per excretoria expelluntur & ad glandulas non proferuntur. Primum statum quis castrabit? Quis gressum morbi in illo impiediet? Hunc excitandum aliquandò fore putavi. Observationum decade doctrinam hanc confirmavi (b). Num rachitis ad scrophularum familiam pertineret? Ad ossa hîc appellunt fluxus aquosus atque pituitosus, qui in scrophulis glandulas afficiunt, adest etiam in rachitide excretoria critica perturbatio, quâ pueri liberantur, vel, ut aiunt vulgò, *se demouent*, quæ ad scrophularum tempus secundum & tertium facilè referes.

(b) Quæ ferè omnes sunt in Diarhis.

OBSERV. CLXII. Puer annorum ætatis 8, cujus eminebant oculi tumebatque caput, & qui solito majori ingenio pollebat, gibbosus factus est ad vertebrae lumbares inversâ spinâ; tumebat venter, emaciabantur extrema corporis, plurimumque angebatur æger dum ambularet: *Balneis temperat. stillicidio*, potuque *aquarum Bareges* intra 15. dies ferè omninò evanuerè symptomata, prostratæ recuperabantur vires, sanitasque perfectâ speranda videbatur. Ad spinæ dorsalis partem infimam, tantâ tenebatur debilitate puellula, ut motu prorsus orbarentur crura, motum iis aliquatenùs impertitæ sunt *aqua Bareges* *.

* Bareges

1751.

OBSERV. CLXIII. Gonorrhœa virulentâ à 15. diebus phymosi cum præputii inflammatione, dolore vividissimo, & urinarum fluxu difficillimo, laborabat juvenis plebeius; bis celebrata fuit venæsectio; lactis usum recusavit stomachus; pro ptisanâ, me consulente, *aquam Bareges* hausit, (erat enim fortè in fontium vico), intra biduum composita fuere symptomata, pus laudabile fluxit, tuncque adhibitis *balneis temperat.* atque *stillicidio*, consopita sunt dolor & erectio, laxatoque præputio apparuit glans scatens ulcusculis, vulgò *chancres*; medelâ eâdem perstante cicatrix in illis accessit, tum membranam dartos infestavit calli plurimi lentium figuram referentes; id temporis à *Bareges* discessit æger; tribus elapsis mensibus hunc *Pali* videbam, seduloque peripiciebam, omnia penitùs symptomata evanuerant *.

* Bareges

1752.

OBSERV. CLXIV. Testiculos juvenis infestavit gonorrhœa virulenta, necnon suppuravit eorum alter, inunctiones mercuriales noluit adhiberi æger, ipseque *aquam Bonnes* pro potu ordinario lacteque bis in die usus est; bolos panacæ mercurialis post 15. dies respuit, ulcus injectionibus, & lotionibus ex *aquâ* eâdem curatum est; absoluta cicatrix, exaruit fluxus seminis & puris, atque jam tunc perfectâ potitus est sanitate juvenis. Sic alium curavere *aqua Bareges*; hunc cum testiculorum ulcere necnon gonorrhœa virulentâ insanatum reliquerant frictiones locales atque boli mercuriales per tres menses vorati *.

* Bonnes

1752.

OBSERV. CLXV. Balneorum *Bareges font. la Chapelle & de l'Entrée* usus, ipsarumque *aquarum* potus cum lacte permixtus, juvenes duos gonorrhœa virulentâ cum inflammatione correptos maximè sublevarunt; fluxus celeriter tempora sua percurrebat, à mercurialibus quibuslibet sese abstinuere, utrumque anno à curatione hâc elapso vidi optimè valentem *.

* Bareges

1752.

OBSERV. CLXVI. Mulierem, quæ annos 12. degerat cum marito quæ hoc temporis spatio ter lue venereâ fuerat correptus, infestabat à sex annis fluor albus, forsan venereus, aderat enim urens doloris sensatio cum nympharum exulceratione absque dorsi dolore & gravitate; persistabat fluor præsentibus menstruis, nuncque albus, nunc flavus, nunc viridis lintea inquinans; *potum aquæ Bareges fontis la Chapelle, fontis calidi vulgò la Royale, lactis usum matutinis horis, balneaque temperata fontis de l'Entrée præscripsimus*, imminuta fuit gonorrhœa, quæ demum planè sistebatur*.

* Bareges
1752.

OBSERV. CLXVII. Papulis ulceribusque coopertus est puer bimus, cujus mater lue venereâ à marito fuerat infecta; hæc binis bubonibus, ptisanæ sudorificæ usu bolorumque mercurialium, curata fuerat; tumuit mammarum altera, atque in eâ apertum est ulcus, post tumorem quem lacteum crediderunt, *potus & balnea aquæ Bonnes* cum frictionibus bolisque mercurialibus, puero matrique præscripta fuere; *aquis tantùm & balneis* utebantur, sanitatisque habitum speciosorem obtinuerunt*.

* Bonnes
1752.

OBSERV. CLXVIII. Bubone venereo aperto & suppurante laborabat libidinosus quidam, neglecta fuit hydrargyrosis; intra tres dies ter inebriatus est æger, tuncque siccatum est ulcus, tumuerunt magnoperè omnes colli ejusce lateris glandulæ, imprimis parotis orisque interiora, ita ut gingivæ palatique velum putrida viderentur; suppuravit oris tumor medicamentis solitis, remissâque febre restituta fuit bubonis suppuratio: oris ulcus, bubo atque glandularum tumor usu *aquarum Bonnes* evanuerunt; jam tum optimè valere visus est æger*.

* Bonnes.
1752.

OBSERV. CLXIX. Extremarum corporis partium dolores vividissimi; herpes in cutis pluribus locis, tussis cum sputis *mucosis* & respirandi difficultate, virum ter olim gonorrhœâ virulentâ correptum, irregularique methodo curatum infestabant; à lue venereâ hanc symptomatum catervam oriri suspicantes *aquarum Bonnes potum & balnea*, veluti præparantia, præscripsimus; hæc autem ope unicâ cuncta evanuerunt symptomata, fueruntque restitutæ vires, ita ut æger mercurium in usum adhibere noluerit*.

* Bonnes
1752.

OBSERV. CLXX. Hydrargyrosim malè administratam bis incassum expertus erat vir libidinosus & melancholicus, lue venereâ laborans; cancos venereosque bubones secutæ sunt exostoses duæ, (una nimirum juxta supercilium sinistrum, altera super sterno cum ulcere) genu lateris sinistri œdematosa, dolores nocturni vividissimi, macies viriumque prostratio, ac denique jecoris & lienis tumor durus & indolens, atque diarrhœa cum febre; sic ægrotabat cum adivit *Bareges*; abjectum ventriculum recreare primò curavimus; 5^a. ipsâ die ex *potu aquæ font. calid.* lac cum *aquâ* permixtum non ægrè tulit; quia autem semper frigebat æger balnea tepida proficua fore censuimus; hæc insomniam adauxere, febrisque recruduit, expectantes quiescebamus nec ultra progressi sumus; aliquatenus fuerunt restitutæ vires, imminutæ exostoses, genuque œdematosa, in ulcere cicatrix vegetavit, dolores fermè evanuerunt, neque tactu ab *octavo balneo*, jecoris & splenis tumorem amplius percepimus; cætera in eodem persistenter statu; ob imminentem hyemis tempestatem mercurium adhiberi nolimus*.

* Bareges
1752.

THESES CXI. Hæc historicè narrata sunt, nec dicant nos morbum venereum *aquarum nostr.* ope curari contendere; id enim neque putamus, nec proponimus; ast quæro, quod quærere sanè licet, an ægroti omnes de quibus mentio facta fuit, * venereo morbo laborare putandi sunt? Quid si mercurio usi fuissent? Num dubium idem remaneret? Sc-

lus & unicus mercurius, num antisiphiliticâ virtute pollet? Num demum omnimodè inconcussa manebunt effata hæc? *Nullo alio præter mercurium medicamento morbus venerens curari potest; mercurius nulli alio morbo, præter morbum venerum, prodest.* Num morbi vires, mercuriique jura in posterum determinanda rectius fore sperandum? Morbus autem hic modo suo contagiosus, in progressionem assimilari posse vulnere videtur; serpit enim à parte in partem, irritationeque quaquaversum extenditur in tempore primo; irritationi huic postea succedunt tumores, ulcera, inflammationes aliquot, demumque partes omnes inquinantur ad ossa usque, unde tempora duo morbi ultima sæpe miscentur. Cellulare organum morbi sedes præcipua erit, in eo serpit veluti caries in ossibus; hinc naturæ viribus excitari non potest excretoria perturbatio generalis, cui favet mercurius; hinc hydrargyrosis, nil nisi febris species dirigenda juxta severiores artis leges: *hydrargyro enim tanquam veste quodam ad amoliendum corvellendumque vivimur (a).* An verò aquis nostr. crisis febris hujus spontè excitari possit, an saltem usus earum maximè mercurii applicationi favere queat? Ulteriori indagine perpendendum relinquamus; id unum annotantes scilicet *aquis nostr.* jura sua non recusanda, in morbis vesicæ vel urethræ, qui callositates partis hujus vocantur, observatio super iis confirmavit quæ analogia docet (b).

(a) Ballon. confil. 2. lib. 2.

THESES CXII. Maculæ purpureæ vel livescentes, præprimis ad extrema inferiora corporis, gingivarum rubor, tumor atque mollities, faciei tumor aut horridus livor, viscerum abdominalium dolores irregulares atque membrorum, marcor totius corporis aut œdematia, hæmorrhagiæ variæ ex cavitate quâlibet, virium debilitas, viscera contentis turgida, pulsus irregularis valdè, hæc omnia magis aut minùs sibi mutuò auxiliantia, *scorbutum* hodie audiunt; in ulcera maculæ prætereà degenerant, retrahuntur summè anus & umbilicus, fætore inquinatur os, urina vehit rubra, crocea, nigra aut fusca: morbus hic partes omnes labefactare potest, huic etiam natales præbet morbus omnis malè judicatus. Scorbuti natura, genium, indoles, atque progressus forsan patebunt ex partis peculiaris scorbuti affectæ sedulo examine. Exemplo sint v. g. hepar aut lien. Omnium in confesso habetur viscera hæc, in scorbuto defunctis, spongiosa, mollia, tumida sæpe reperiri, & facili negotio lacerabilia, tum & facilè dum sui sunt juris ad putredinem vergentia; quæ verò in ipsis acciderint, ut sic mutarentur docet analogia. Memini Kerkringium hepar ex equo cursûs labore demortuum extraxisse, idque viscus facillimè in putrilaginem versum; Riolanus econtra hepar ex homine extractum multis diebus servabat, quin putresceret, unde Kerkringii observationi Riolano nulla fides (a); porrò Riolani observatum nullus negavit; ast Kerkringio etiam fides habenda; equi enim hepar contritum, maceratum, in echymosim versum fuit cursûs opere; hepar autem & cætera viscera in scorbuto sic se habere verosimillimum; carnes animalium tenerrimæ fiunt cursu, succussionibus, motibus quaquaversum distractæ; atqui hæc cæteris paribus in scorbuto obtinent; paulatim enim frangentes & lacerantes partium omnium structuram vires haud desunt, quod sic probatur.

(b) Plura super habent D. Bentejac & Duco fumigeratiff. Chirurg. Bareges.

(a) Vid. Bonnet sepulcret. de hepate.

THESES CXIII. Dolores hysterici ubi discesserint, teneritudinem qua tangi recusant relinquunt, ac si fuissent verberata carnes (a). *Damisella efflorescebat aliquando in toto corpore pustula nigra; capiti ista eruptio, cum annos undeviginti nata, decussa equo, humi prostrata, sanguinem ore rejecit; credibile internam fuisse*

(a) Sydenham. procell. integri.

*fuogillationem & echymosim, cujus est soboles efflorescentia pustularum, qua aliquando peculiarem diathesin partis sequitur, velut in Termintho cui pustula in febre appa-
paruerunt in tibiis, ex eo quod sublienosus esset, inquit Hippocrates, Epid. lib. 2.
sect. 2. (b). En scorbuti graphicè depicta causa vera, continens, essentialis,
& Medico perpendenda*. Imò nullus nescit scorbuticos hysteris & hip-
pocondriacis symptomatibus maximè obnoxios; indefinente tractu, succu-
sionibusque indeterminatis partes, viscera, corpus omne cellulare, pulposa
vascula molestantur; nodis velut infinitis constringuntur; unde collabuntur
& malè nutriuntur, flaccida fiunt; hinc variæ series echymoseos, callosita-
tum & constrictionum effinguntur in partium perenchymate; nullâ securitate,
ordine nullo fruuntur viscera, indeque fluentes oscillationes manca omni-
nò; *verberata* haberi debet quælibet partis fibrilla. Hinc patet scorbuti pri-
mum tempus, status primus. Partes demùm collabuntur, vascula non con-
tinentur, nec viribus aguntur, in remotissimis à corde anfractibus, præpri-
misque in spongiosis textûs cellularis loculamentis plethoræ, humorum
quies, tumores irregulares, vel maculæ quæ nil nisi echymoses à causâ in-
ternâ, hæmorrhagiæ, fluxus irregulares gingivarum, viscerumque omnium
mollities, verbo scorbuti tempus secundum; cui brevè fluxus in cavitate omni-
coporis, viscerum immedicabilis labes, suppurationes atque ulcera & gan-
grenæ succedant necessum est, unde tertium scorbuti tempus, plurimorum
morborum finis, cum morte sæpe mutandus. Adest enim perpetuò febris ve-
luti suffocata, nullam potens habere excretionem aut crism.*

THESES CXIV. Pulsus in morbo illo constrictio, irregulares motus *Eu-
galeno* apprimè depicta, motuum in corpore inæqualem distributionem de-
nuntiant. Dolores in cruribus familiares, difficillima quandoque purgatio in
scorbuticis, aut sensationis teneritudo, viscerum inordinatas oscillationes
probant. Gingivæ demum hic constrictæ, illic molles, callosæ atque flaccidæ
simul, in visceribus haud disparia accusant phænomena. De ani & umbilici
retractione quid colligendum? Certò diaphragma ad superiora ferri cum
hepate, cujus ligamenta umbilicum intrò trahunt: quoniam etiam colon ex
eo ad superiora vergit, hinc anus intropellitur. Est igitur in visceribus abdo-
minis incuneata, impacta labes scorbutica, *sic omnium simul vitiorum conversio
cachexia (a); intestinorum adest difficultas continua; causa est ab exercitationibus
quies, ab ingentibus laboribus otium; nutritio non perficitur, neque optimus neque
boni coloris sanguis procreatur; malo habitu usque ad ventriculum grassante (b).*

THESES CXV. Neque dubitandum in morbo illo massam humorum variè
mutari, est mutationes illæ observatione edocendæ sunt, non verò fingendæ,
verborum nec ambagibus obscurandæ, neque, ut ita dicam, *divinanda (a)*;
atqui in scorbuticis sanguis sæpe albuminosâ materie expoliatur, ita ut hinc
dissolutum clament sanguinem eum; succi autem nutritii privatio hæc sangui-
nem ponit, inertem veluti castratum, ut potè quod succo, quo partes appri-
mè inter sese adhærent, exspolietur; exspoliatio hæc in scorbuto effectus erit
malè digestionis fungentis stomachi, vel labes venarum lactearum, quæ chy-
lum malè sugunt, aut materiei transpirationis copia sanguini immixta, suc-
tique alibilis coalitionem & præparationes impediens, ita ut quod in ma-
ralmo id etiam & in scorbuto accidat; & adest sanguinis partium integran-
tium pejor miscela quæ fieri potest; quoniam excrementa retinentur, quasi do-
lium vino plenum agitaretur fexque vino misceretur, quod motui solummodò
tribuendum. Confitentur sapientiores spontaneorum humorum mutationum
affectæ, *scorbutica affectionis naturam prorsus incognitam, quoad esse, quoad origi-*

(b) Ballon.
epid. lib. 1.
pag. 98.
Thef. 32.

(a) Scorbutum nunc quidam dicere amarent

(b) Vid. Aretæum de diu-
turnor. affect.
causis cap. 16.
multaque à
Receptoribus
exscripta repe-
ries.

(a) Vid. §. V.

nem & modum agendi in corpore (b). Vix intelliguntur aliqui, dum præscribunt esse in scorbuto *temperandam acrimoniam in genere & specie*. Num scorbuti nomenclatura, vel & natura terminis circumscribi possent & deberent? Morbus omnis ferè chronicus scorbutum audit pluribus, dum alii existentiam ipsammet ejus morbi negarunt (c). Qui morbum omnem antiscorbuticis curabilem pro scorbuto habebit, Ipecacuanhæ quotidianos effectus, totidem dysenterix curas habeat oportet, &c.

(d) James
Dictionn. de
Médicin. scor-
but.

(e) James
loso citat.

THESES CXVI. Ad scorbuti curationem quod spectat, num antiscorbutica; qualia spontè natura in vegetabilibus aliquot præbet, & quæ mucosâ substantiâ ditantur cum condimento, ex eo præcisè scorbuto favent, scilicet ex eo quòd alimentum præbeant quod *alacilna materiei* consociatum, vias chyli aperiat & vascula torpescencia suscitet, & nutriat? Minerale aquas Hofmanno novimus multum commendari, etiam in scorbuto confirmato; eas in primo statu, vel primo tempore morbi hujus favere, ut sistatur vel mutetur putamus; 2°. & 3°. nocere posse minerale aquas timemus; nulla enim hîc excitari valet critica perturbatio quin viscera dilacerentur; ter scorbutum vidi cui *aqua Bannieres, Bareges, & Bonnes* lethales fuere. Jure igitur & meritò scorbutus inter morbos dubios * nobis annumerandus, dubios quoad naturam vel definitionem, descriptionem, aut diagnosim, & quoad curationem; unde ignota hæc labes extendi, morbis omnibus applicari non posse videtur; scorbutum enim cum *Bontekõe* v. g. morbum omnem appellare, idem est ac si diceretur ignotus est morbus omnis; juvat potiùs scorbutum ignotum, notissimis quantum fieri potest explicare, & symptomata quæ scorbutica habentur ex morborum cognitorum naturâ dilucidare; quid proinde scorbuto supererit?

* Thes. 99.

V.

MORBUS unus est, unica existit curatio; morbus enim omnis, excretionis labor habendus, quem, dum sanabilis est, excretio solvet. Principium illud, systema vel *ideam* (a) perpetuò meditari oportet: secus nil proficies: singula enim nullâque ex parte connexa dogmata, vera licet, vix profunt; Remediorum saltem usus, applicatio, effectus nullo præsidio meliùs nosci valent, quàm ex symptomatum syndrome, comparatione, concatenatione; exinde *aquarum nostrarum* nunc explicanda remanet vis & actio, quâ morborum excretionibus favent vel nocent; hinc forsitan leges assignari poterunt quas non recusabit mens sana, documenta indeterminata nimis respuens.

(a) Verbum
familiare Bal-
lonio.

THESES CXVII. Instituti autem nostri ratio, (quod apprimè notandum), solummodò postulat, ut *aqua nostra* perpendantur, *aqua* inquam *Minerales AQUITANIÆ*; neque enim inquirere nostrum est, an apud exteros, aut in Gallix tractu Minerale aquæ eâdem vi pollentes reperiantur; an & quo usque aqua ipsa pluvialis aut fontana, calida vel frigida, curationem morborum operetur, veluti aquæ Minerale nostræ & aliæ; an morborum curationes allatæ (a), aliis auxiliis fieri possint, juxta leges artis; an demum *aquarum nostrarum* commoda cum incommodis ponderanda forent, ut exinde methodus generalior, certiorque haberetur? Hæc omnia, atque ex ipsis oriunda aliquot problemata, nil ad nos, eo loci. Determinandum porrò quo modo, quâ vi, quâ *energîâ* aquæ nostrates in corpus agant, & quæ ad earum administrationem spectant, cautelæ, præparationes, &c.

(a) In §. 3.
3. 4.

THESES CXVIII. Vis aquarum Mineralium ex effectibus in corpore demonstratur, & ex miscelâ cum humoribus, carnibus, &c. *Bannieres* aquæ non rarò purgant, dosi solitâ epotæ (a), quod aquis *Bonnes & Bareges* rariùs evenit,

(a) Vid. supra
fra Thes. 132.

alvum enim adstringere ipsis non insolitum. *Aque Cauterès & Chaudes* multò minùs quàm aquæ *Bannieres* alvum laxant, paululùm magis quàm aquæ *Bonnes & Bareges*. Nullæ non movent urinas, aquæ *Bannieres* copiosius, tum aquæ *Cauterès & Chaudes*, deinque *Bonnes & Bareges*. Ultimis iis pulsus vividè micat, insomnia non levis quandoque exoritur, cutis magis aut minùs madefit, quod etiam aquæ *Bonnes* operantur, certius quàm aquæ *Bannieres*; aquæ *Bannieres* corporis totius succussiones leves excitare queunt etiam in robustioribus, & caput gravare solent, minùs tamen quàm aquæ *Cauterès & Chaudes*; habent enim *Cauterès* potissimùmque *Chaudes* peculiare aliquid, quo, ut aiunt, *caput afficiunt*; sæpiùs quàm aliæ *inebriare* dici possunt. Omnium usu appetitus ventriculi adaugetur; corpus lætè functionibus vacat. Vix vomitum excitare dici valent, ni adsit ad *emesis* dispositio facilis. Hæc in sanissimis collecta profero. Nec latet potum mediocrem, balnea aliquot in bene valentibus multis, vix aliquam mutationem afferre; ast quæ ut plurimùm accidere visa sunt collegimus. Potus *caffè* cum aquarum nostrarum, exceptis aquis *Bannieres*, potu non malè conferri potest (b).

(b) Calend.
pater ubi supr.

THESIS CXIX. Ægros valetudinarios, & quorum organa quædam naturâ vel alio modo peccant, si perpendas sedulò, multa disces circa vires aquarum. Quorum pectus debilitate afficitur proximâque vel remotâ ad catarrhos propensione, ipsis aquarum *Bannieres* usu respiratio allaborat, thorax stringitur magis aut minùs; aquæ verò aliæ pectus dilatate, emollire sæpe videntur; aquæ *Chaudes & Cauterès* paululùm minùs quàm *Bareges & Bonnes*; hinc ultimæ illæ, scilicet aquæ *Bonnes*, expectorationem non rarò movent & bechici aliquid præ se ferunt, quod aquis *Bannieres* præsertim denegandum, nisi per accidens sputa moveant abdominalia viscera irritando. Qui icteris levioribus obnoxii sunt atque bili, ut loqui amant, citò satis aquis *Bannieres* allevantur, minùs aquis *Bareges & Bonnes* quàm aquis *Cauterès & Chaudes*. Quorum urinæ non rectè fluunt, magis saltem primis curationis diebus moventur *Bannieres* quàm alibi, minùs *Bonnes & Bareges* quàm *Cauterès & Chaudes*. Cutem sudoribus obnoxiam facilè madefieri sperandum aquis *Bareges & Bonnes*, paululùm minùs aquis *Cauterès & Chaudes*, aquis *Bannieres* exficari timendum. Alvus dura saltem ad tempus, aquis *Bannieres* emollitur certius quàm alibi. Quorum caput & pectus facilè excandescunt, ruboreque afficiuntur & calore, *vaporibus ascendentibus*, ut aiunt, symptomata hæc *Bannieres* citius imminuuntur quàm alibi, aquis *Bareges* ad tempus adaugeri non mirandum, curationis verò progressu aquas *Bannieres* hæc symptomata adaugere uti non rarum est observatu, ita explicatu haud difficile, ex dictis atque dicendis.

THESIS CXX. *Styptici* aut *austeri* aliquid habent aquæ *Bannieres*, unde linguam exficcare videntur & guttur aliquatenùs stringere; aquæ *Bareges glutinosum dulce* palato sapiunt, narium posterioribus atque gutturi *nauseosum*, tum & sacchari acido immixti veluti *miculam*, juxta quosdam, vel etiam sanguinem. Aquæ *Bonnes* serum lactis non malè gustu æmulantur, à *striclurâ* aquarum *Bannieres* remotissimæ, cæterùm, *limum*, aut hepar sulphuris, pulverem pyrium, aut ova coctione indurata redolentes, veluti aquæ *Bareges*; aquæ *Cauterès & Chaudes* magis guttur irritant & exficcare videntur quàm aquæ *Bonnes & Bareges*, cæterùm eodem odore præditæ. Ad tactum quod spectat, *Bannieres* aquis, asperitatis paululùm acquirit cutis, nullam asperitatem aut non majorem quàm ex aquâ communi acquirit Mineralibus alteris. Calorem aquarum *Bannieres* siccitatis aliquid habere diceret, sudor earum vi ortus, sudori

fudori ex motu & ex cursu satis æquiparandus ; dum aquæ *Bareges* & aliæ sudorem movent , sudori excretorio critico , cum cutis aliquali *rarefcentiâ* , similem . An aquæ *Bareges* , *Bonnes* , *Chaudes* & *Canterès* , *oleosa* , *unctuosa* , *Lubrica* haberi queunt , veluti levissima saponis , *dissolutio* , contra verò aquæ *Bannieres* , *aspera* , *macra* , *sicca* ? Alibi (a) affirmavi , postea dubitavi ; experimentis enim sæpissimè institutis edoctus putavi , calorem pro lubricitate fortè assumi posse ; ipsa etiam aqua communis calida , vel tepida digitum lubricare videtur , non minùs quàm aqua *Bareges* & aliæ ; aliunde aquæ *Bareges* , *Bonnes* , *Chaudes* & *Canterès glareas* deponunt , vias ipsis induunt (quidquid demùm fuerint glareæ illæ) , aquæ *Bannieres* terram siccam & asperam deponunt ; undè aquæ *Bareges* digitos *muco* induere posse viderentur , dum aquæ *Bannieres* sabulosas lamellas linquerent ; unde hæc *aspera* , illæ *lubrica* .

(a) Lettres
contenant des
Essais, ubi sup.

THESES CXXI. Canones practicos alibi exaratos (a) , hîc exscribam , firmiorique nunc voce proferam , quales aliquot ab expertissimis in aquarum nostratium administratione Medicis excerpti , alios ex observationibus propriis colligens , & ex Autorum monumentis . Canonem si vel unum Patriæ dicaverim , cui artis Magistri assentiantur , satis mihi erit . 1º . Aquas *Bannieres* diureticas , purgantes , *tonicas* habeto : 2º . aquæ *Bonnes* *bechicæ* , aquæ *Bareges* *diaphoreticæ* : *relaxantes* utræque sunt ; 3º . aquas *Canterès* & *Chaudes* veluti medias inter aquas *Bannieres* , *Bonnes* , & *Bareges* , easque stomacho potissimùm dicatas judicato . Ast generaliora hæc dogmata explanare juvat , & ne in verbis hæreamus , quid sit in corpore viventi *tonicum* , quid in eodem corpore *relaxans* , apprimè placidèque definiendum .

(a) Ibi.

THESES CXXII. Pars quælibet (musculus vel aliud organum) dum ex *molli* , *flaccidâ* , debili , tumidâque , facta fuit *dura* & *valida* , *tonum* recuperasse dicitur ; dum antea *exsiccata* , *dura* , *tensa* , *flexibilitatem* , in motibusque facilitatem postea acquirit , *relaxata* fuit ; ast quo modo , quo mechanismo mutationes illas accidere putandum ? *Toni* recuperatio partis & vasculorum actionem , fibrarumque exercitium , cum exclusione aquæ partem gravantis , supponit . In *relaxatione* fibrillæ & vascula quæ ad se se nimis accedebant separata fuere , horum vis & actio ad æquilibrationem naturalem seu ad *libellam* denuò rediere . *Toni* igitur & *relaxationis* redintegratio in parte , nil aliud erit nisi ad statum naturalem subjectoque proprium reductio ; ut enim tonus parti accedat , medicamentorum ope , deesse priùs debuit qualis nunc existere potest ; ut pars *relaxetur* , *relaxatio* necessaria est qualis nunc procurari queat . Quis in corpore senectute confecto partes *relaxare* sibi proponeret , & ad pueritiæ statum reducere ? Quis medicamentorum vi puerorum partes senum partibus similes reddi posse affirmaret ? Porrò hæc utcumque minima , cunctis facilè intelligenda sufficient , ut multorum de fibrarum vi , tono , laxitate , morbis , doctrina judicetur .

THESES CXXIII. Medicamenta num valent fibræ peculiari & unicæ ; fibræ primæ *tonum* impertiri atque *laxitatem* ? Imò quidem . Ast ut hic obtineatur effectus , fibræ moles , structura , constitutio , num mutari debent ? minimè ; contractio enim vel laxitas in musculo fibrarum motum solummodò mutant , non verò constitutionem aut structuram , vel naturam . Porrò structuræ mutationem hanc impossibilem (fibrâ naturam non mutatâ) suadet analogia ex elementis , quæ immutabilia sunt . Fibra magis aut minùs impedita erit , virium suarum faciliori vel difficiliori exercitio donata , neque tamen exinde constitutio vel compages mutabitur (a) . Prætereà medi-

(a) Vid. infr.
Thef. 134.

camina vix fibras primas attingunt, aguntque solummodò in organa composita, nullaque forsàn virtute pollerent, si organa hæc composita deessent. In *callum* mutari fibras inquit, spiritûs vini v. g. applicatione; nil dubium hercle; ast *callositas* hæc tensioni medicabili in fibrâ viventi vix æquiparanda, ipsa enim *callosa* exactè fiens, ex eo naturam amittit, veluti albumen ovi coctum. Escarram in vulneribus spiritûs vini applicatione produci num vides? Escarra corpus extraneum est. *Relaxatio* autem aliquatenùs fovetur ab aquæ in fibrarum interstitiis præsentia, rigiditas ab aquæ absentia; ast ex eo *relaxatio* & *tonus* superiùs definita, precisè non oriuntur*.

* Thef. 122.

THESES CXXIV. Aquæ igitur *Bannieres* in partibus virium naturalium fluxum reparantes, *tonum* ponunt; aquæ *Bareges* partem *laxant* virium fluxum eundem restituendo; *relaxationis tonique* additionis finis seu scopus idem. Causæ effectuum horum si inquirantur ab assumptis interiùs aquis inchoando, in primis viis maximè mutationes accidere, quæ ad partes alias extendantur, putarim. Fac ab aquarum præsentia in stomacho eadem evenire, quæ morborum sympathicorum causis alibi applicata sunt*; stomachus atque viscera alia aquarum pondere, mole, calore, salibus irritata, motus ineunt insolitos corpus omne irradiantes. Hinc primò sæpè purgant aquæ *Bannieres*, tumque vires aut fibrarum oscillationes ad interiora dirigendo, ab exterioribus ipsas evocant, humoresque ad intestina pellunt, ex eo certè multis profuturæ incommodis. Aquæ *Bareges* & aliæ rarò purgant, ast viscera agendo placido aliquali motu, ad exteriora vires pellunt, febriles motus præbent (quod aquis *Bannieres* certò non recusandum). Hinc cutis v. g. turgida, œdematosa, flaccida, aquis *Bannieres* apprimè excitatur, quoniam fibrarum motus ad interiora vertitur, unde *tonus* postea partium omnium vel motuum libertas augetur. Febre, quam aquæ *Bareges* accendunt, minimæ fibrillæ succutiuntur, excitantur, ad *libellam* moventur, unde *laxitas* partium torpescentium, dummodò desit *callositas* perfecta; tunc enim suppurationis vel resolutionis labor* oritur, verùm enim verò *relaxare* sæpè resolvere est*. Aquis *Bareges* quæ cicatrices aperiantur, quæ cicatrices inducantur, exinde non malè colliges; plethoram succi nutritii excitant aquæ illæ, quoniam fibrillæ ad profundiora textûs cellularis agitant, ipsiusque febris excretioni præfunt, uti dictum est*. Aquæ *Bannieres* quatenùs purgant, visceraque viviùs excitant, & ad excretionem movent, succum nutritium evacuant, cicatrici non favent, nisi quandoquè per accidens, dum scilicet turget aqua in textu cellulari. Aquæ etiam *Bannieres* pectus non rarò irritant à vi illarû primis viis, vel adaucto in intestinis motu quo pectus molestat*ur. Aquæ *Canterès* & *Chaudes* caput infestant, intestina & ventriculum aliquatenùs convellendo & corroborando, febrimque veluti *Bareges* excitando. Virtus bechica aquarum *Bonnes* iis omnibus intermedia erit; prætereà non deest aquis illis aut mineralibus earum partibus, in nervos intestinorum peculiare actio, ex quâ gastricorum nervorum determinatâ irritatione, genus omne nervosum organaque peculiariter aguntur, quod cuilibet medicamento modo suo proprium est (a).

* Thef. 93.

* Thef. 56.

* Thef. 92.

* Thef. 49.

(a) Recherch. anatomiques sur la position des Glandes, &c.

(a) Traité de urinis.

THESES CXXV. Aquarum in sanguinem per vias lacteas transmissionis oblivisci nefas. Urinarum copiam in aquarum potatoribus adaugeri nullus dubitat; urinæ copiam cum epotâ aquâ mensuravi; copia hæc aquæ epotæ quantitate quandoquè major, sæpiùs sat æqualis, rarò minor, ni sudor adsit, purgatio, aut aliqualis ptyalismus; prætereà urinam hanc omnem sanguinis vias permeasse jamdiu à multis, post Willisium, (a) non immeritò dubitatum

est; videtur enim aqueus vapor quo perpetuò viscera madent ad vesicam per poros transferri posse, non secus ac liquor in intestinis ipsismet contentus. Verùm mineralis aqua, si omnis ad sanguinis vias transmittatur, num mineralia sua se cum vehat valde ambigi potest; in visceribus enim minerales aquas *digeri, dissolvi, decomponi* suspicandum, vel ex eo quod earum multæ excrementa nigricante colore inquinant, &c. forsan igitur defæcata & subtilior aqua solùm lacteas vias subit. Mineralia qui ad sanguinem transvehi contendet, saltem, à salis Glauberi & marini minimâ quantitate, effectus ferè nullos produci fateatur necessum est; salis enim marini, tum & Glauberi, aut salium *terreorum* quantitas major in prandio uno sæpè assumitur, quàm in mineralium aquarum (saltem nostrarum) per dies quatuor potu. Aquarum igitur *spiritus, gas*, (quidquid sit) ad sanguinem transferri dicendum, & ad organa quæ excitat; neque per circulationis vias duci se pati putandum; meandros porosque partium tranat, veluti medicamentis quibusdam accidit, iis v. g. quæ Epigastrio applicata purgant, &c. Utut sit urinas quæ ex aquarum mineralium usu excernuntur rectè Medicus distinguat velim, vel quatenus primis potus diebus matutinisque horis excernuntur, vel in curationis & diei cujusslibet fine; istæ enim verè *renales* urinæ, excretoriæ, criticæ, resolutionum materiem vehunt, & excrementa ab aquis excitata, ex quibus, dum apprimè demonstrabuntur, præclara multa docenda fore sperandum.

THESES CXXVI. Aquarum, inquit, in sanguinem vis & actio plurimi faciendæ; aquarum præsertim Mineralium usu sanguinem *lavari, dilui, salibus expoliari* quis non audivit, quis non pronuntiavit? Receptissimum est sanguinem aquis *dividi, vehiculum obtinere, fluxiliorem fieri* & per vasa *meabiliorem*, eò præsertim magis quò antea *spissior, aridior, obstructionibus obnoxius* magis erat. Contendunt etiam *menstruali* vi pollere aquas, saltem aliquas, quâ *lympha & sanguis solvuntur*; hinc *gluinosa & torpentia perfringuntur*, undè *aperitiva* vis & *desobstruens*. De verbis autem hic primò agendum: quid erit humor *spissus divisus*? Quid est *inspissare & dividere* humorem in corpore viventi? Exemplo sit aqua. Aquam vel partes ejus primarias integrantes *inspissari* posse & *dividi*, quin destruantur, quis Chemicus contendet? Mixtorum particulas primarias, horum elementa secundaria æqualia haberi constat & immutabilia, ni mixtum destruat; undè primariæ aquæ particule nec *dividi* possunt, nec *inspissari*, quod etiam in partium congerie obtinet; aquæ enim congelatæ partes non *inspissantur*, sed quiescunt. Albumen ovi humoribus nostris omninò æquiparandum, quomodò *dividi* vellent aut *inspissari*? Dum concreverit caloris coquentis ope, tum naturam illud amittere verosimillimum, nullâ enim vi coctum albumen albumini incocto assimilari omninò poterit, undè si *lympha* vel *mucus* sic *concreverit* in corpore, quod reverà accidit*, vix *dividi* denuò posse sperandum, quod cruori & aliis sanguinis partibus applicandum. Verbo dicam, sanguis omnis in animali omni, ejusdem molis, consistentiæ, vis esse putandum. Neque possunt elementa hæc secundaria *inspissari* aut *dividi* quin destruantur.

THESES CXXVII. *Massam* verò humorum vel eorum in corpore *molem*, peculiare aliquid habere in quolibet individuo necessarium, quoniam *idiosyncrasia** ad humores ipsos pertinet, uti patet lactis exemplo. Hinc partes humorum à majori aut minori aquæ quantitate separantur, aut separationi huic limites non recusandi; quousque verò aquam hanc *superabundantem* patiantur humores adhuc ignotum est; non secus ac ignota vis quâ par-

* Thef. 301

Thef. 14

tes humorum sibi mutuò adhærent; albumen ovi ab albumine ovi differre constat, est aliud *spissum* aliud *divisum* dici posse non videtur, ni destruantur eorum constitutio. Veluti vitis peculiaris vinum peculiare refert, sic corpus omne sanguinem habet *suum*, eundem *naturâ*, *idiosyncrasiâ* diversum. Esto sanguinis partes ab aquâ magis aut minùs separari posse (ad certum usque gradum) in eodem individuo, an ex eo sanguis *spissus* erit vel *divisus*? An glabuli sanguinis multæ aquæ innatantes faciliùs permeabunt vasa sua? An difficiliùs si aquæ minori quantitate separentur? Non videtur. Prætereà sanguis spiritui vini v. g. aut sali alicui conferri, seu comparari nequit; hæc in aquâ extenduntur semper quæ dividuntur (donec destruantur); est sanguis non adeo missibilis aquæ videtur. Imò superflua in sanguine aqua plethoram ponit, sanguinem non dividit. Aqua, quæ sanguinis compositionem vel naturam reverà ingreditur, si deficiat, destruitur certò sanguis nunquam reparandus.

THESIS CXXVIII. Lacti & albumini ovorum denuò sanguis æquiparandus. Lac in aquâ non rectè solubile norunt Chemicis; cur & à pari sanguis insolubilis non erit? Lac & albumen ovi acidorum miscelâ vel alio modo concreta naturam suam deponere non minùs constat. Imò non secus ac frigore congelatur aqua, quia partes ejus tunc quiescunt, sic sanguis quiescens concrevit, ex eo facilè destruendus; caloris etiam defectu, tum & caloris augmento destructio eadem accidit. Motus igitur & calor determinati, sanguinis constitutionem foveant, quam facillimo negotio amittit, naturam suam mutans. Num sanguis omnis ad *organisationem* proximè accedens aliquid jam viventis habet? Porro in sanguine si extranei misceantur humores, aqua, bilis, mucus nimius, urina, tunc humores ii extranei expellendi, sed ex eo sanguinis natura, constitutio non mutatur, vel si mutatur, destruitur.

THESIS CXXIX. Plura quàm afferri queunt experimenta, in omni liquore animali tentavi (a) aquarum nostrarum miscelâ. 1°. Aquæ *Bannieres* lacti frigidæ mixtæ, vel calidæ uti in fonte reperiuntur, lac vix mutant; si miscela ad ebullitionis gradum calefiat, tum lac concrevit, serum à partibus aliis separatur; aquæ *Bareges* & aliæ non magis lac mutant frigidæ vel calefactæ in omni gradu quàm aqua communis. 2°. Sanguini recenter extracto si aquæ *Bannieres* misceantur, concrevere videtur, quod aliarum aquarum ope scilicet *Bonnes*, *Bareges*, &c. non accidit; earum enim additione sanguinis concretio impediri videtur, magisque forsitan quàm aquæ communis calidæ miscelâ; sanguis cum aquâ *Bannieres* coctus in massam cogitur, veluti fit in aquâ communi; cum aquâ *Bareges* & aliis accidit quandoque cruorem non concrevere. 3°. Aquæ omnes vix mutant ovi albumen, quod ebullitione in omni aquâ minerali concrevit velut in aquâ communi. 4°. Saponem rectè non *dissolvit* aqua *Bannieres*, quod aquis quorundam puteorum proprium est à præsentia salis Chemicis noti; aquæ *Bonnes* & aliæ saponem *dissolvunt* velut aqua pluvialis; hoc etiam de bile expertum est. 5°. Pus in aquâ *Bannieres* non adeo solvi videtur ac in aquis *Bareges* & *Bonnes*; &c. in illis velut in aquâ communi puris pars aquam turbat, altera concrevit, supernatat aut fundum petit in *glareas*, quod etiam in sputis obtinet. 6°. Lacte cum aquâ *Bareges* aut *Bonnes*, saccharo & ovis mixto in balneoque maris cocto, massa concrevit (sanguini forsitan non malè æquiparanda), veluti accidit cum aquâ communi, ni *Bannieres* aqua miscelam paululùm recuset. 8°. Fœcalis materies plerumque aquarum *Bannieres* usu nigrescit, aquis verò *Bareges* & aliis minùs.

(a) Potissimum in *Dialysis* 1750.

colorque fusco vel ceruleo non rarè induitur. 8°. Tumorum schirodeorum laminæ in aquis omnibus maceratae, coctæ, non magis mutantur quàm in aquâ communi. 9°. Caro velut in aquâ communi coquitur, ni parùm indurescat in aquâ *Bannieres*, ex quâ panem non rectè fermentatum fieri notum est. 10°. animalia viventia in aquis omnibus merfa, ranæ, pisces, vermes velut in aquâ communi calidâ *indurantur*, magis aut minùs *extensa* moriuntur, paululùm magis in aquis *Bannieres indurata*, uti saltem visum est. 11°. Carnes putrescunt in omnibus aquis, fermè velut in aquâ communi.

THESES CXXX. Ex iis omnibus quid colligendum? Primo experimento patet aquis *Bannieres* sanguinem & lac concrefcere; ast attende ad caloris gradum, scilicet ad ebullitionem; gradus hic nunquam in corpore viventi reperitur. De secundo experimento idem esto iudicium. Præterea experimenta directè opposita habeo; à sectâ enim venâ, membro in aquâ *Bareges* immerfo, sanguis dum succi *mucosi* quantitate turgebat concrevit in pelliculas, veluti hoc fit in aquâ communi, & in aquâ *Bannieres*, ita ut ad quantitatem succi *mucosi* in sanguine hic valde attendendum; in pleuritici enim sanguine, *mucosâ* parte exspoliato, semel expertus sum cruorem residuum in aquâ communi non concrevisse ebullitione. Cætera experimenta vix corpori viventi applicari queunt: aquam Mineralem in vasa animalium viventium injicere tentabam; guttatim sanguinem aquæ miscebam, vel sanguinî aquam etiam guttatim; iis omnibus pauca edoctus fui, vel ut rectiùs dicam, experimentorum quæ nihil probant numerus adauctus est.

THESES CXXXI. Experimenta hæc corpori viventi nullatenùs applicari posse iterùm profero, quod demonstrat observatio infelix. *Bannieres* aquæ miscelâ sanguinem concrefcere posse olim protuli (a); quidam postea agyrta curans infelicissimam virginem, quæ hæmorrhagiâ narium frequenter laborabat, experimentum meum advocavit, & coram ægrotâ denuò instauravit; vides, ait, quî sanguis tuus *rarefactus & mobilis* nimis, aquis *Bannieres* quiescet. His ergo adhibitis aquis, in hæc hæmorrhagiâ, cujus principium erat in visceribus *stricto* laborantibus, paulò post marasmo confecta & pthisi pulmonali obiit ægra, quam in ultimo morbi gradu vidi. Atqui aquas *Bannieres* pectori inimicas præcisè exposueram, & in omni ad marasum dispositione vitandas (b). In iis igitur multa viris doctis probisque cavenda. Generali corollario concludendum est aquarum actionem in humores nonnisi difficillimo modo determinari posse; ita ut omninò delenda remaneant, vel temperanda quæ multis adeo placent effata hæc & similia: *aquæ diluunt sanguinis partes, fluiditatem earum adaugent, lympham siccam emolliunt, humectant, solvunt, salia diluunt, secum per urinas vehunt, &c.* hæc enim cuncta non demonstrantur (c). Atqui eas artis minutias, *Physica possibilium* fœtus, per provincias grassari præsertimque in fontibus aquarum mineralium, expertus profero. Urbium enim primaria, doctrinâ omni nitens, veluti mare, quisquillas & immundities ad latera pellit; ast in aquis nostratibus usu detritas periodos vacuasque, frigida apophtegmata atque tropos inconcinnos nimium ora resonant; *sanguis rarefactus est, ergo compessendus; resinofus est, ergo dividendus. . . Attritionem* sanguinis globulorumque divisiones mechanicas, inter aniles fabelas annumeramus; *spissitudinem* sanguinis, divisionem ejus, acrimonias tot fictas, effervescentiam, &c. indeterminata, manca, præmatura nimis habemus, donec meliora Chemici veri docuerint, quorum lites has dirimere penès est.

THESES CXXXII. Motibus ergo corporis ubique observabilibus potissimum attendere Medicorum est*. Ast ne desit pabulum, quo imaginatio ve-

(a) Lettres contenant des Essais, ubi sup.

(b) Ibidem.

(c) Vid. Illustrif. D. Senac, Traité du cœur.

* Thec. 1. 91

* In 1°. 6.
& alibi prolata.
Thef. 21.

luti jure potitur, in iis ferè omnibus quæ concipimus Homines, quid sit præcisè vita, & quænam causæ ejus breviter perpendemus, ut theses nostræ * fulciantur. Polypo assimilari potest omne genus nervosum *, cujus nervuli omnes totidem rami, pedes, vel cornua erunt; nervi autem animâ spirituali accensi hominem constituunt; non magis enim ossa mucosusque omnis textus & alia organa ad hominem, quàm animal est, pertinent, quàm palus quo vitis stat, ad vitem ipsam, vel terra in quâ planta extenditur ad plantam. Hæc omnia homini extranea sunt, & hujus instrumenta, fulcimenta, theca, vestis. Imò corpus nervosum in ipsomet embryone, animâ infusâ dives, homo est, & quæcumque nutritione sibi attrahit adolescenti hominis essentiæ nil addunt. *Quàm parvus ergo homuncio!* Porro polypi nervosi extenduntur & retrahuntur rami inter sese mixti, sibi invicem auxiliantur, ita ut nullus moveatur nisi aliorum viribus vel concursu; sic corpus omne amplectuntur & regunt. In medullâ oblongatâ cerebri caulis præcipuus nervosus extat; caulis hujus radices ad cerebrum tendere diceres, ramosque ad totam corporis circumferentiam; ubi notandum propagines ejus quasdam in abdomine denuò implantatas, ad omnes alios nervos extendi; unde nervus ferè omnis *conjunctionis* hujus furculus haberi potest. Anatomicis potissimum mirandum hoc spectaculum destinavit Natura. Fac motum per ramos illos ire atque redire posse, ab alio in alium communicari, (modò non desit anima) vitam habebis & ejus necessarios effectus. Fac ramos illos ad partes omnes & singulas extensos, partes ipsas ex mucosâ substantiâ sibi formasse *, ossibusque eorundem causâ effectis fulciri, corpus vivens habebis, Hominem qualem limitibus suis circumscripsit Natura.

* Thef. 2.

THESES CXXXIII. Vita autem ulteriùs inquirenti foret aptitudo ad motum animali fibrillæ inhærens, cum sensu aliquali. Non secus enim ac gravitas, attractio mobilitasque passiva cuilibet corpori propria insunt, sic & mobilitas activa vel spontanea cur partibus quibusdam recusarentur? Partes ex *elementa animalitatis*, fundamentum *animalis*, basis *nervea* forent, vel *nervus*; nervus enim unicus inest corpori. Nervus hic quem ad atomi usque tenuitatem insequitur imaginatio, motu gaudens *potentia* & sensu, (posteaque ab animâ excitatus) corpus mucosum cum calore humiditateque determinatis reperiens in semine, crescet in utero; corpus enim mucosum nervi hujus vera minera, pabulum, locus in quo moveri ex se amat, terra in quâ vegetat, quam varie *tornat* juxta resistantias allatas, vel ex datâ formâ; unde partes oriuntur in quibus indefinente actione seu motu micat nervus aut elementum *animale*.

THESES CXXXIV. Præterea actio hæc, vis, motus, sensus in quolibet individuo eadem putanda forent, veluti qualitates necessariò parti tali adhærentes. Vires istæ dum non demonstrantur actu, instrumenta desunt, non vires. Virium autem exercitium perfectius, pacatius, æquabilius quod haberi posset, quietem corporis poneret majorem quæ potest haberi; virium fluxus à parte polypi nervosi ad partem, à nervo ad nervum motus erunt; virium collectione & stasi spasmus, *strictum*, *tonum*que nimium poni verosimillimum; cum aliundè minor quæ potest dari in parte motus copia, minor fluxus, *undulatio* minor, partis *relaxatio* foret. Perpetuò igitur motus eadem quantitas in corpore circumiret; elementumque animale, seu fibrilla nervea prima, in pulice eadem vi gauderet ac in leone, ut & eadem consistentiâ; elementa enim omnia æqualia si non perfectè, saltem respectivè ad præcipuas qualitates supponunt Chemicis. Hinc terra *animalis* elementum foret, *vege-*

abilis terra elementum aliud, cum aliquali modificatione species peculiare; velut in metallis, distinguente. Terræ autem illæ corpus mucosum non erunt; quod ex se pabulum esse potest *terra animalis* vel *terra vegetabilis*; licet enim ignis, *Phlogiston* metalli cujuslibet compositionem ingrediatur, terram peculiarem cuilibet metallo destinavit Creator omnipotens. Ast sublimiora docuerunt viri immortales, puta *idola* Hippocratis, atomos Epicuri, formas substantiales Aristotelis, Omeomeriam Anaxagoræ, ova Ovaristarum, monades Leybnisii, formas & moleculas organicas D. de Buffon, &c.

THESES CXXXV. Ut ut fit sensu genus omne nervosum partemque quamlibet sensatione suâ gaudere nil dubium; ast si sensus vel sensationis natura determinanda sumatur, in illis quæ erunt *de apicibus artis* (a) hæ-
 rere physicum omnem & medicum certò certius oportet; neque melius quid sit dolor, quid verò voluptas definire fas est; an dolor ad spasnum * pertineret voluptasque ad quietem *? Porro sensationem omnem in corpore nervis deberi (quod experimenta à nervis ligatis demonstrant), partibusve aliis mediantibus nervis sensationem omnem accidere, satis notum videtur. Ossa, cicatrices, tendines valde sensibilia si quis putasset nostris temporibus; ossium amputationes, tendinum futuras *fracturasque*, absente fermè dolore fientes, revocare satis fuisset. Tendines autem v. g. non omninò *callosi*, sensibilitate quandoque num donarentur? Num v. g. tendo achilleus dictus, compressus in homine sensationem præbet, ut & tendines flexorum cruris fortiter intra digitos coacti? Num dolent ligamenta in arthritide, num aliqui in quibus dilatatur *annulus* dictus in aponevrosi musculorum abdominis, dolore afficiuntur, ut & aliqui quorum fascia lata in operationibus Chirurgicis scinditur? Quod ægros invisentibus notum est. Aliunde infinitis penè modis titillari, pungi, uri, lacerari, trahi, comprimi, dividi sanè queunt tendines, ossa, partes & aliæ. . . . Memini nos plurimum canum Monspelii dissectione pauca confirmasse; mens erat potissimum Clar. Hambergeri de respiratione dissertationem perpendere; nil ferè docuere mille experimenta; nervo ipsomet puncto, animal vivens adhuc, doloris signum non præbuisse semel observavimus. Hæc ergo maximè proficere posse timendum iis solummodò qui, ut laudati ipsiusmet Hambergeri verbis utamur; *judices se gerunt in propriâ causâ* (1). Cæterùm circa prædicta † *conjectationes aliquot promere fortè licuit, ut possemus verisimilem ideam nobis informare causæ plurimum phenomenon, verùm his non abhæremus* (2).

THESES CXXXVI. Medicos tæderet plura super his haberi, dum iis, quæ hætenùs proposita sunt, modus quo corporis vires & motus se præbeant intelligenda, possit satis comperiri. Etenim quid sint in corpore motus, vires, eorum fontes, centra, diverticula, morbique virium naturalem tenorem aut ordinem pervertentes, ex iis aptè definiri posse videtur. Morborum effectus, progressus, exacerbationesque pendent à causis iisdem, variis tamen quoad mechanismum juxta morborum tempora. Crisium igitur seu excretionum causa, progressus, eventus ex illis disquirenda sunt & æstimanda; hinc etiam exurgunt theoremata quædam clinica, quibus non pauca circa crises problemata (3) (maximi quidem momenti) desinent forsan inter insolubilia recenserit. Omnis motus febrilis tendit

(a) Ballon.

* Thef. 134.

* Thef. 89.

† Thef. 132.

(1) Clariss. Hambergerus de respirationis | co-Physica.
mechanismo, &c. una cum, &c.

(3) De problematibus illis vide Diction-

(2) Illustriss. Helvetius, Principia Med- | narium Encyclopedicum, verbo *Crisis*.

ad excretionem, vel ad superandum morbosum obicem : in morbis humo-
 ralibus * determinatur vis insurgens contra obicem morbosum, & ita adest
 constans crismus molimen; in morbis enim illis virium progressus ad viscera
 abdominalia præcipue læditur à gravante & irritante quâdam, in tubo intesti-
 nali humorum aggerie motum sistente (b); arguendum igitur ex illâ virium de-
 terminatione celerem morbos humorales requirere aut pati therapeiam. In
 morbis nervosis * quos parit, uti annotavimus *, aberrans ad certum usque
 gradum ab ordine crismus, oscillationum nisus, frustra imò & nocivè, dum
 devia à crismus molimine manent vires insurgentes, ad crises celeres præsertim,
 provocarentur morbi illi, siquidem curationi evacuationes provocantii parere ne-
 queunt; cum ex defectu aptæ virium determinationis desit semper eadem propor-
 tione requisitum ad crises salutares complementum (c). Hæc quidem ad morbos
 chronicos æquè ac acutos pertinere constat quotidianâ observatione.

THESES CXXXVII. Balnea quotquot sunt in aquis nostratibus calida
 haberi possunt. Bannieres fontes 31. aut 32. reperiuntur, calidi à gradu 82.
 circiter, ad 124. circiter *. Bareges, octo fontes à gradu circiter 86. ad
 115. Causerès, fontes septem aut octo à gradu 102. circiter ad 120. Bon-
 nes, fontes tres à gradu circiter 90. ad 102. Chaudes, fontes tres à 92. gra-
 du ad 114. gradus; eos quandoque paululum augeri aut imminui exper-
 tum est (1). Balneorum illorum usu solida laxari, humoribusque aquam mis-
 ceri receptissimum; ast vis eorum & modus agendi non nisi experimentis
 & observationibus, quæ adhuc adhibenda & colligenda sunt, cognosci va-
 lent. Dum quis in aquis tepidis Bareges balneo lavatur per horæ circiter spa-
 tium, ex pondere suo vix quidquam sæpe deperdit; contra verò non raro
 levior erit æquâ lance ponderatus; id probat experientia (2). An hoc obti-
 neat in individuo omni & temperamento, horâ quâlibet ante vel post pa-
 stum, in ægrotis & in sanis, in aquis Bannieres & in aliis velut in
 aquis Bareges experiendum. Hinc autem colligitur, 1°. corpus no-
 strum in balneo sæpe nil ex aquâ sibi trahere, nihilque ipsi aquæ id præ-
 bere; deperditionem enim præcisè additioni aquæ in corpore quis æquipa-
 randam contenderet? 2°. Dum à balneo gravius reperietur corpus, gravitas
 hæc certò ab aquâ corpori mixtâ procedet; 3°. dum levius balneo fiet
 corpus, aliquid deperdidit, neque sibi aquam traxit. Non igitur asseri ad-
 huc rectè potest, aquam balnei poros cutis semper penetrare, humoresve &
 solida mutare, hæcque ad præconcepta, non probata, ulteriusque perpenden-
 da relagari æquum est.

THESES CXXXVIII. Balnea 1°. stomachum peculiari modo feriunt *,
 ad lypothimiam usque sæpe præcordia irritant, ut & stillicidia (a); appe-
 titum ventriculi sæpe movent, viresque digestivas, tempore digestionis sump-
 ta, impediunt. 2°. Ex balneo sanguinem spui annotavi, pulmonicosque quos-
 dam citius vitam cum morte mutasse, menstrua præterea & hæmorrhagiam

(1) Gradus illos inter primos mensuravit
 D. de Secondat: sic artem nostram illustrat
 curâ filii Illustrissimi Viri D. de Montesquieu,
 qui ipsemet, Medicorum potissimum more &
 normâ, sublimiora meditatus est.

(2) Primus, ni fallor, hujusmodi experimenta
 tentavit M. Ludovic. Guillelm. le Monier,
 Saluber. Facult. Paris. Doctor; aquæ enim
 nostræ jam à multis hujusce Facultatis Doc-
 toribus perpensa, in fontibus ipsis; sci-

licet, à M. Juliano Buffon, à M. Paschasio Bo-
 rie, supra laudato, à M. Francisco Thierry;
 quodque silentio non prætermittam, ii Clar.
 Viri Colendissimum Patrem in Consilium
 vocari amarunt ad ægrotum suorum curam.
 Extat etiam inter Theses saluber. Facult. Paris.
 Quæstio Medica M. Jacobi-Juliani Hingant,
 (An ventriculi & intestinorum ulceribus aqua
 Baregienses? anno 1745.)

teri, & fluoris albi augmentum nimium, vel & hydropem ipsummet excitasse vidi: urinæ sæpissimè balneo moventur. 3°. In balneo utut calido multi post aliquod temporis intervallum frigent; frigori huic calor sudorque sæpe succedunt; balnea ergò viscera agitant, irritant, comprimunt, ad ipsa repellendo vires, quæ denuò ad exteriora redeunt; febris scilicet insulsum præbent balnea, febrimque vividissimam sæpe excitant, quam sudor postea sequitur. Ut pondus quodlibet circumferentiam corporis deprimens, ut & ligatura, vel universale emplastrum, sic & balneum erit; pondere cum irritat vasculaque, unde perturbatio generalis seu balnei effectus præcipuus. Balnea peculiarium partium, stillicidia, frictiones, inflammationibus sæpe ansam præbent, veluti urticatio, humoresque ad partem advocant vires suscitando (b). Atqui ut balneorum calidorum vis apprimè nosci posset, aptè definienda forent calor in corpore viventi natura, causa, effectus; sed de hâc re sub iudice lis est maximi momenti inter Artis Magistros (c).

THESIS CXXXIX. Experimentiâ igitur solummodò duce, huc usque aquarum nostrarum balnea potusque præscribi possunt. Potus aquarum, quem ad balnea interiora referas, adaugeri, imminui, sisti debet, juxta morbi genium, tempus, ad judicationem aptitudinem: dosis aquarum plerumque matutinis horis potatur à lib. 1. ad lib. 4. 2°. Expertos autopfia docet an viscera aquis *Bannieres* excitari priùs debeant, quàm ut ad aquas alias recurrendum sit; an verò febris primò movenda aquis quæ sulphuræ dicuntur, deinceps febris hujus crisis dirigenda, excretiove fovenda aquis *Bannieres*. 3°. Pro potu ordinario & in mensâ ipsamet aquas nostras sumi posse expertus fui (a); neque methodus hæc incommoda habet. 4°. Aquas etiam frigidas potari posse didici, aliunde dubitabam an dum calefiunt idem præcisè gradus calor quo gaudent in fonte ipsis communicari debeat. 5°. Clar. Meighan aquas *Bareges* inter primos lacti miscebat, posteaque miscelam hanc cum omnibus aliis aquis, exceptis validioribus *Bannieres*, adhibui (b). 6°. Serum lactis quandoque parari curavi, lac in aquâ *Bannieres* coquendo, tunc enim concrevit pars lactis *mucosa*, serosa verò aquæ miscetur, liquoremque potu non injucundum præbet, quem in multis maximè utilem putarim. 7°. Aquarum potatoribus, qui ut vulgò fit, exerceri & moveri non amant, aquas potando, animos addit colend. Pater, aquasque etiam in quiete apprimè digeri posse demonstrat (c). 8°. Quousque aera, anni tempestas, &c. potui aquarum faveant determinare haud facile; ast Antiquiorum superstitiosa præjudicia circa tempestates anni, circa purgationis aut venæsectionis necessitatem, ante usum aquarum, has omnes & sexcentas alias inscitæ fabellas in Patriâ dies lucidior dispellit, melioraque adhuc speranda habemus (1); verum enim verò in non paucis adhuc dubitandum; dum v. g. morbos eosdem vel qui iidem videntur, aquis *Bannieres*, *Bareges*, & aliis curari quandoquè docet observatio, non videtur an hoc aquis tribuendum, an verò naturæ morbi, qui ita ad excretionem sive crism dispositus est, ut quolibet adhibito medicamento curari possit; ast quinam sit hic morbi gradus hîc disquirere nostrum non est? 2°. Balnea cum

(b) Circa balneorum præsertim frigidorum viam mechanicam. Vid. James Diction. Balneum.

(c) Vid. Encycloped. verb. *Chaleur*, autore D. Venel; tum & ejusdem verbum *Chymic*.

(a) Lettres contenant des Essais.

(b) Ibid.

(c) Dissertat. ubi sup. Vide etiam Diction. James verb. *Acidula*.

(1) A Clariss. D. Venel, Sereniss. Ducis Aurelianensis Medic. ordinar. & à D. Bayen, qui analysim nostrarum aquarum ann. 1753. inchoarunt; cupit enim Illustriss. Archiatrorum Comes aquas Minerales tandem apprimè nosci. Nobile hoc Consilium ducentis abhinc annis, historiæ Benearnensium scriptor (*Olhogaray*) prævidens, ardenti animo clamavit: *Nos Eaux sont si merveilleuses qu'il faut espérer que quelque brave Medecin en fera le sujet d'une œuvre admirable pour la posterité!*

(d) Diarium
1751.

(e) Multa
super iis colle-
gimus in Diar.
1750. Aquæ
Chaudes vulgò
Empregnade-
res, vel impre-
gnantes dicun-
tur.

* Has acido
vitriolico &
marino variis
basibus junctis
ditari propo-
sui in Præfatio-
ne operis Co-
lend. Paris
sup. cit.

aquarum potu adhibere quousque liceat non satis notum est, nec notus est usus eorum in morbis viscerum, in suppurationibus, tumoribus, &c. 3°. Acutos etiam morbos, febres intermittentes, & acutissimos ipsos, aquis nostris sæpè curari posse constat (d); sed determinanda agendi ratio, non secus ac vis & modus quibus aquæ minerales generationi opitulatur (e). 4°. Natura aquarum mineralium rectè definienda remanet*, ipsarumque jus in morbos, in corpus, iis distractis quæ aera, motus & animi pathemata efficiunt. 5°. Demùm dato morbo rectè definiendum an curabilis sit, quomodò, quare, quibus & aquis? &c. &c. Nihilominus millenis observationibus suffulti, gravissimisque rationum momentis, quæ à Medicis cordatis solummodò perpendi possunt & debent, concludimus, non præcipites ut videtur:

Ergò AQUITANIÆ Minerales Aqua Morbis chronicis.

DOMINI DOCTORES DISPUTATURI.

*M. Franciscus Bernard, Chi-
rurgia Professor.*

M. Claudius Personæ

*M. Paulus-Jacobus Malouin;
Regia Scientiarum Acade-
mia Regiaque Societatis
Londinensis Socius, necnon
Regius librorum Chymico-
rum Censor*

M. Joannes le Thieullier.

*M. Ludovicus - Renatus Des-
bois.*

*M. Joannes Baptista Boyer;
Regii Ordinis Eques, Regis
Consiliarius Medicus in Su-
premo Senatu ac in Præ-
fecturâ Parisiensi, Censor
Regius, & Regia Societatis
Londinensis socius.*

*M. Jacobus Verdelhan des
Moles, Serenissimi Prin-
cipis Condæ Consiliarius &
Medicus ordinarius.*

M. Carolus-Ludovicus Liger.

*M. Bernardus de Jussieu;
Regia Scientiarum Acade-
mia Regiaque Societatis
Londinensis Socius, & in
Horto Regio Botanices Pro-
demonstrator.*

Proponebat Parisiis, Nobilis THEOPHILUS DE BORDEU;
Doctor Medicus Monspeliensis, olim Aquarum Mineralium Aquitaniæ
Inspector Regius, Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis
Baccalaureus, Theses Author, A. R. S. H. 1754.

À SEXTA AD MERIDIEM.